

Caiete Silvane

Revistă de cultură

Sub egida Uniunii Scriitorilor din România

123

„Poete, dar nu vezi că sunt viu?”

Caiete Silvane

Revistă de cultură

ISSN 1454-3028

on-line: ISSN 2247-7365

Adresa redacției: Zalău, Piața 1 Decembrie 1918,
nr. 11, Sălaj, România; Tel./fax 0260/612870;
e-mail: caietesilvane@yahoo.com, office@caietesilvane.ro;
www.caietesilvane.ro; www.culturasalaj.ro

Revistă de cultură editată de Centrul de Cultură și Artă
al Județului Sălaj, sub egida Uniunii Scriitorilor din
România, a Consiliului Județean Sălaj,
a Consiliului Local și Primăriei Municipiului Zalău
Serie nouă, Anul XI, Nr. 4 (123), aprilie 2015.
Apare până în data de 20 a fiecărei luni. Preț: 4 lei

Colectivul de redacție:

Daniel Săuca - redactor șef
Viorel Mureșan - redactor șef adjunct
Daniel Hoblea - secretar de redacție
Marin Pop, Carmen Ardelean - redactori;
Viorel Tăutan, Marcel Lucaciu, Imelda Chintă - redactori asociați;
Györfi-Deák György, Alice Valeria Micu, Carmen Ciumărnean,
Gheorghe Moga - colaboratori.

Responsabili de număr: **Daniel Săuca, Daniel Hoblea**

Corectură: **Oana-Maria Barariu-Săvuș**

Revista apare în urma unui protocol de colaborare
încheiat între: Consiliul Județean Sălaj; Instituția Prefectului Sălaj;
Primăria Zalău; Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimo-
niul Cultural Național Sălaj; Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău;
Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Filiala Zalău; Biblioteca Județeană
„Ioniță Scipione Bădescu” Sălaj; Inspectoratul Școlar Județean Sălaj;
Arhivele Naționale Filiala Sălaj; Cenaclul literar „Silvania”; Centrul de
Cultură și Artă al Județului Sălaj.

Responsabilitatea pentru opiniile și calitatea materialelor
publicate revine în întregime autorilor.

Nu primim la redacție decât materiale culese în format
electronic, cu respectarea normelor ortografice în vigoare.

Revista „Caiete Silvane”
este membră a
Asociației Revistelor,
Publicațiilor și Editorilor (ARPE)

Tiparul realizat la Tipografia Color Print Zalău,
Str. 22 Decembrie 1989, nr. 66, Sălaj, tel./fax 0260-661752

Abonamentele la revistă se pot contracta prin oficiile
poștale, factorii poștali, prin Damco și prin redacție
(achitând suma de bani aferentă abonamentului dorit
în contul Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj:

RO58TREZ5615010XXX006033

deschis la Trezoreria Zalău,

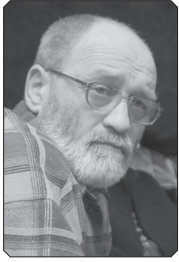
la care se adaugă taxele poștale de expediere).

Prețul unui abonament pe o lună este de 3,5 lei.

Pentru orice nereguli privind difuzarea vă rugăm
să ne contactați la telefon 0260-612870.

Sumar

- Ion Mureșan**, „Poete, dar nu vezi că sunt viu”? p. 1
Viorel Mureșan, Preumblare prin grădina
Gutenberg. La fiecare câteva zile, aveam la el o
carte... pp. 2-4
Ruxandra Cesereanu, Poem pentru „Caiete
Silvane”. Noir p. 5
Parodie de **Lucian Perța** p. 5
Ruxandra Cesereanu, Proză pentru „Caiete
Silvane”. Johann pp. 6-7
Marcel Lucaciu, Feerii postdecembriste p. 8, p. 12
Imelda Chintă, Victor Albu – între zbor și tăcere
p. 9
Gheorghe Moga, A prinde pe picior greșit p. 10
Poeme de **Paul de Brancion**. Prezentare și traducere
Viorel Tăutan pp. 11-12
Ioan F. Pop, Texte inutile p. 13
Carmen Ardelean, Zilele revistei „Caiete Silvane” –
Desant USR Cluj. „Silvanii sunt o rasă foarte dârză”
pp. 14-16
Franciscus Georgius, Paradoxurile unui mit
pp. 17-18
Primăvara Poeziei XV/ A Költészet Tavasza (I).
Poeme de **André Ferenc, Ștefan Baghiu, Maria**
Patricia Birtocean, Dana Chende, Carmen
Ciumărnean, Devecseri Zoltán și Fekete Vince,
în traducerea **Simonei Györfi** pp. 19-22
Mihaela Moldovan, interviu cu **Nicolae Gavrilu:**
„În rugăciune sunt acasă. Oriunde” pp. 23-27
Ștefan Doru Dăncuș, Interviuri neconvenționale.
Răspunde **Ioan M. Șerban** p. 28
Daniel Mureșan, Cronică discului. Pink Floyd - „The
Endless River” p. 29
Ștefan Doru Dăncuș, Cărțile României p. 30
Simona Ardelean, Filmografiile Simonei. *I origins*
p. 31
Marin Pop, Florian Mărcuș - personalitate marcantă
a Sălajului pp. 32 - 35
Octavian Soviany, Cuvintele și tăcerea p. 36
Julia Deak, În căutarea „centrului de aur” –
memento Irina Mavrodin p. 37
Maria Vaida, Daniel Săuca despre odihna ochilor
pp. 38-39
Alexandru Jurcan, Dulăii p. 40
Ștefan Doru Dăncuș, Apărarea. În colțul acesta de
țară p. 40
Claudiu Mesaroș, Întâlnire de suflet pp. 41-42
Câștigătorii Concursului de debut al Editurii *Caiete*
Silvane - 2015: **Cristina – Monica Moldoveanu,**
Mona Costea, Mihaela Opre, Mihaela Bude
pp. 43-45
Daniel Hoblea, Malaxorul de aprilie p. 46
Cărți de **Imelda Chintă, Marin Pop, Viorel**
Mureșan, Marcel Lucaciu, Viorel Tăutan și
Daniel Săuca lansate la Zilele „Caiete Silvane”
pp. 47-48

„Poete, dar nu vezi că sunt viu?”

Ion MUREȘAN

Prietenul meu, Alexandru Vlad, a murit. Spun propoziția asta, mărturisesc, cu gândul că s-ar putea să-l enervez atât de tare încât să se ridice de față cu toți și să mă contrazică: „Poete, dar nu vezi că sunt viu?” Iar dacă până ce voi termina de citit rândurile acestea nu o va face, este pentru că ține să rămână un excentric ca întotdeauna. Numai că de data aceasta a cam întrecut măsura. Oricum, impresia că asistăm la o piesă de teatru, la o farsă, va fi greu de șters. Ieri, înainte de a înregistra o emisiune pentru televiziune, Irina m-a întrebat pe cine să mai invităm. I-am răspuns fără nicio ezitare: pe Alexandru Vlad.

N-o să te uităm niciodată, cu câteva ore înainte să pleci, din ușa camerei tale, ridicat în picioare, ne-ai zâmbit blând și luminos și ne-ai făcut cu mâna semne de rămas bun, ca de la fereastra vagonului.

Sunt sigur că prietenii tăi plecați înainte, Alexandru Mușina, Mircea Ivănescu, Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun, Andrei Bodiș, Traian T. Coșovei, Mariana Marin, Vasile Sav, Tudor Dumitru Savu, blândul Negoită Irimie și alții mulți alți, se vor aduna într-o ședință de cenaclu acolo în ceruri și te vor ruga să le citești ceva din ultimul tău roman „Omul de la fereastră”. Mă înfioară gândul că ai știut că vei pleca în zorii zilei, că te-ai pregătit ca un țăran care are de mers la lucru la o mare depărtare de sat. Deci vei începe lectura așa:

Acoperișurile plate începeau să se perceapă tot mai clar, pe ele se profila pădurea încălțată de antene vechi pe care nu se va mai obosi nimeni să le dea jos. Acum televiziunea e prin cablu, dar prin ele se va putea lua oricând contactul cu lumea veche, cea de care ni se părea că scăpasem.

„Se vedea de ziuă, și de fiecare dată mijitul zorilor ne dă senzația c-am fi fost orbi și ne-am recăpăta vederea. Trebuia să plec. Nu mai am de ce rămâne eu însumi. Am crezut că în țara mea vor urma schimbări care să facă să merite să fii tu însuși.

Voi apărea în altă parte. Cei de-acolo vor privi o vreme cu circumspecție noua prezență, voi fi clamat ultimul în comunitatea lor, dar, iertată-mi fie banalitatea exprimării, nu vor ști că-s eu. Avantajul celor care nu s-au făcut remarcați în viață. Nu voi povesti nimic, ca bolnavii de amnezie. Întâi se vor sesiza cei de la serviciu, Muzeul de Istorie al Transilvaniei, trecându-mă cu scrupulozitate absent zi după zi și așteptându-mă ca să mă pedepsească după codul muncii. Vor trimite până

la urmă pe cineva la mine acasă, cineva care știe unde locuiesc. Se va sesiza și vigilentul administrator, pentru taxele neplătite. Într-un târziu vor sparge ușa. Duhul a fugit din sticlă. Absența li se va părea pe moment neverosimilă, dar asta nu mai era problema mea, va trebui notificată ca să fiu absolvit de restanțe. Am repetat în gând cu satisfacție: absolvit de restanțe!

O dispariție care nu va afecta pe nimeni și, e limpede, ca să poți începe o viață nouă trebuie să dispari mai întâi din cea veche. S-ar putea să mă înșel iar. N-o fac cu optimism: natura umană m-a dezamăgit profund (omul fiind singura ființă care se minte pe sine, și unele animale mint, dar nu se mint). Dacă miracolul ni se pare posibil, preferăm miracolul. Suntem victimele propriilor autoamăgiri și trezirea este cu atât mai dureroasă. Dacă ne-am vedea așa cum suntem, n-am avea prea multe motive să fim încântați. Ne privim cu indulgență și construim o imagine pe care s-o arătăm celorlalți. Pe măsură ce înaintăm în viață încep să se vadă fisurile, lustrul se șterge, și punem toate acestea pe seama bătrâneții și decrepitudinii ca fenomen. De fapt vopseaua s-a uscat și s-a cojit. Fardul a căzut ca făina de orez de pe ridurile permanentizate. Schimbăm rețeta: vorbim despre trecut așa cum damele de bordel evocă nostalgic perioada lor activă. Dacă ne jenăm de propriul trecut, inventăm un altul. Și cu asta ne dovedim cu atât mai abitir propria natură pe care ne-am străduit s-o ascundem.

Și cum se poate oare trăi viața, câtă o fi rămas, după ce a fost cu totul dezvrăjită?” (Fragment din „Omul de la fereastră” de Alexandru Vlad.)

Preumblare prin grădina Gutenberg

La fiecare câteva zile, aveam la el o carte...

Viorel MUREȘAN

De curând ne-a părăsit Alexandru Vlad (31 iulie 1950 – 15 martie 2015), prozatorul care, atunci când pășea printre oameni, avea aerul că plutește. Acolo, la o masă de cafea, oriunde ar fi fost ea, încadrat de o barbă care, pe măsură ce albea, îi lumina fața, părea prezent numai ca să strângă în mână o pipă, ce și ea se volatiliza încet în nori subțiri de fum. Atent și colocvial cu cei din jur, rareori intra în polemici, chiar dacă nu era din fire un sfios. Acum, omul s-a dus parcă ținându-se cu mâna de pipa lui neagră și amară, însă ne-a lăsat un raft de cărți: *Aripa grifonului*, *Drumul spre Polul Sud*, *Frigul verii*, *Sticla de lampă*, *Viața mea în slujba statului*, *Iarna mai nepăsători ca vara*, *Curcubeul dublu*, *Ploile amare*, *Măslina aproape gratis*, *Cenușă în buzunare*. Plus câteva traduceri și un nou roman, aflat sub tipar. Viața ne-a pus alături în felurite împrejurări, de la camera de cămin și compartimentul de tren, la cenaclul lui Săplăcan, apoi la aniversările *Echinox*-ului, la ultimele târguri și lansări de carte. Și poate, pentru că i-au lipsit multe într-o copilărie cenușie, Alexandru Vlad era un om generos în orice situație și aproape cu oricine. Știindu-mă fără o bibliotecă de familie în spate, atunci când era anticar, m-a ajutat să mi-o fac: la fiecare câteva zile, aveam la el un volum, pe care-l însoțea cu recomandări din te miri ce surse extrase. Încă răsfoiesc cu suflet melancolic sutele de tomuri purtând pe hârtia învechită de după cuprins ștampila dreptunghiulară cu tuș albastru, în interiorul căreia scria ANTICARIAT / CLUJ / LEI... Cu slabele-i mijloace de atunci, mi-a sprijinit și intrarea în literatură, inclusiv prin câteva scrisori, pe care mi le adresa din când în când. Ele sunt dactilografiate, dar nedatate, situație în care ștampila poștei este singurul indiciu temporal. Uneia, trimisă prin mesager, îi lipsește și acest reper. Un amănunt, devenit azi esențial, reține însă atenția: într-una din epistole, scrisă în jurul vârstei de 30 de ani, ca începutul *Divinei Comedii*, Alexandru Vlad își simțise cu dramatică premoniție amiaza vieții. Stilul rafinat, de mare prozator, răzbate și de aici. De aceea, lăsăm să curgă o lacrimă și trei stropi de vin, acolo unde l-am lăsat la idele lui martie, în țărâna de la poalele Feleacului.

Dragul meu,

Găsesc un moment, la birou, ca printre altele să-ți trimit și ție o scrisoare cu ultimele noutăți.

Am fost la București, unde am stat aproape o săptămână, am vizitat multă lume, am întâlnit la fel de multă, doar că ofereau imaginea unor oameni în vacanță sau în așteptare, nimic nu părea să fie pe un făgaș de lucru. Se pare că o anumită stare, nehotărâtă și nelucrative începe să se cronicizeze, disponibilitatea în care se mențineau cei neangajați nu se mai poate întinde atât de departe, nu mai poate dura la nesfârșit. Vor pierde chiar și răbdătorii.

După cum probabil știi, cartea mea a apărut de aproape o lună, și una din problemele mele la București era și cea de a-mi ridica banii și, desigur, discuții în eventualitatea publicării unei următoare colecții de proze scurte.

Mi-a plăcut Bucureștiul. Femeile cu pielea mai smeadă, cu alt resort interior al mișcărilor, mai dispuse, mai deschise. Un oraș mai puțin omogenizat decât acesta în care trăiesc, mult mai extravertit. Am colindat piețe bogate cu fructe mari și legume mirosind a pământ de câmpie. Într-un colț cineva vindea iepuri albi și m-a ispitit la un moment dat să-i duc unul lui Norman Manea, dar probabil m-ar fi considerat pentru tot restul vieții un excentric.

La Cluj e o vreme ploioasă, rece. Frunze galbene și grele se lipesc pe trotuare ca niște plasturi. Vitrine goale, aprovizionare inefficientă. Auzi din mers câte o glumă păguboasă. Librării în care cărțile apar și dispar în liniște, conspirativ.

În acest peisaj, aproape sumbru, Ovidiu Mureșan își face apartament. Se ocupă de zidari, parchetari, e

veșnic cu o sticlă de Slibovitză în geanta lui de diplomat.

Acel Freud al tău e la mine, dar am o oarecare ezitare în a ți-l trimite pe poștă. Dar dacă tu împarți cu mine riscurile și-mi dai aprobarea, o voi face desigur. Poate dai o raită pe aici și te voi servi cu o cafea bună, din boabe proaspăt măcinate, care a devenit un avantaj aproape aristocrat. Mă uit de la geamul meu peste un oraș nud, cețos și am presentimente vagi, ca atunci în iarna de dinainte de inundații.

Am văzut că la *Steaua* ești în cuprinsul numărului viitor dar se pare că numai cu o poezie, mă voi interesa îndeaproape, doar că Eugen e plecat în Italia, o țară despre care manualele școlare spun că e însorită.

O scrisoare de la tine ar cadra foarte.

Salutări pentru Zoe.

Al tău,

Vlad.

(data poștei de Surduc: 24.11.80)

Dragă Viorel,

În ideea că-ți voi scrie o scrisoare mai lungă, am tot amânat și uite că acum îți scriu totuși în grabă ca să nu-ți stric treburile cu tăcerea mea.

Nu eram în principiu de acord cu o vizită la București care să se suprapună cu Conferința Națională, când toată lumea trebuie să fie ocupată și extrem de angajată în bârfe și dispute legate de eveniment. De altfel, în principiu nu sunt pentru vizite de vară la București, așa că spre regretul meu nu te voi însoți. Sunt extrem de sărac în ultima vreme și o vizită în care nu am mai multe probleme de rezolvat devine de neconceput.

Desigur e altceva la tine. Dar și tu trebuie să dai un telefon la Editură înainte de orice. Ai fost chemat la începutul lui iulie, dar s-ar putea foarte bine ca Gabriela Negreanu cu care lucrezi să fie în concediu, sau după câte știu eu ea a mai lipsit pentru cursuri de lungă durată la Academia Ștefan Gheorghiu și munca ei o făcea Domnica Filimon. Sau mi-ai scris că lucrezi cu Domnica? Nu mai rețin și scrisoarea ta nu e la mine. (Scriu la birou).

Poate vrei să te hotărăști pentru ultima oară în ce privește structura volumului, așa că să ai la tine texte dactilografiate. Dă neapărat telefon înainte. Poate te oprești totuși la Cluj și atunci mai stăm de vorbă.

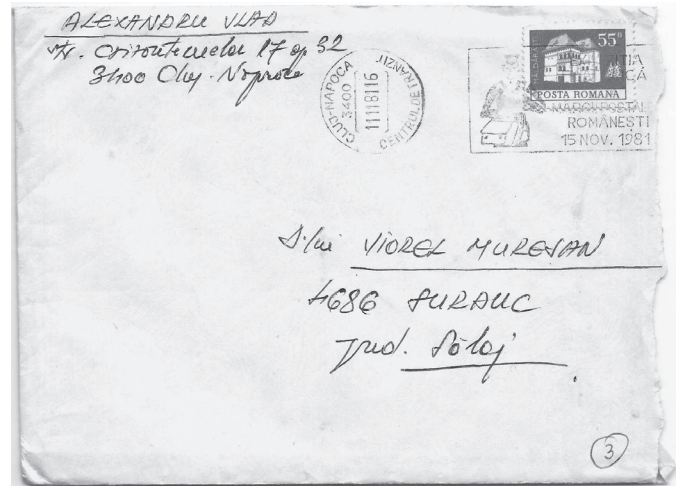
Eu am o vară deosebit de leșinată cu tot felul de pățanii, prea multe femei în viața mea ca într-un antreu de psiho-terapist.

Mai am de dat ultime examene care mă plictisesc enorm.

Mi-am abandonat toate prozele la care lucrez la jumătate.

Am abandonat un eseu despre Graham Green la jumătate.

Am 31 de ani peste trei săptămâni și am impresia că viața mea e și ea la jumătate.

Multe salutări pentru Zoe și la toamnă recoltă bogată de legume. Nu am renunțat la ideea de a vă face o vizită după ce ne vom sfătui în privința datei.

Al tău,

Vlad.

(data poștei de Surduc: 10.07.81)

Dragă Viorel,

Am primit plicul, dar eu oricum mai fusesem o dată la București în interval. Nu face nimic, pentru că de aici vor pleca miercuri la București Cristina Felea și alții, așa că vei avea mesageri mai siguri decât poșta. Problema e că ar fi trebuit să trimiți și o fotografie odată cu poemele. Ei așa au obiceiul să publice arătând cititorilor și fața plăcută a idolului lor.

În ce privește mașina de scris, abia acum am găsit numărul de telefon al celui maistru (drumurile la București mi-au dat peste cap toate acțiunile civile), dar remedierea e minoră, așa că sunt convins că va fi gata pe când vrei să vii tu la Cluj. Dacă ai un material urgent de dactilografiat, trimite-l aici cu scrisul tău cel mai citeț și eu îl voi dactilografi personal. Nu te sfii.

În orice caz, atunci când vii trimite și poza, adică adu-o tu.

Mi-am adus de la București mai multe sticle de vodcă, de altfel cel descris de Nedelciu ca venind din Nord și căutând vodcă eram eu.

Cele bune pentru Zoe, la care țin.

Vlad.

(data poștei de Surduc: 12.11.81)

Dragă Viorel,

Profit de această ocazie, cineva de la mine de la întreprindere vine acolo, ca să-ți scriu câteva rânduri pe care de altfel ar fi trebuit să le scriu mai demult.

Problema este că poeziile tale s-au pierdut iar, împreună cu alte materiale, de data aceasta pentru că acolo la *Steaua* s-a zugrăvit și totul a fost un haos pentru o lună. S-a apropiat data apariției lor și ele tocmai acum lipsesc. Deci, nu e vorba de nici un fel de boicot, te rog să trimiți iar grupajul (sau altele dacă vrei, nu-și va aminti Adrian care au fost). Te rog să-l trimiți

pe adresa mea ca să le duc personal la redacție. Aștept foarte urgent.

În rest, toate bune și frumoase. Cartea mea este aproape ieșită, eu voi avea probabil în această săptămână semnalul. Te voi ține la curent despre treaba aceasta. Dar să știi că la această lectură, tipărită, mi-a părut drept o carte slabă, copilăroasă și greșos de lirică. Dar mă rog. Vom vedea.

Aștept un semn de la tine.

Vlad.

(nedată, trimisă prin mesager)

Dragă Viorel,

Regret încă o dată faptul că ne-am intersectat astfel.

Mașina ta e gata reparată. Imediat ce am venit de la Oradea și am telefonat omul mi-a spus că a găsit piesa, i-am dus mașina și deja e montată. Trebuie să trec s-o ridic, oricând.

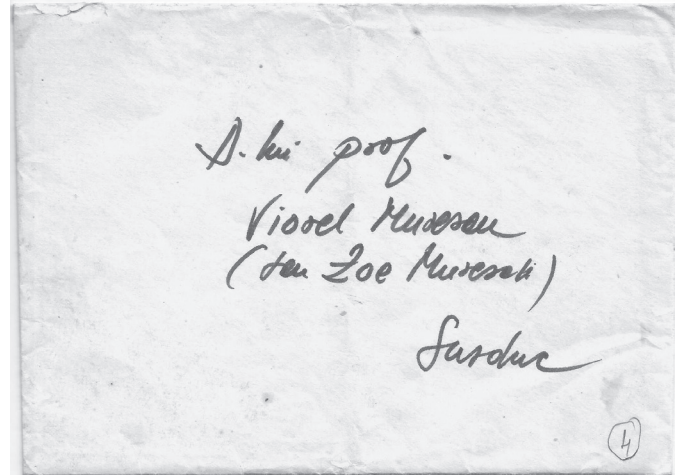
Așa că te rog să-mi comunici cum să fac să ajungă la tine. Poate mai vii o dată la Cluj, pentru o cafea bună, o seară de discuții și... o mașină de scris.

Am transmis plicul pentru Augustin Pop prin Bucșă, voi verifica dacă a ajuns.

Ți-am dactilografiat notița biografică și acum voi trimite poemele lui Alex. Ștefănescu prin cineva dacă pleacă pentru confluențe, dacă nu voi folosi poșta.

E o toamnă murdară și tristă la Cluj. Frunze nu mai sunt, ca într-un început de penurie vegetală.

Grădinile mici, parcimonioase, sunt linse de-o ceață unitară ce se împotmolește în spațiul străzilor, in-

tră noaptea prin spațiul geamurilor rămase deschise și Vlad o simte prin somn. O răcoare strecurându-se în plămâni, cu vag miros de pământ și frunze putrede.

Un frig ruderal care amintește înmormântări de familie.

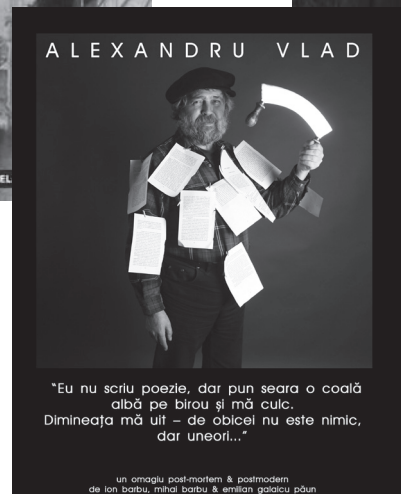
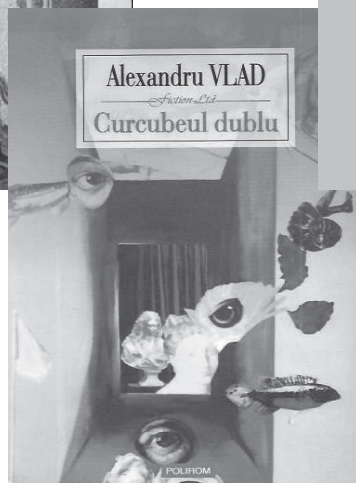
Cer lăptos ca papul, fluid și apăsător, zvonuri de furtuni în atlantic cu marinari măturați peste punte și platforme luate de valuri, greve ale conștiințelor, mici doze de vodcă și țigări amare.

Fluieratul trenurilor seara te face să te simți vinovat de ceva ce autoritățile mereu încearcă să afle.

Al tău,

Vlad.

(data poștei de Surduc: 27.11.81)

Ruxandra Cesereanu

Poem pentru
„Caiete Silvane”

Noir

nu sunt o mâncătoare de om dar pe tine te-aș mânca
noir pe cerul gurii
buze pe buze piept pe piept
chiar dacă inima de jucărie este
câtă ușurătate de păsări în vorbele tale
femeia nu-l găsește nici pe acela care dă aripi păsărilor
dreaptă ca litera alef stau sprijinită în sprâncene
dreaptă ca litera alef tu m-ai făcut
mielușea iepuriță genune
mă voi îndulci și săra
ca o maimuță cu șapte porți de intrare
la început nu a fost cuvântul ci pielea
cât despre inimă ea se află mereu în stânga
cel care o păzește e ficatul încuiat în dreapta
găsește-te doar pe tine într-o dimineată
limpezite gândurile întors chipul
balsamuri prafuri alifii buruieni
părul meu e mai negru ca despărțirea de iubiți
iar când e împletit se văd mai multe nopți deodată
sunt panteră din neamul panterelor
neacoperită de nimic altceva afară de pielea mea
îmbrățișat e bărbatul
cu cerul gurii noir.

Parodie de Lucian Perța

Ruxandra Cesereanu

Noir

(din *Caiete Silvane*, aprilie 2015)

s-a spus despre mine pe nedrept și nu o dată
că sunt o mâncătoare de studenți, din cauza
exigenței mele
la catedra de literatură comparată,
că sunt o femeie-cruciat, veșnic doritoare
de victorii, chiar dacă vor fi grele,
asupra imaginarului violent al românilor -
eu, de fapt, sunt o mielușea,
bună ca pâinea caldă,
rătăcită în grădina deliciilor
cuvântului, mielușea ce-ar vrea

să spună, să se vadă,
că are inima în stânga, precum se cere,
mereu în stânga, nu ca și detractorii
care o au în dreapta,
că acum dreapta e la putere,
după cum cred că știu cititorii -
cât despre faptul sau fapta
că din când în când
sunt și panteră din neamul panterelor,
asta e din cauza părului meu negru intens,
iluzie optică în primul rând,
favorizată și de întunericul nopților,
dar mai ales
e un produs al delirelor și urii
dușmanilor mei care zic că sunt
neagră și în cerul gurii!

Ruxandra Cesereanu

Proză pentru
„Caiete Silvane”

Johann

Die Eingeweide der Patriarchen werden von den Arbeitslosen gerecht însemna *Patriarhii au intestinele greblate de șomeri*, ăsta era primul vers pe care Johann îl gândise ca să înceapă ceva. Îl scrisese într-o crâsmă, pe marginea ziarului *Scânteia*, și uitase mai apoi ziarul acolo, cu vers cu tot, chiar dacă îl avea oricum în cap.

Trecuseră câteva zile și nu apucase să mai scrie, nu îi venise în minte ori nu simțise nevoia, nu mai știa nici el. Își vedea de conțopeala lui, în biroul de proiectări, unde lucra la registratură. Practic, toată ziua îndosaria proiecte, trimise spre aprobare, pe care mai apoi le îndosaria dacă erau respinse. Între timp, vecinul de sus îl inundase ca de obicei, vecinul ăla cu mutră de struț, lungan și bețivan pe deasupra, care striga noaptea prin pereți că face ce vrea. Iar Johann îi striga tot prin pereți să fluiera la Partid și să mai tacă din gură. Două seri îl inundase la rând, așa că Johann chemă instalatorii. Deși la vecinul cel bețiv erau problemele supărătoare care cauzau inundațiile, totuși Johann voia să verifice și instalațiile din locuința lui, ca să nu fie vreo neînțelegere. Căutase în cartea de telefon, nu găsisese nimic, până la urmă se dusese la administrator și îl rugase să îi dea un număr de telefon unde să sune și să cheme oamenii să îi repare stricăciunile de la sistemul de canalizare. Îi chemase, prin urmare, ca să știe o treabă: că n-o să mai aibă de-a face cu bețivanul de sus.

Nimeni nu aflase, nici măcar ai lui, că depusese cerere de emigrare în Germania. Nici prietenii, nici sora lui geamană, Ingeborg. Mda, Johann, șvab din Banat, depusese cerere de emigrare în străinătate. Se întorsese acasă în grabă, ca să fie pregătit când vin instalatorii, numai că, da, se întâmplă că îi găsi pe instalatori instalați la el în garsonieră. Erau doi vlăjgani în salopete, cu mânuși de cauciuc și genți burdușite cu tuburi, șuruburi și clești-papagal.

Cum ați intrat? le zise el de cum îi zări, dar oamenii meștereau deja ceva la bucătărie, iar la baie se vedea că meșteriseră cu puțină vreme în urmă. Ne grăbeam, a zis cel mai bătrân dintre instalatori,

scuzându-se. De aici mai avem de mers în câteva locuri, astăzi. Am văzut că nu ați ajuns acasă și am deschis noi ușa cu un șperaclu. Dar așa ceva nu e îngăduit, îi răspunse Johann. Unde s-a mai văzut să intre cineva într-o casă când stăpânul de drept nu e acolo? Domle, mata vrei să-ți reparăm sau nu treburile stricate? îl chestionă vârstnicul. Dacă da, asta e. Am intrat și basta, cum am putut. Că doar ne pricepem să intrăm oriunde de atâta vreme de când lucrăm la chestii din astea.

Dumneavoastră nu sunteți instalatori, îi recunosc atunci Johann. I-auzi la dumnealui, îi zise cel mai vârstnic celui mai tânăr, care încă lucra aplecat sub chiuvetă. Cică nu suntem instalatori. Dar ce suntem, măi, Friț? Johann pricepu pe dată cu cine avea de-a face. Știu cine sunteți, recunosc el. Nu mă puteți prosti. Păi, dacă știi așa de bine, ia spune, îl provocă vârstnicul. Că doar n-o să stăm până la sfântul așteaptă! Instalatorul mai tânăr se ridică de sub chiuvetă și îl privi în față pe Johann cu o intensitate rea.

Spune, măi, Friț, că doar de-aia te-ai născut, ca să faci cerere de emigrațiune și să te cari de aici, iar acolo, în Germania, să spui vrute și nevrute despre țara ta, fără să-ți fie rușine. Ce aveți cu mine, zise Johann? Dacă sunt cetățean liber, înseamnă că am dreptul să plec unde vreau. Să pleci, Friț, pleacă, domle, cine te oprește, te oprește cineva? Pleacă, dacă ai pașaport valabil, du-te-n mă-ta să te duci!

Numele meu e Johann Ziegler! Hai, bă, Friț. Dacă spun că te cheamă Friț, apoi așa te cheamă. Cine naiba crezi tu că poate să-ți pronunțe numele ăsta pocit? Te pot boteza din nou și răsboteza. Pot orice. Nu prea cred, îl înfruntă Johann, și atunci tânărul care tăcuse până în clipa aceea se ridică de sub chiuvetă și îi trase una în falcă. Ba da, te putem boteza cum vrem noi, se auzi glasul mai tânărului instalator. Iar dacă spunem că ești Friț, atunci ești Friț și basta. Lasă-l mă, că e gingaș și se fărâmițează ușor, ia-l cu binișorul, îl sfătui vârstnicul pe cel mai tânăr. Nu-l fă knockout din prima! Johann își masă falca lovită, fiindcă gura îi amorțise de la lovitură.

Și zi așa, porumbelule, reluă vârstnicul, adică lucrurile stau cam așa, după vorbulițele mătăluță: *Patriarhii au intestinele greblate de șomeri!* Păi, ce-i

asta? Te joci, domle, cu astfel de cuvinte de neînțelese pentru prostime. Patriarhi, mda, zău, e prea de tot. Porumbelule, vrei să emigrezi ca să scrii despre patriarhi și șomeri? Și cine-s patriarhii, băi? Cine-s? Tovarășii care ne conduc? Despre ei vorbești tu, așa? Și șomeri unde vezi în țara asta, că nu există nicăieri, toată lumea muncește, toată lumea e încadrată în câmpul muncii. Nu mai există șomeri, băi, Friț, s-au dus vremurile alea. Tu n-ai citit despre țărani și muncitori? N-ai învățat la școală?

Johann privea mâinile așa-zișilor instalatori, erau late și pregătite să bată, erau antrenate pentru bătaie. Porumbelule, ar trebui să te lăsăm baltă și să nu-ți reparăm conductele, să fii inundat cu casă cu tot, dacă tot vrei să te cari în Germania, zise tânărul. Să ajungi acolo înot. Sau să te îneci. Frițulache, îl completea vârstnicul pe celălalt, tocmai la nemți, domle, la dușmanii noștri și ai rușilor vrei să te duci? Alt loc n-ai găsit? La dușmanii de moarte și de clasă vrei să fugi?

Nu fug, zise încăpățânat Johann. Am făcut cere-re legală să plec. Dacă aș fi vrut să fug, aș fi tocmit călăuză să mă ducă peste graniță. Care călăuză, bre? Ce crezi tu, Friț, că sunt călăuze pe drumul mare și le tocmești una-două și nu ți se întâmplă nimic? Păi, călăuzele astea te pot duce nu peste graniță, ci la moarte, ca nimica. Dacă ești cu străinii, apoi asta pățești. Poate că sunt oricum străin în țara mea, și atunci ce mai contează? zise Johann. Ba contează, Frițulache, dacă nu vrei să o mai iei încă o dată în bot. Atâta vreme cât o ții una-ntruna cu patriarhii, șomerii, bla-bla-bla, poți să o pățești oricând. Cine să te lase să pleci, dacă nu vrei să pleci oricum, ci cu scuipături și borătură ca un animal?

Ce scuipături, ce tot vorbiți? îl întrerupse Johann. N-am scuipat pe nimeni. Ce-i porcăria asta... Lasă, că nu suntem tâmpiți, nu fă pe deșteptu', îl întrerupse vârstnicul. Porcărie, zici? Nu-i nicio porcărie, ci muncă de investigație. Am priceput imediat cum stă treaba cu patriarhii și celelalte chestii. Șomeri, carevasăzică, altceva mai bun n-ai găsit. Porumbelule călător, vai de capu' tău! Vrei să te facem fripturică? Ia zi!

Îl întrebă degeaba, și nu fiindcă Johann nu ar fi vrut să adauge ceva ori să răspundă, ci fiindcă tânărul în salopetă îl apucă de gât și îl ridică pe Johann,

lipindu-l de unul din pereții bucătăriei de parcă l-ar fi atârnat de o spânzurătoare, după care, cu cealaltă mână, mai exact cu pumnul, îl lovi în fălci de mai multe ori, ca un boxer. Lovea îndesat și la țință, concentrat ca la antrenament. Dă-i un upercut să te țină minte, îi indică vârstnicul celui care lovea ca un boxer. Să nu mai pâlăvrăgească atâta și să nu mai scrie chestii nepatriotice.

În cele din urmă boxerul îl aruncă pe podea, după ce-l făcuse zob aproape. Johann își simțea gura inundată de sângele pe care ar fi putut să-l scuipe ori să-l înghită. Nu făcu nici una, nici alta, ci rămase cu sângele în gură, ca o bășică.

Frițulache, dacă te întrebă cineva ce ai pățit, zici că te-au bătut hoții, nu vardiștii, să fie limpede, da? Că te-au furat pe stradă, noaptea, când te întorceai bețivănit de la crâșma unde te-a pus naiba să scrii chestia aia cu patriarhi și șomeri. Uite, îți luăm și buletinul, ca să declari la Miliție că ți l-au furat derbedeii. Fără el nu ai cum să te cari în Germania, că se cuvine să îl predai mai întâi ca să te lase cineva să pleci peste hotare. Zic că-i mai bine totuși aici, acasă, domle, ce să faci tu la nemțalăi?! Aia-s toți grași de la câtă bere beau și de la câtă varză și cârnați halesc, nici nu mai știu Friții ce e aia ordine și disciplină, totu-i vraisește pe-acolo. Stai și tu acasă, porumbelule! Cu ce ți-o fi luat mințile Germania?

Nici nu sfârși vârstnicul de zis bine toate astea că se și repezi, ca o coțofană, și îi scoase lui Johann buletinul din buzunarul de la piept. Colega, ai reparat instalațiile? adăugă el apoi către boxer. Să nu se zică după aceea că nu ne-am făcut treaba pentru care am fost chemați. Datoria-i datorie. Am reparat tot, că nu mi place să las nimic nereparat, deși asta ar fi meritat să-l înecăm ca pe un șoarece, moșă-sa pe gheață!

Adică să-i greblăm intestinele omului, domle, da' ai imaginație nu glumă! Păcat că nu putem sta la taclale mai mult, se scuză vârstnicul către Johann, acum amuțit, cu gura pocnită și fața umflată. Da' mai avem destulă treabă și în altă parte. Alesgute, parcă așa se zice pe nemțește, dacă nu mă-nșel. Aufviederzen.

(versiune a unui capitol din romanul *Un singur cer deasupra lor*, Editura Polirom, 2013, 2015 – ediția a doua revăzută și adăugită)

Feerii postdecembriste

Marcel LUCACIU

Viața e suma întâlnirilor noastre cu alții, întâlniri din care mai păstrăm, în suflet, figuri luminoase, duioase umbre ale trecutului. Pentru Ion Pițoiu-Dragomir, un scriitor tenace și de o productivitate rarismă, ecurile altor vremuri se mai aud, în surdină, oricât de îndepărtate ar fi ele. Până la urmă, depărtarea poate apropia...

Interviu interzis (Editura RAO, București, 2014) e o carte scrisă parcă sub impulsul acestor memorii, unele însorite, altele îndoliate. În fond, cele opt povestiri care au și o versiune în limba engleză (*Aleea lui Faust*, *Câinele mov*, *Jobenul*, *La oftalmolog*, *Frunze de pelin*, *Curcubeu pentru Israel*, *Interviu interzis* și *Labyrinthul*) reiau principalele teme prezente în 29 de producții editoriale (volume de versuri, romane, culegeri de proză scurtă): ciurma roșie, politica postrevoluționară, zbulciunata copilărie sau iubirea tragică.

De pildă, în *Frunze de pelin* (subtilă metaforă a vremurilor de restriște!), reîntâlnim crimele și atrocitățile din regimul comunist, toate petrecute în numele „reeducării” dirijate de „dovii de la regionala de partid” și, mai ales, „în spiritul vremurilor noi și strălucitoare, cu fericire dintre cele mai fericite”. Discursuri agramate și delirante, imagini de o mare cruzime (cu deținuți politici torturați ori sfâșiați de câini) așază înflăcăratele zodii sub spectrul dezumanizării cumplite. Punctele de suspensie și succesiunea propozițiilor simple, exclamative ori eliptice reușesc să reconstituie atmosfera tensionată și dramatismul unor asemenea scene. Prin intermediul unei blânde ironii, naratorul vrea, în final, să lase cititorilor impresia că a fost „...un groaznic, năpustitor coșmar” pe care l-a avut o frumoasă adolescentă (Vera). Istoria îl contrazice...

Alături de realismul dur stă, adesea, realismul fantast, cu alură parodică sau caricaturală. În povestirea *Jobenul* (adevărată piesă de rezistență a noului volum!), o banală campanie electorală se transformă într-o subtilă parabolă a demagogului politic. Alocuțiunea acestuia face difuzoarele să vibreze și are un laitmotiv menit să amețească inteligența naivilor alegători: „prin noi, numai prin noi veți ajunge la bunăstarea (...), la fericirea, la raiul adevărat...” Pe fundalul „melodiilor roșii”, se fac auzite promisiuni năstrușnice („locuri de muncă în locuința proprie”, „remunerație negociată și indexări care vor aduce binemeritata bogăție” etc.). Rând pe rând, din ceruri înalte, cad ploii de covrigi, ploii de portocale și ploii de banane „apeti-

sante”. Copleșiți de atâta „bunăstare”, cetățenii onești abia îl zăresc pe candidatul pitic, gesticulând, de sub jobenul imens și repetând întruna: „numai prin noi... prin noi... prin noi... prin noi...” În contrast cu feeria postdecembristă, finalul e ca o lovitură de ghilotină: „Ecoule se lovea de blocurile din jur ca de pereții unei gropi care își aștepta sicriul”. Fără îndoială, Pițoiu-Dragomir știe să își pună în scenă povestirile, fiind atent la replicile personajelor, la decor și chiar la indicațiile scenice. Fiecare detaliu își are importanța și reverberațiile lui în țesătura fină a textului epic. De exemplu, figuranții din piața centrală a orașului („ciocurile albe”, „leproșii”, „domnii cu șepci”, doamnele cu părul în vânt) nu fac altceva decât să amplifice și ei grotescul spectacol. Tocmai de aceea, *Jobenul* e o proză nu doar bine scrisă, ci, mai ales, excelent construită grație elementelor de recurență ce îi conferă o simetrie impecabilă.

Printre conotațiile politice postrevoluționare (unele de un senzațional macabru, cum ar fi sicriile construite din acoperișurile bisericilor de lemn și oferite membrilor ei de fabulosul partid PNNN, în *Interviu interzis* sau fabricarea „uimitoarelor perle diamantii din... cenușă umană”, în *Aleea lui Faust*) se strecoară, abia perceptibil, inocența și nostalgia copilăriei din satul Celaru (adevărată Arcadie a scriitorului). *Curcubeu pentru Israel* e numai în aparență o proză despre orgoliile și vanitățile din lumea medicală; o lume în care există și chirurghi ce gândesc astfel: „O chirurgie fără Dumnezeu este meșteșug de măcelar”. În realitate, e o minunată poveste despre tristețile și bucuriile unui copil înfiat de o cucernică familie de țărani; o familie pentru care devine, în scurt timp, „soarele” ei. Sunt pagini delicate și emoționante ce amintesc, pe alocuri, de cunoscutul roman *La Medeleni* al lui Ionel Teodoreanu.

Majoritatea prozelor lui Ion Pițoiu-Dragomir se remarcă printr-o ingenioasă arhitectură. Miza o reprezintă fie întrepătrunderea planurilor narative, fie alternarea lor graduală. Instantaneele, prim-planurile ori episoadele învăluite de un lirism discret alcătuiesc, în cele din urmă, o povestire care luată în ansamblu pare mai degrabă un poem. Doar personajele și relațiile unor evenimente mai înclină, ușor, balanța în favoarea operei epice. Poate că, uneori, marea artă constă în glisarea genurilor și speciilor literare, cu bună știință.

continuare în pagina 12

Victor Albu – între zbor și tăcere

Imelda CHINȚA

Volumul semnat de Victor Albu, *Ultima luncă*, a apărut la Editura Tracus Arte, București, 2013 și este structurat în trei grupaje lirice: *Fluturi de noiembrie*, *Peisaje înguste*, *Anotimp irosit*. Tomul este unul concentrat și anunță un traseu literar deja așezat, cuminte, deopotrivă un vers esențializat. Poemele abordează aceeași problematică a cotidianului anost, stări poetice reeditate într-un ton ușor distinct. Versul frământă neliniști, trăiri și senzații, susținute de rostirea poetică.

Primul grupaj, *Fluturi de noiembrie*, cuprinde intrinsec problematica și motivul central, cel al zborului, al dorinței de evadare. Zborul devine obsesie poetică, văzut ca eliberare, creând o anume dinamică trăirilor. Călătoria lirică anunță un drum al limitelor, o existență închisă: „toate marginile/ au înțelesul lor// sânzâienele ard/ lângă fluturele/ ce se/ leapădă de sine” (*marginii*). Fluturile este motivul central, crisalida este *ceața* care simbolizează nevoia de manifestare, de ființare: „tolănit în/ sânzâiene/ îți vezi/ trupul:/ o ceață/ ieșită/ din matcă...” (*trupul*). Timpul-cascadă renaște amintiri, trăiri, prelungește stări, adâncește emoții. Sinceritatea confesiunii, imaginile metaforice, simplitatea discursului definesc prezentul op: „ce ușor/ să lași dără de/ pară zemoasă/ prin livada/ în care caii/ rumegă înțelept” (*aripă liberă*).

Victor Albu compune un poem al senzațiilor potențate de un imaginar poetic bogat, de o subtilitate a comparației. Versul este esențializat, remarcându-se densitatea ideatică, tristețea devine o recurență, conjugată într-o metaforă a stărilor lirice. Privirea adâncește cadrul obiectual și sporește ambiguitatea prin decorul domestic: „săgeți fumegânde/ țâșnesc din mărul/ pe care/ te pregătești să mi-l/ arunci în poală// tu ești ca o/ tristețe de toamnă/ ce împrăștie raze/ de măr...” (*raze de măr*). Universul este unul al limitei, un spațiu al neliniștii, al frământărilor, un tablou în care ființa se trezește aruncată, dintr-odată, în mijlocul inexplicabilului. Poetul învață să distingă răutatea, să îi accepte inevitabilitatea, recunoscută din timpuri biblice: „cu brațe/ deșirate/ m-ai învelit/ în neliniștea/ celui care/ va arunca/ primul/ piatra...” (*neliniște*). Ideea de transcendere este bivalent conotată: o dată prin imaginea zborului fragil, realizată de prezența fluturilor, pe de altă parte prin simbolul copacului, un veritabil axis mundi, care marchează înălțarea eșuată. Deși predomină sentimentul acut al finitudinii, al destructurării întregului, iubirea este cea care estompează căderea: „după ce copacul/ a căzut în potecă/ dintr-un/ gând visător// după ce răsul/ s-a risipit în iarbă/ ca un stol/ de porumbei// după aceea/ ai venit tu/ ca o dimineață/ lingușitoare...” (*după*). Victor Albu scrie un poem al tensiunilor intrinseci, caustice. Evanescența devenirii este doar sugerată, închiderea ființei într-o existență insignifiantă, asemenea unui Prometeu înlăn-

țuit, de asemenea. Lumea contemplată de poet este una a eșecului, o lume în care sacral, transcendența sunt abia întrezărite: „toată dimineața/ am cârpit/ la năvoade// acum privesc cu/ ciudă petecul plesnit/ prin care raiul/ a mai fugit odată la/ capătul lumii... (*raiul*); „un fior de salcâm/ te macină din interior// înlănțuit ca un catâr/ la țărnul celuilalt/ tărâm torci fuioare/ de chiciură// sub pleoape, cu o/ lacrimă aburindă/ lișițele topesc/ fluturi de zăpadă... (*fior de salcâm*).

Al doilea grupaj, *Peisaje înguste*, păstrează orchestrația primului volum, neliniștea devine o constantă poetică, iar versul traduce un lirism al stărilor nedisimulate. Existența devine o inițiere în suferință, în starea de solitudine, rostirea este melancolică, însă o melancolie temperată: „așezat melancolic/ într-un țărnm misterios/ la care păsările/ respiră/ înțelepciunea pură// pași sinuoși prin/ neliniștea/ ce atârnă pe umăr/ ca o amăgire a/ potecilor de demult// brațe înalte întâmpină/ urcușul cel greu/ de pe tivul icoanei...” (*țărnm misterios*).

Tendința este de plonjare într-un spațiu miniatural, din nevoia de retragere din fața unui real agresiv, într-un spațiu securizant care să-i ofere protecție. Reflex al stărilor, poemul reclamă solitudinea într-un monolog liric, confesiv. Victor Albu valorifică dimensiunea impresiionistă a imaginii poetice, realizând un poem al nuanțelor, al vibrațiilor, al sonorităților mute: „acum pot să/ privesc/ duhovnicește/ coaja din care/ m-am desprins” (*coaja*); „ochiul meu măhnit/ se va lovi de/ pleoapa-nchisă... (*ochiul măhnit*); „degetul pe piatră/ ascultând răsuflarea/ celui ce a șlefuit-o” (*degetul*); „simți aerul nopții/ cum te respiră în voie/ pe coama calului/ gura ta lasă o dără/ de sânge alb” (*zăpezi cenușii*). Pseudoliniștea instalată este monahală, poemele traduc o liturghie a trăirilor, adevărați psalmi ai solitudinii. Limitatul și ilimitatul definesc ființa și existența, iar punctele de suspensie, particularitate în prezentul op, creează expresivitate, deopotrivă imprimă o notă de reflexivitate discursului poetic: „bătrânul rupe psalmi/ dintr-un miez de/ lăută”, „când se vor/ deschide ușile/ în stații și noi/ vom refuza să/ coborâm/ pe pământ?...” (*râu interzis*).

Ultimul grupaj, *Anotimp irosit* este în echilibru cu restul volumului, așadar tăcerea, tristețea, solitudinea alcătuiesc uvertura lirică și devin elemente recunoscutibile ale realității. Poetul glisează înspre un spațiu al neliniștii: „în cerurile din/ creștet/ tu mă cerți cu o/ tăcere grea...”; „aproape destrămat/ acest anotimp/ prin care ai trecut/ ca o tristețe răgușită/ cu vaer de lișiță...”

Victor Albu ne propune, așadar, un volum rotund a cărui geometrie este bine coagulată, cu stări poetice clar definite, fără pedanterie și rostire disimulată.

A prinde pe picior greșit

Gheorghe MOGA

Expresia este cunoscută și frecvent folosită datorită faptului că este nelipsită din limbajul comentatorilor sportivi. Expresia sugerează imposibilitatea unui sportiv (tenisman, de exemplu) de a returna mingea din pricina faptului că primește mingea pe partea piciorului de sprijin.

Expresia s-a generalizat fiind folosită pentru a denumi o situație neplăcută, „delicată”, care provoacă ezitări, precipitare și surprize în modul de rezolvare. Răsfoind presa scrisă am observat cât de numeroase și variate sunt astfel de situații în care se pot afla atât persoane („candidați”, „diriguitorii culturali”), cât și instituții („Avocatul Poporului”, „Ministerul...”).

Uneori expresia apare și sub forma *a prinde pe contre pied*. Referindu-se la debutul lui N. Balotă din 1969 cu **Euphorion**, N. Manolescu scrie: „Când la 44 de ani a debutat editorial cu volumul **Euphorion**, o impresionantă culegere de eseuri critice referitoare la mari opere românești și străine din secolul XX, *ne-a prins*, într-un fel, *pe contre pied*. Nu-i citisem nici articolul despre Teilhard de Chardin, nici cel despre Joyce... Abia dacă auzisem de el” (**România literară** nr. 36, 2014, p. 13).

Această formă hibridă orientează asupra originii franceze a expresiei. Între zecile de substantive formate prin compunere cu adverbul *contre* se află și substantivul masculin *contre-pied* (pl. *contre-pieds*) care denumește în limbajul vânătorilor o „pistă falsă urmată de câini” dar și „ceea ce este... opus unei opinii, unei atitudini”. Cu indicația *sport*, **Dicționarul francez-român** al Elenei Gorunescu înregistrează expresia *etre a contre pied* „a fi prins pe picior greșit”. Marc Fumaroli (de l'Académie française) a explicat în **Le Livre des métaphores** (Essai sur la mémoire de la langue française), apărută la Editura Robert Laffont, în 2012, cum prin sensuri figurate, expresia a trecut din domeniul vânătorii în alte domenii: „În sens propriu, expresia provine din limbajul vânătorii cu gonaci. Aceștia vorbesc, cu noblețe, despre «picior» și nu despre «labă» făcând referință la urmele pe care le lasă animalele (cerb, căprioară, lup, vulpe) urmărite. Interpretarea acestor urme este o știință a vânătorilor. A descoperi animalul după picior înseamnă a deduce după urmele lăsate de acesta specia, vârsta, sexul și mărimea lui. «Predre le contre-pied», vorbind despre câinii care participă la vânatoare, înseamnă a greși și a urmări în sens invers urmele animalului pe care îl vânează. În sens figurat, această expresie în-

seamnă a face sau a spune contrariul a ceea ce spune interlocutorul tău; înseamnă de asemenea a gândi sau a acționa împotriva unui lucru, a unei opinii, a unui comportament. «Gândiți-vă că pentru a instrui un adult trebuie să faceți exact inversul a ceea ce ați făcut pentru a instrui un copil. Nu ezitați deloc să-i vorbiți despre aceste mistere periculoase pe care, copil fiind, i le-ați ascuns atâta timp și cu atâta grijă» (Jean-Jacques Rousseau, *Émile ou De l'Éducation*, livre, II, 1762). În sport, expresia marchează faptul că partenerul de tenis, de exemplu, era prins pe picior greșit, în imposibilitatea de a returna mingea” (p. 777).

Abia când se leagă de verbul *prendre* (al cărui etimon este lat. *prehendere*, regăsit și în cazul rom. *prinde*, it. *prendere*) substantivul devine frecvent.

Tot din domeniul sportului provine și expresia *a prinde în ofsaid*, înregistrată, s.v. *ofsaid*, de Florin Marcu în **Marele dicționar de neologisme** (ediția a VII-a, București, Saeculum I.O., 2004) și echivalată cu „a prinde pe picior greșit”.

Substantivul *ofsaid* denumește situația în care se găsește un jucător, în depășirea fără minge a ultimului jucător advers (cu excepția portarului), la fotbal, sau a liniei pe care se află mingea, la rugby. Neologismul *ofsaid* provine din engleză (*offside*) ca și alți termeni din domeniul sporturilor pe care le-au întemeiat sau în care excelează britanicii: *aut*, *corner*, *fotbal*, *ghem*, *gol*, *golf etc.* Termenul englez nu a fost împrumutat de toate limbile, deși fotbalul s-a generalizat cu rapiditate. Unele limbi (cele vorbite de națiuni care contestă supremația fotbalistică a Angliei) au „refuzat” termenul, recurgând la calcuri lexicale: it. *fuorigioco*, fr. *hors-jeu*.

Dar „prinși în ofsaid” nu sunt numai sportivii, ci și reprezentanții altor domenii, așa cum o dovedește orice căutare pe Google. Când cei prinși în ofsaid sunt „vedete” îndoelnice (artiști, sportivi, afaceriști sau... arbitri!) cititorul titlurilor bănuiește și în ce constă „greșeala” acestora pe care n-o poate penaliza decât o instanță morală. Când vine vorba despre instituții („*Guvernul prins în ofsaid de FMI...*”, „*MAI prins în ofsaid...*”, „*SRI, prins în ofsaid la Miercurea – Ciuc...*”) ne-regulile vizează, mai ales, disfuncționalități, „goluri” legislative, abuzuri care, de bună seamă, rămâne-vor nepedepsite.

Doi termeni „tehnic” (*contre-pied*, *offside*) își sporesc sensul și sfera de întrebuintare „lipindu-se” de verbe din vocabularul fundamental.

Paul de Brancion

Prezentare și traducere:
Viorel TĂUTAN

Prozator și Poet, Paul de Brancion s-a născut în 1951. După studii superioare de filosofie, a fost mult timp profesor universitar de filologie romanică și de literatură la Universitățile din Aarhus (Danemarca) și Strasbourg. După aceea se stabilește în Paris. Este fondator și, prin urmare, director, în 1993, al revistei literare **Sarrazine**, al cărei sediu se află în „Casa Asociațiilor” din Saint Germain en Laye. A fost și producător radio, animator de emisiuni literare la Strasbourg și Paris. Activitățile sale recente se derulează între Nantes și Paris.

Colaborează, de asemenea, cu muzicieni contemporani, autori de cantate pentru ansambluri instrumentale și vocale.

Debutul scriitorului are loc în 1985, sub pseudonim, cu o biografie romanțată: *Castelul stelelor, pseudo-istorie a lui Tycho Brahé, astronom și mare senior*.

În poezie debutează editorial târziu cu volumul *Vânt potrivnic (Vent contraire)* - 2003. Au urmat: *Plimbărețul Uitării (Le marcheur de l'oubli)* - (2006), *Ciudatul (Tu-rare)* și *Atunci... muzică (Alors... musique)* - 2008, *Timp mort (Temps mort)* - 2010, *Moartea mea a murit (Ma Mor est morte)* - 2011.

Pe neașteptate

Pe neașteptate toamna e aici alungată de vânători și de soare la marginea nopții de august fără să-i pese griul ia în stăpânire mari baldachine celeste arborii mășăluiesc spre întuneric Doamne cât de frumoasă-i viața asta.

* * *

de acum înainte

de acum înainte
să ascuți ce se complotează
cu sentimentul cuvântului
„întâmplare”
și
cum prin magie
te retragi ultragiat
pe malul murdar al apei
de a nu fi fost respectat
nici înțeles

disonanța aspirațiilor noastre
și a situației lumii

să te lupți pentru dorințele de fericire
și să tropăi sălbatec
multiplul, inutil, nenumărat
adevăr

a ceea ce nimeni nu înțelege
dar percepe cu o acuitate neputincioasă
disponibilitatea
înfrișoșătoare

„ar trebui” sparge elanul
împotriva moliciunii
întunecate
pentru echilibrul numărărilor
pierderea face parte din profit
armonia acestei existențe
implică lupta contra dezolării
oricât ar costa

o datorie a vieții de plătit
de transmis
care ne împiedică să dispărem

* * *

Mâine

Mâine
deja mâine

izolat în vânt
hotărât să pornesc războiul cu lumea

cu însuși zgomotul vieții
tuturor celorlalți

complicații străine
aranjamente multiple
schimbări induse
unde atâtea lucruri se pierd
în valori dispărute pentru totdeauna

nu se vor ști număra
atât sunt de numeroase

abundența decapitează
orice abilitate de-a rosti
cuvintele juste

* * *

deja mâine
se va revolta împotriva
imensității
dorința de-a fi mai important
de a spori
de a avea mai mult

să aibă plăcerea speranței unui corp
adaptându-se la cel mai mic
dintre spațiile vitale
la distanța rezonabilă pe care s-o poată parcurge

să-și retragă în fiecare zi puțin mai mult
barierele înspre interiorul său
să lase astfel pământul mai mare

* * *

Nu este rău să ascunzi singurătatea

Nu este rău să ascunzi singurătatea
zile întregi
cu fața spre mare
soarele
înotând fără încetare
sub apă pești argintii
strălucire în lumină
printre alge sumbre
luna în plină zi
strigă copiii pe mal
noaptea asta va fi scurtă
norii formează litere chinezești
în cerul încă albastru
închide umbrela
înainte ca umezeala înserării
să se instaleze peste pătratele roșii ale terasei.

Trebuie să zici adio la ceva?

Trebuie să zici adio la ceva?
lumină în spatele chiparșilor
în umbra cruzimii

această lume
o să se stingă
ultima dovadă a unui stat
unde frumusețea ținea
înălțimea pavajului
neglijând de nevoie durerea

așezat în fața acestor flori
pentru ultima oară?

în această grădină
unde mi-a fost atât de frică
m-am aruncat la pământ
sperând să dispar
în țărâna seacă a verii
pe drumul unde bambușii
proliferează
în jurul unui cedru cu plisc de corb

ignor soarta lucrurilor.
câprioare se află pe deal

sunetul clopoțelilor
tainică porunca de-a închide poarta
acestui paradis cu aspect de infern

o să moară asta oare,
acest ansamblu de palmieri, platani,
portocali, măslini centenari care au cunoscut
înghețul sub Ludovic al XIV-lea?

Feerii postdecembriste

urmare din pagina 8

În acest sens, *Câinele mov* e o mică bijuterie dintre multe altele. Înfățișând istoria dramatică a nefericitului cuplu Elun și Zara, scriitorul amână mereu un dezno-dământ grav, urmărind înaintarea îndrăgostitului prin troiene și rememorând, cu fiecare fulg de zăpadă, clipele de iubire. Într-un plan paralel, „scândurile proaspăt lă-cuite” și inimile care „băteau negru și mut” sunt premo-nitorii. Alura fantastică, farmecul straniu al povestirii și totodată aura ei tragică se datorează, în mare parte, *câinelui mov* și metamorfozelor sale neașteptate. *Câinele mov* este o tapiserie din odaia iubitei; o statuie din oraș;

o jucărie de pluș; un dulău ce îi taie calea lui Elun pentru a-l întreba, cu reproș: „Ai și iubit-o sau doar ai dorit-o cu toată ființa?” Dincolo de prozaismul vieții, iubirea e, totuși, singura noastră salvare existențială...

La cei 75 de ani, recent împliniți, Ion Pițoiu-Dra-gomir își confirmă vivacitatea, talentul și resursele inepuizabile în ce privește selectarea și transfigurarea pilduitoarelor realități social-istorice. *Interviu interzis* e volumul cu numărul 30 din impresionanta serie a prodigioaselor apariții editoriale; un volum ce denotă ingeniozitate, rafinament și acuratețe, fiind totodată o sinteză meticuloasă a creației artistice.

Texte inutile

Ioan F. POP

Împingem, la modul sisific, zilele una peste alta, pînă ne autozidim în indefinitul lor iluzoriu. Nu cîte zile am trăit, ci cîte cuvinte, înțelesuri și tăceri am străbătut, contează pînă la urmă. Cîte goluri ai putut să umpli cu absența ta. În general, marile dorințe se nasc din mari neputințe. Mai bine să fim eșecul lui Dumnezeu decît reușita propriei încercări.

*

Normalitatea este luxul comodității. Nu o dată, seminebunii dau impresia că sînt inteligenți. Mulți avansează spectaculos pe seama acestei sminteli, ne dau lecții, dirijează destine, conduc chiar popoare.

*

Cărțile altora ne apropie de noi înșine. Cărțile proprii ne înstrăinează. Scrisul ca substitut al creației, ca plonjon în indefinibil. Între copertile unei cărți, *oasele* cuvintelor ne păstrează ființa mult mai bine. Mai dănuim chiar prin ceea ce nu putem fi. Eternitatea inexistenței pretinde cîteva silabisiri apriorice. Scriem cu rătăcirile pe care nu le putem practica. Zidim inefabilul cu propriile cuvinte. Acestei agonii doar moartea poate să-i fie muză. Scrisul te devoră parte cu parte, pînă rămîn doar rămășițele unor cuvinte. Nu poți scrie decît autodevorîndu-te, măcinîndu-ți eul pînă la tăcerea pură. Scrisul – canibalism al eului.

*

Să poți struni iluzia unui gînd pînă la capăt. Să poți întîlni o clipă ideea în marea *amiază* a gîndirii filosofice. Să-ți poți alia, precum Nietzsche, chiar și boala în acest elan speculativ. Să poți învinge cu un eșec devastator. Autorul „voinței de putere” va dărîma mitul serenității și calmului lumii grecești, originînd-o pe aceasta nu doar în apolinic, ci și în dionisiac. Tot el este cel care va pune capăt impersonalității filosofiei de sistem, de factură hegeliănă, instaurînd dominația eului personal al filosofării, deturnînd raționalul în volitiv.

„Eterna reîntoarcere a aceluiași” și „voința de putere” devin coordonata axiologică a gîndirii și înțelegerii lumii. Adevărul trece din absolutul senin al impersonalității în relativismul subiectivizant al eului cogitabund. Fragmentul, incursiunea apoftegmatică va lua locul gîndirii sistematice, aducînd ideile mai aproape de personalitatea celui care le

rostește, făcînd din filosofie o artă a vieții. Rupearea omului de orice contingență factuală va duce la o viziune antiistorială a lui Nietzsche, supra-omul său refuzînd orice tip de istorialitate. Ca profet *à rebours*, el pune diagnosticul final al creștinismului, după cum încearcă să rupă filosofia de teologie. La fel cum a formulat cea mai radicală sentință, pe urmele lui Hegel, împotriva divinității, și anume că „Dumnezeu a murit”. (Mai mulți filosofi, printre care și M. Heidegger, cad de acord în legătură cu faptul că Dumnezeu care a murit, în concepția lui Nietzsche, nu este Dumnezeul creștin. El reprezintă mai mult o entitate suprasensibilă care este lipsită de orice vitalitate, și care decurge din lipsa de vitalitate spirituală a omului însuși. „Numai cei cu spiritul paralizat și cei care s-au săturat de creștinism caută, în enunțurile lui Nietzsche, o confirmare pentru ateismul lor dubios”).

Sentința radicală a morții divinității este formulată în contextul unei acute crize spirituale, și în care filosoful „științei voioase” credea că poate deveni diagnosticianul și tămăduitorul ei. „Cele cinci cuvinte fundamentale: «voința de putere», «nihilismul», «eterna reîntoarcere a aceluiași», «supra-omul» și «dreptatea» corespund esenței metafizicii, în cele cinci articulații ale sale”, după cum susține M. Heidegger.

*

Pornită ca necesitate a unei realități, existența devine reflectarea propriei idealități, spasmul unei iluzii. Devine propria sa pre-destinare diegetică. Cu o vorbă a cuiva, încă nu mi-am „epuizat uimirea de a exista”. Sîntem mai puternici atunci cînd avem forța să nu mai dorim nimic. Cînd ne realizăm prin eșecuri, înfrîngeri și capitulări.

*

Dumnezeu are sens doar într-o religie de murtori. Dacă omul ar fi nemuritor, orice religie ar fi inutilă. Dintr-o pedeapsă, faptul de a muri ar deveni un miracol. Paradoxul creației constă în faptul că, dintr-o lume creată, lipsește tocmai creatorul. Actual creațional este reprezentat de o... absență. Absență ce relevă și mai tare o prezență. Căci „absența are o asemenea funcție în întîlnirea lumii tocmai pe baza faptului că lumea este dintotdeauna prezentă”, cu o afirmație heideggeriană.

Zilele revistei „Caiete Silvane” - Desant USR Cluj

„Silvanii sunt o rasă foarte dârză”

Carmen ARDELEAN

Cred că, asemenea mie, oricine intră pe holurile reci, întunecoase, dar pline ochi de cultură, ale USR Cluj trăiește, simultan, sentimentul efemerității existenței umane și convingerea că *rezistența prin cultură* nu e o sintagmă lozincardă. Mai cu seamă când trece pe lângă redacția revistei „Tribuna” sau a celei care a aniversat, anul trecut, 65 de ani, revista „Steaua”.

Despre o aniversare a fost vorba când am trăit/gândit rândurile de mai sus: „Caietele Silvane” au împlinit 10 ani. Și aniversările, măcar cele rotunde, se sărbătoresc în familie. Cu familia. Și cum de câțiva ani buni apărem sub egida USR, acolo am crezut că s-ar cuveni să *ne împărtășim*. Să ne împărtășim speranțele și temerile, reușitele și proiectele; să împărtășim istorii, cronici și poeme. În două cuvinte: reviste, cărți. Toate în 19 martie 2015, ora 12, sediul USR Cluj.

Nu cred că a fost cineva care să nu fi avut convingerea că și cei de acolo au *gândit la fel*, au *simțit la fel*. Ba chiar și-au asumat interogațiile noastre retorice: Or fi mulți? Or fi puțini 10 ani, în condițiile actuale? Care mai e **roștul** unei reviste literare în peisajul literar transilvănean? Dar în spațiul românesc în care nu doar *multae silvae sunt* (cum ne reamintea, într-un extrem de inspirat *captatio benevolentiae*, amfitrioana Irina Petraș), ci și, slavă Domnului, multe reviste literare (mai mult sau mai puțin online) sunt?

Ce a contat a fost faptul că toți cei prezenți ne-am

simțit **în roștul nostru** acolo, că a fost **cu roșt** prezența noastră acolo, că **a fost roșt** de confesiuni lirice, epice și, de ce nu, critice. Chiar dacă ne-au lipsit zâmbetul și aura boemă a celui care, puțin mai grăbit decât noi, a pierdut o aniversare la care ne-am fi dorit să-l avem aproape: Alexandru Vlad.

Pornind de la amănunte biografice și aprecieri care n-au făcut decât să ne onoreze, căci doamna Irina Petraș a fost, preț de câteva luni, profesoară la Liceul Pedagogic din Zalău, statut ce i-a permis să cunoască deopotrivă presa locală, condițiile de viață și oamenii, președinta USR Cluj și-a concentrat discursul pe evidențierea specificului revistei și, implicit, al Editurii „Caiete Silvane”. Meritul recunoscut: revista a reușit să iasă din provincialismul

clasic, fiind, cu toate acestea, o oglindă a provinciei. O provincie, o margine din care, onest recunoștea scriitoarea clujeană, lucrurile se văd mai clar, mai bine. O provincie în care toți clujenii au simțit ospitalitatea și calitatea culturii, aprecierea, așa cum se cuvine, a scriitorului, o provincie din care *te întorci cu spatele îndreptat*, căci se realizează acolo un transfer de însemnătate, s-a afirmat. Minunat laudatio...

S-a mai vorbit despre implicare, consistență și promptitudine, despre disponibilitatea și conștiința datoriei la cei care umplu, număr de număr, coloanele revistei, despre cărțile importante publicate de editura sălăjeană și despre recunoașterea națională, odată cu apariția sub egida Uniunii Scriitorilor din România. Și despre cel care a vegheat la apariția *de metronom* a revistei, Daniel Săuca.

Intervenția redactorului-șef a subliniat momentul de bilanț al revistei care a devenit, în timp, o adevărată instituție de cultură ce s-a bucurat de susținerea și aprecierea celui mai înalt for literar. Gândită, inițial, ca o revistă reprezentativă pentru Sălaj, ce urma să dezvăluie specificul zonei, publicația lunară a depășit granițele județului prin valoarea intrinsecă și a colaboratorilor săi. La ceas de bilanț, ceas aniversar, Daniel Săuca a mulțumit tuturor pentru susținere, prezentând programul manifestărilor desfășurate în cadrul Zilelor „Caiete Silvane”: desantul în trei licee sălăjene, lansările de carte, vizitarea unor obiective culturale. Delegat ca amfitrion pentru momentul sălăjean, redactorul-șef al revistei a mediat intervențiile celorlalți membri ai revistei care și-au prezentat cărțile nou apărute.

Despre continuitate, consecvență a fost vorba în intervenția poetului Marcel Lucaciu. Ajuns la a treia plachetă de versuri, prin volumul *Flori de cuc*, prefațat de poetul și criticul Viorel Mureșan, autorul a confirmat existența unor constante în creația sa lirică, constante vizibile și la nivelul structurii, al compoziției volumului ce nu se îndepărtează, ca formulă, de *Poemul care a împușcat metafora* sau de *Scri-*

sori către Isolda. Priceput în a vorbi și a scrie despre cărțile altora, Marcel Lucaciu a vorbit cu pricepere și despre propria poezie, considerând definitorii pentru poezie imaginea, vibrația, tensiunea și apreciind că poezia nu trebuie să fie în afara socialului, economicului, politicului, ci trebuie să fie *implicată*, fără a ajunge să liricizeze banalul, cotidianul.

Emoționante au fost intervențiile emoționalelor Imelda Chința și Ileana Petrean-Păușan. Prima, redactor asociat și statornic critic literar al revistei, a recunoscut că *s-a întâmplat* să publice, la ceas aniversar, volumul *Destine și cărți - reviem interpretativ* ce cuprinde cronici publicate, de-a lungul celor 10 ani, în revista sălăjeană și în alte reviste literare din țară. Gest de disciplinare interioară, cum recunoștea și în prefața volumului, apărut grație susținerii Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, prin managerul Daniel Săuca, volumul reunește cărți și oameni din și din afara spațiului transilvănean, în cele trei secțiuni ale sale. Gest voluntar, iscat dintr-o datorie morală, sacră, monografia satului Treznea, semnată de Ileana Petrean-Păușan, a apărut, cum rememora scriitoarea, într-un moment cu dublă semnificație: 575 de ani de atestare documentară a satului natal și 75 de ani de la masacrul care a făcut celebru satul

de dincolo de Meseș.

Inedită, ca formulă, în spațiul literar, dar specifică stilului Daniel Săuca, *La centru, prin nord-vest* e o carte care, mărturisindu-l pe autorul, refuză încadrarea într-un gen, dar nu refuză meditația sau emoția și ne menține în centru. Asemenea celui de-al treilea volum din *Colecția de călimări*, semnat Viorel Mureșan, redactor-șef adjunct al revistei.

Și pentru că Zalăul și „Caietele Silvane” înseamnă și istorie locală, o intervenție consistentă a avut, în cadrul evenimentului, și Marin Pop care a introdus în circuitul științific viața și activitatea lui Corneliu Coposu prin cărțile editate în ultimii ani la Editura „Caiete Silvane”.

Cu istorii personale și-a început intervenția poetul Viorel Tăutan, rememorând anii studenției clujene când, pasionat de teatru fiind, i-a cunoscut pe Irina Petraș și Petru Poantă. Ca acasă se simțea atunci în Cluj, ca acasă a mărturisit că se simte și azi, căci prietenii de odinioară, cei care mai sunt printre noi, i-au rămas confesori și le-a rămas confesor. Vorbind despre volumul de versuri *Vânătorul de tristeți*, editat cu ocazia evenimentului aniversar, Viorel Tăutan s-a declarat adeptul eterogenității stilistice și formale, căci poemele sale nu sunt doar poeme-sce-

nariu, ci sunt *poeme pentru toți*.

Sintagma a fost cum nu se poate mai potrivită momentului care a urmat aniversării revistei, căci partea a doua a manifestării culturale a stat sub semnul poeziei. Rondul poezilor ardeleni, desfășurat cu două zile înaintea Zilei Internaționale a poeziei, a înnobilit, prin prestața numelor, prin metaforă și imagine, sărbătoarea literelor sălăjene. S-au alăturat, prin cuvânt poetic, versurilor rostite de Daniel Săuca, Viorel Tăutan, Marcel Lucaciu, Ion Pițoiu-Dragomir și Clujul, Bistrița-Năsăud, Maramureșul, Satu Mare prin Horia Bădescu, Adrian Popescu, Doina Cetea, Rodica Marian, Mircea Goga, Alexandru Jurcan, Ion Mureșan, Vasile Dâncu, Olimpiu Nușfelean, George Vulturescu, Ioan-Pavel Azap.

Și pentru că Zilele „Caiete Silvane” erau abia la început, scriitorii au fost invitați la evenimentele care urmau să se desfășoare în următoarele două zile, în Zalău.

Și au venit!

P.S. Titlul acestui articol e un enunț rostit de doamna Irina Petraș în emoționantul laudatio rostit la eveniment. Un enunț elogios, așa zice, căci silvanii sunt, după cum găsim în DEX, genii ale pădurii...

Paradoxurile unui mit

Franciscus GEORGIUS

În 24 martie s-au împlinit 110 ani de la imbarcarea lui Jules Verne la bordul „corabiei de lumină”, singura „Călătorie (cu adevărat) extraordinară” de care avem cu toții parte după ostenele terestre și trupești: reîntoarcerea sufletului nemuritor în realitatea de dincolo de noi. De credință catolică, scriitorul a profitat de croaziera mediteraneană din 1884, când a cerut și a obținut o audiență la Vatican. Întâlnirea cu Papa Leon al XIII-lea l-a emoționat până la lacrimi.

Marea lucrare de referință „Catholic Encyclopedia” i-a dedicat un articol unde autorul celor „Cinci săptămâni în balon”, povestitorul care l-a pus pe excentricul Phileas Fogg să înconjoare Pământul în 79 (optzeci fără una) de zile este comparat cu Alexandre Dumas și elogiât:

„Publicul cititor din Franța se plictisise de copiii serbede publicate la începutul anilor cincizeci de către Dumas, iar Verne a avut norocul și meritul de a revigora într-un fel atractiv un gen narativ care părea să-și fi epuizat resursele. Cu o abilitate la fel de mare și, trebuie spus, ignorând ca și Dumas acuratețea detaliilor în capriciile și fanteziile din adaptările istorice, Verne a adus știința în domeniul ficțiunii. Indiferent de verdictul final asupra valorii operei sale, el trebuie apreciat pentru faptul că niciuna dintre cărțile sale nu conține ceva ofensator la adresa bunului gust sau moralei. Verne a trăit și a murit ca un catolic”.

Să susținem ultima afirmație cu un exemplu, o întâmplare din „Copiii căpitanului Grant”, partea a III-a, capitolul XIV, „Muntele tabu”. Ca să fultuiască o armă, adică să păstreze pulberea și glonțul în țeava unei puști care se încărca pe la gură, se obișnuia să se îndese un dop de câlți sau de hârtie. Maorii din Noua Zeelandă foloseau în acest scop fâșii rupte din Sfânta Scriptură, cărți primite de la misionari. Eroii realizează acest lucru când reușesc să evadeze. După ce băștinașii au încercat să-i împuște, vântul le aduce refugiaților o bucățică de hârtie cu următorul verset:

„Psaume 90: Parce qu'il a espéré en moi, je le délivrerai.”

Cercetătorul neavizat rămâne uimit în fața feluritelor traduceri a acestui pasaj cheie în derularea acțiunii. Zice Mihail Petroveanu, în ediția Editurii *Corint*: „Fiindcă A CREZUT în mine, îl voi mântui”. Să răsfoim Sfânta Scriptură și să verificăm citatul. „Că spre Mine A NĂDAJDUIT și-l voi izbăvi pe el”, scrie în Biblia de la București. În recenta traducere a lui Bartolomeu Valeriu Anania: „Că el în Mine și-a pus NĂDEJDEA, iar Eu îl voi izbăvi”. Varianta Cornilescu glăsuiește altfel: „Fiindcă MĂ IUBEȘTE,

deaceea îl voi izbăvi”.

Citiți încă o dată aceste fragmente și grupați termenii subliniați: CREDINȚĂ, NĂDEJDE, DRAGOSTE. Parcă am fi reconstruit sfârșitul capitolului XIII din celebra Epistolă I a Sfântului Apostol Pavel către Corinteni: „Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea și dragostea”. Iar cea mai mare dintre toate acestea este dragostea, deci să îi iubim și să-i iertăm pe traducătorii trădători, deoarece, precum vom vedea, sarcina lor a fost grea și complexă.

Să coborâm mult mai înapoi în istorie, în căutarea celor mai vechi izvoare. Din păcate, limba ebraică nu ne este cunoscută. „Vulgata”, prima traducere a Scripturilor în latină, glăsuiește: „quoniam mihi adhesit et liberabo eum”. Verbul cheie este „adhereo”, scris uneori și ca „adhaereo”, existent și în limba română modernă ca „a adera” = „a se ține strâns lipit de ceva”. El a fost preluat din franceză, laolaltă cu rudele „aderare”, „aderent”, „adeziv”, „adeziune”. Deci, sensul este de „a se alătura” (strâns lipit, devenind un tot). Prin urmare, versetul de pe hârtiuă purtată de vânt până la refugiul de pe muntele Maunganamu s-ar putea tălmăci astfel: „deoarece Mi s-a alăturat întrutotul și a devenit o parte imposibil de rupt din Mine, îl voi elibera de păcat”. Nu există niciun verb românesc care să cuprindă în slova lui noțiunea de contopire totală a omului întru Dumnezeu, pentru că „a adera”, în contextul studiat, reflectă perfect litera Primei Porunci: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău”.

Pentru că lordul Glenervan și tovarășii săi sunt oameni de treabă, capabili de o asemenea trăire intensă, ei nu numai că reușesc să scape de pe muntele mâncătorilor de oameni (altminteri un „topos” colonial), dar și Providența îi ajută.

Și unde îl vor găsi pe căpitanul Grant și pe tovarășii săi?

Pe insula Tabor, un petic de pământ fantomă de pe paralela 37 grade Sud, amintit azi drept Reciful Maria-Theresa. Descoperit de căpitanul Asaph P. Taber de pe baleniera „Maria-Theresa” din New Bedford, Massachusetts, existența pământului a fost semnalată și infirmată succesiv. Se pare că în prezent la coordonatele 37°00 S și 51°13 V marea ar avea o adâncime de 5000 m. Când a răsfoit Atlasul Geografic și a zărit-o în sudul Oceanului Pacific, Jules Verne n-a ales-o la întâmplare. Țel al călătoriei umanitare pentru salvarea unor naufragiați, ea poartă numele muntelui unde a avut loc Schimbarea la față (Matei 17:1-3).

În volumul „Jules Verne: paradoxurile unui mit”, Lucian Boia precizează:

„Cele mai multe dintre călătoriile înfăptuite de Jules Verne se desfășoară însă strict pe hartă, cu ajutorul lucrărilor de geografie — precum monumentală *Nouvelle Géographie universelle* a lui Elisée Reclus (19 volume apărute între 1875 și 1894) — și al relatărilor de gen, publicate în reviste specializate (în primul rând, în *Le Tour du monde*, deseori citată de scriitor). Jules Verne seamănă puțin cu Paganel, geograful enciclopedic din *Copiii căpitanului Grant*, care se putea mândri că ar fi parcurs lumea întregă așezat într-un fotoliu”.

Lucian Boia este el însuși un autor paradoxal. Pentru majoritatea românilor, monografistul vernean este profesorul universitar - Magistrul! - luat drept exemplu de acei tineri universitari, care au îndrăznit să abordeze trecutul patriei într-o manieră realistă, necosmetizată și au iritat generația eroico-cinefilă, pentru că au îndrăznit să-l prezinte pe Mihai Viteazul altcumva decât apăsarea în filmele aprobate de C.C. al P.C.R.

Lucian Boia și-a permis să demitizeze istoria cu nonșalanță, pentru că este un specialist al imaginarii. În răstimpul petrecut la catedră în Franța, a publicat mai multe cărți dedicate domeniului, cum ar fi: „L'Exploration imaginaire de l'espace” (1987), „Pour une histoire de l'imaginaire” (1988), „La Fin du monde: une histoire sans fin” (1989).

Monografia Jules Verne apărută în 2005 la Editura *Humanitas* se alătură în mod natural acestor lucrări. De la început, Lucian Boia își previne cititorul că lucrarea nu este nicio biografie, nicio analiză literară sistematică. În răstimpul de 4-5 generații, Jules Verne s-a transformat dintr-un „profet fără voie” al electricității și tehnologiilor avansate într-un mit menit să reflecte toate speranțele și temerile omului modern. Scriitorul neacceptat de comunitatea academică de la sfârșitul secolului XIX rămâne și azi unic, „inclasificabil”. Lansat de Pierre-Jules Hetzel, un editor înzestrat cu geniu marketingului literar, care a știut să stimuleze talentul scriitorului și să-i domolească excesele, autorul „Călătoriilor extraordinare” și-a fructificat viziunile într-o serie de texte instructive și amuzante, destinate în principal tinerilor.

În mod surprinzător, Jules Verne avea o formație preponderent literară și prea puțin științifică. Ca și Isaac Asimov, el se socotea norocos pentru că s-a născut „într-o vreme când existau enciclopedii pentru toate subiectele posibile”. L-au ajutat și cutezanța realizărilor din epocă: săparea canalului Suez, extinderea rețelei de căi ferate, construirea marilor vapoare, primele tentative de cucerire a aerului. În doar câteva decenii, planeta s-a transformat dintr-un necuprins plin de mistere într-o lume ce putea fi înconjurată în 80 de zile.

Scriitorul, dirijat din umbră de Hetzel, apare la momentul potrivit, „ca un înțelept rătăcit în vacarmul unei chermese tehnologice și futuriste”. El nu-și propune să revoluționeze societatea, ci să izoleze o parte din ea și să o utilizeze conform celor mai exigente standarde de confort. Nu este pasionat de depărțări. Astronauții săi sunt puși să ocolească Luna, nu se aventurează în spațiul cosmic decât având o felie de Pământ sub picioare și fără să trăiască emoțiile întâlnirii cu alte ființe inteligente.

Lucian Boia constată un real dezinteres al scriitorului față de realitățile românești: deși coboară pe Dunăre, eroul său nu pomenește Bucureștiul, „micul Paris” al epocii, aflat la o goană de cal depărtare de malul fluviului. Ciudata „delăsare” (cauzată în fapt de absența unor surse avizate de informație) transpare mai ales în confuziile stârnite de numele personajelor:

„Iată-l pe contele Franz de Télek, un mândru aristocrat român. Totul ar fi perfect, doar că: românii n-au avut nicidecum titlul de conte (și niciun fel de titlatură nobiliară); Franz e în mod evident un prenume german; iar Télek, nu mai puțin evident, un nume unguresc. Ce-are a face: personajul e român! Ungurii, la rândul lor, au deseori nume germane. Cât despre ungurul Miclescu, președintele «Undiței dunărene» (Frumoasa Dunăre galbenă), nume mai românesc nu se poate. În schimb, ungurii s-ar putea revanșa cu fuegianul Karroly...”

Istoria recentă dovedește că nici în zilele de azi unii politicieni occidentali, cu mari răspunderi, nu sunt capabili să deosebească România de Bulgaria și tot încurcă Budapesta cu Bucharest. Nici Jules Verne n-a avut de unde să știe mai mult decât erau trecute pe hărțile sau în enciclopediile consultate, unde Ardealul apărea ca un ținut sălbatic și misterios, „nu prea departe de Occident, și totuși departe: prins între munți greu de străbătut și cufundat în credințe superstițioase”.

Dar Lucian Boia nu este genul care să deplângă „nedreptatea destinului”, care ne-a plasat la Porțile Orientului, pradă delăsării noastre - e un om de acțiune. O dovedesc recente lucrări publicate la Paris, menite să-i familiarizeze pe francezi cu lumea inedită de care „Călătoriile extraordinare” se apropie, uneori o străbat, dar nu o înțeleg și nici n-o dezvăluie: „Histoire de la Roumanie” (2003) sau „La Roumanie: un pays à la frontière de l'Europe” (2003).

Primăvara Poeziei XV

A Költészet Tavasz (I)*

ANDRÉ FERENC

szelídítés

halkan szuszogsz, és abban bízol, hogy az erdőben nehezebb megtalálni a hang forrását, mert ez csak a tied, és ez sosem lehet az övék. lopakodsz a bástyáig, legalábbis így nevezed a tölgyet, ami alatt az avarban találsz a kutyakölyökre. simonnak kereszteled, de már akkor megfogadod, hogy sohasem fogod kettéfűrészelni. legalább ingyen volt, gondolod majd, de azért betörsz néhány ablakot hazafele. amikor megnyalja a kezed, nyüszíteni fog, mert megérzi rajtad a fák kérgeit. neked ekkor zúgni kezd a fejed, és megjíedsz, hogy szöcskék fészkeltek a hajadba, és úgy nézel rá, mint akire rányitottak szex közben. eldöntöd, hogy többet nem alszol, amikor álmosodni kezdesz, véresre harapod a nyelved. a kutyát sohasem simogatod, de helyette mindig magadat ütöd, így neveled hűségre. és ő követni fog, és csaholni, még akkor is, amikor magatokra gyűjtöd majd az erdőt.

imblánzire

respiri tiptil și speri că în pădure e mult mai greu să dai de sursa unui sunet, fiind aceasta numai a ta și nicidecum a lor. te furișezi până la fortăreață, cum îi spui stejarului, pe sub a cărui frunze ai dat de cățeluș. tu îl botezi simon și îți promiți de la-nceput că n-ai să-l tai nicidecum în două cu firezul. măcar a fost pe gratis, vei gândi spărgând câteva geamuri pe drumul spre acasă. va scheuna, când mâna ți-o va linge, amușinând mireasma scoarțelor de copac. atuncea capul tău va vâjâi la gândul că în păru-ți se vor fi aciuit niște cosași și îl privești buimac, de parcă te-ar fi surprins făcând amor. te juri să nu mai dormi, când somnul

începe să-ți dea ghes, limba ți-o muști până la sânge, nu dezmierti câinele niciodată, dai doar în tine însuși ca să-l înveți fidel. iar el te va urma și va lătra chiar și atunci când tu în jurul vostru aprinde-vei pădurea.

ȘTEFAN BAGHIU

Poem despre canal

Viața e în sfârșit suportabilă, ca în filmele lui Jacques Maillot, în care am trăit ca un naiv. M-am zbatut pentru dragostea personajelor *in limbo* și așa fi vrut să se termine altfel. Astăzi am bătut străzile în căutarea unui loc unde să nu cunosc pe nimeni și să-mi fie ușor să intru în vorbă. Nu mi-a fost. Mi s-au oferit câteva fumuri de cannabis în holul cinematografului. Bucuros, întorcându-mă acasă, am vomitat și am rămas ținut de zid. Atunci a început să se audă la terasă o piesă foarte lentă, încurajându-mă să renunț la plimbările pe malul canalului, canal negru și abrupt și rece, cu terasele-ponton ale stațiunii, de unde vine muzica asta crudă. Nu e nimic de salvat în lumina palidă a străzii, singurătatea e lungă și liniștită, poezie, filme, tone de poezie proastă, în camera luminată discret, pentru o singură amintire mărunță și neimportantă în viața de zi cu zi. M-am văzut în *Tape*, nu am ieșit din cameră cu zilele ca să înțeleg ceva din catastrofa existențială a personajelor închise într-o cameră de hotel. Nu era niciuna. Nu am găsit nimic impresionant în sonetele interminabile ale poezilor americani, *il mestiere di vivere* inutilă. „*lasă, Ștefan, că te-ai și distrat!*”, un lucru cinstit, adolescenții plajelor astora noaptea par în beția lor lipsiți de griji. Sub efectul substanțelor, sub laserele desenând cercuri pe fețele fetelor

excitate
 de mișcarea ritmică și de mirosul de transpirație rece
 păream că mă bucur, odată cu seducția,
 odată cu abandonul oamenilor, dansând pe plaja în
 travaliu,
 sub cerul care nu se mai vedea de fum.
 Aici mi-a plăcut să cred că Occidentul
 are o tristețe aparte, suferă de singurătate
 și de boala depresiei, cum au arătat statisticile
 recente,
 în Suedia sinuciderile cresc
 la trecerea în al șaselea anotimp.
 La Göteborg, peste punțile largi ale vapoarelor,
 ideal pentru un lungmetraj iernatic
 ar fi chipul nostru spălat de mahmureală. La
 Göteborg,
 peste punțile largi ale vapoarelor,
 sub muzica-mono, am fi străini
 sub muzica pentru aeroporturi
 și fericiți în lentoarea regiei.
 Acolo, plini de speranță și nostalgici
 nu am mai părea o distracție trecătoare.
 Punțile vapoarelor mari
 se mișcă și ele în lentoarea regiei,
 totul e un scenariu nordic și rece,
 aerul tare își limpezește gândurile.
 Din nou,
 speranța și-ar face loc în mintea firavă a privitorilor.
 Din nou, cu aerul de siguranță,
 vom săruta fiecare gura celuilalt.
 Livezi trecând indescifrabil pe lângă geamul mașinii.
 Călătorii pe malurile canalului Gota
 și dragoste fără grabă în camere de pensiune
 suedeză.
 Olanda, Olanda, o plimbare cu bicicleta
 și marijuana fumată în Scheveningen, mintea,
 un iureș aiurit sub muzica aeroporturilor,
 pierzând pentru o clipă din emoție.
 Așa îmi imaginez,
 așa îmi imaginez singurătatea.

Vers a csatornáról

Végre tűrhető lett az élet,
 mint Jacques Maillot filmeiben,
 melyekben oly naívként éltem.
 Az *in limbo* szereplők szerelmeiért
 mennyit törtem magam, számukra
 egy jobb végkifejletet szomjaztam én. Ma
 az utcákon bolyongtam egy oly helyet keresve
 hol ne ismerjek senkit s
 hol könnyebben beszédbe elegyedjek. Nem ment.
 A mozi előterében volt, aki
 feljárnott egy kenderből font cigit.
 Boldogan hánytam, mikor hazatértem,
 hátamat nekivette a falnak.

A nyárikertből
 egy lassú dal kelt szárnyra,
 mely arra készítetett, hogy abba hagyjam
 csatornamenti tekergéseimet,
 fekete, mély és hideg árok volt az,
 az üdülőhely partmenti kiskocsmái
 ellepték, az a nyers dal belőlük eredt.
 Nincs mentenivaló a sápadt utcafényben,
 hosszú és nyugodt a magány,
 versek, filmek, rossz versek garmadával,
 a diszkrétén világított szobában,
 melyeket egyetlen emlékfoszlány
 váltott ki a jellegtelen napok tömkelegéből.
 Láttam magam a *Tape*-ben,
 napokig ki sem mentem szobámból
 hogy megérthessem a szállodába zárt emberek
 zátonyra futott létezését. Nincs is olyasmi.
 Az amerikai költők végenincs szonettjeiben nem
 találtam
 semmi igazán meghatót,
il mestiere di vivere értelmetlen.
 „*hadd csak, Pista, élvezted is!*”, ami igaz, igaz,
 éjszakánként a kamaszok a parton
 gondtalanoknak tűnnek mámorukban.
 Bódító szippánások hatása alatt,
 miközben lézersugár körözött az ütemesen mozgó és
 hideg
 verejtékben táncoló lányok gerjedt arcain
 a vonagló fővényben magukat odaadással riszáló
 emberek között,
 az eget eltakaró füsttengerben
 úgy tűnt, örvendek a csábításnak.
 Jó volt elhinni itt, hogy a Nyugat
 sajátosan levert, magányos, sőt,
 búskomor, reményvesztett, mint a statisztikákban,
 hogy Svédországban megugrik
 ama hatodik évszak öngyilkosságpercentje.
 Göteborg-ban, a hajók széles fedélzetein
 eszményien szép télies filmet forgatnánk,
 tán lemosná arcunkról a másnaposságot. Göteborg-
 ban
 a hajók széles fedélzetein,
 mono-zenében, idegenek volnánk,
 repülőterek zsibongó zajában,
 vontatott filmezésünk boldoggá tenne tán.
 Reménytől fűtve s tele nosztalgiával
 ott nem tűnnénk csupán futó kalandnak.
 A széles hajófedélzetek
 a filmezés alatt lassan mozognak,
 mint egy egészen zordon és északiás szkriptben,
 kimossa az agyat az erős levegő.
 A nézelődők csenevész gondolatában újból
 felütné fejét a remény.
 Biztonságérzésünk biztos jeleként
 szájoncsókolnánk újra egymást.
 Névtelen gyümölcsligetek sorjáznak az autó ablaka
 mellett.

A Gota csatorna menti utazások,
svéd vendégházszobákban nyugodt szeretkezés.
Hollandia, Hollandia, biciklitúra
Scheveningenben szívott marijuana,
röpterek zsbongása, bolydító forgalom,
egy pillanatra kihagy megatottságom.
Én így képzelem el,
a magányt én így fogom fel.

MARIA PATRICIA BIRTOCEAN

60 seconds in a bullfight

nimeni nu mi-a spus niciodată cum e să privești de
pe margine
toate zbaterile încep să ți se pară caraghioase
copii trăgând după ei greșeli care nu le aparțin
oameni care nu pot să își vină în fire ca după o beție
cruntă

nu am mai exersat demult actul scrisului
și tot așa privesc de pe margine cum se desprind
clipele de pe oameni și cad în zăpadă
cum se desprind oamenii din propriul trup și se
ascund
ca și cum lumea ar fi o mare întreagă de lumină
orbitoare
sub lupă lucrurile par mai grele
primesc o formă de plumb și își îngreunează spinarea
toți oamenii se țin de mâini pentru moarte
toți oamenii adunați în cerc se țin de mâini și
preaslăvesc moartea ca pe o țară sfântă fără
întoarcere

60 seconds in a bullfight

soha senki nem mondta el nekem milyen az, kívülről
nézelődni
minden hánykolódás lassan nevetségessé válik
mások hibáit vonzó árthatlan gyerekek,
felnőttek, akik nem még térnek magukhoz, mint egy
kiadós piaparti után

rég nem gyakoroltam már az írást
kivülállóként nézem én is, miként mállanak le a
percek az emberekről, aztán a hóba esnek
s az emberek miként válnak meg testeiktől, hogy
elrejtőzzenek
mintha vakító fénytenger lenne a világ
nagyító alatt nézve nehezebbek a tárgyak
a görnyedező hátak ólomformát kapnak
a halálért kézenfogják egymást az emberek
a körben álló emberek a halált imádják kéz a kézben,
mintha bizony egy visszatérésmentes szent ország
lenne

DANA CHENDE

Relicve

Suntem nimicul respins.
Suntem lacrimi
ce ne plimbăm trupul
pe frunze, prin lumină și vis.
Suntem cuvânt scris, neînțeleas și trist.
Suntem talazul timpului.
Suntem mijloc de înger cuprins.

Ereklyék

Elutasított semmik vagyunk.
Testünket fény,
álom s falevelek között cipelő
könnycseppek vagyunk.
Leírt, szomorú, meg-nem-értett szavak.
Az idő hullámai.
Derékbetört angyalok vagyunk.

CARMEN CIUMĂRNEAN

Să nu alergi prin cartier

(uneori mă întind cu fața în jos și-mi imaginez că am
puteri supranaturale)

oamenii vorbesc pe rând, ca și cum ar avea reguli,
ca și cum fiecare ar ști exact când se va declanșa
următorul război atomic.

pielea îmi strânge mușchii,
mușchii îmi strâng oasele,
oasele mi se micșorează
peste
un
alt
poem
în
care
Ana
visează
cu ochii deschiși.

Ne rohangássz a negyedben

(van, hogy arccal lefele a földre borulok s azt
képzelem magamról, táltos vagyok)

szabályszerűen, egyenként beszélnek az emberek,
mintha mindegyik pontosan tudná, mikor tör ki a
következő atomháború.

szorítja izmaimat bőröm,

izmaim csontom szorítják,
csontjaim rázsugorodnak
egy
másik
vers
soraira
amelyben
Anna
tágra
nyílt
szemekkel
ábrándozik.

DEVECSERI ZOLTÁN

Felejtés művészet

Kezemben napfényes papír,
asztalomon hóval borított
kiváncsiság, zöld tollal írok;
karácsonyi dalt meg tavasz-éneket
együtt kántálnak cinkelábak --
Érteni vélem a dallamba
terelt csodát: csordapásztorok
jártak erre, szemükben adventi
csillogás éledt ...

...

Magam köré évgyűrűzve
gyerekkoromat, fákkal
növekszem immár kérgesedve,
de az idő még számolatlan :
beszélő folyó szólít, nem értem
szavait már, az artézikut
is alig csordogál –
Ez a felejtés művészete?!

...

Fölébredek, tisztán hallom,
papírjuktól kilopott szaloncukrok
a szavak:
„HA LAKJÁTOK A HÁZAT
ÉP MARAD.”

Arta uitării

În mâini, hârtie însorită,
pe masă,-nzăpezită fantezie,
scriu cu peniță verde;
cânt de prier și de crăciun, colind
în picioruș de pițigoi –
Miracolul îmi pare de-nțeles
în cântec, iată: păstorii veniră
iar ochii lor, în așteptare
cu străluciri de-advent se primeniră...

...

În jur, inelele copilăriei -

inele anuale, ca la arbori
se strâng cu mine împreună,
dar încă are zile timpul:
în ghiers mă cheamă râul, dar cuvântul
nu i-l mai înțeleg, apa-n fântâna
arteziană iată, doar, că se prelinge –
Să fie asta a uitării, artă?

...

Trezit din somn, aud,
cuvintele-s fondante furate
din hârtie:
„DOAR LOCUITĂ, CASA
RĂMÂNE VIE”.

FEKETE VINCE

Kizökkent idő

Sz. L. levele K. E-nek, W. S. fordítása közben

„Nem fejtem a csillagok titkait,
nem kémlelek sem földet, sem eget;
mit érdekelne, mi új, s mi avított,
jövő vagy múlt, a lehet, nem lehet?
Csak azt tudom, hogy míg te vagy, vagyok,
s amíg Veled, némán áll az idő,
s egy kurta óra sokkalta nagyobb,
mint a hiány, mi belőle kinő. –
Pedig az óra, s a perc is: „lopott”,
s aztán fullasztó hetek, hónapok,
bő lakomákra ínséges torok
jönnek, míg megint újra felragyogsz;
s a titkunk a csillagok titka lesz:
kié vagy, tőlem mindig visszavesz.”

Timp scos din făgaș

Scrisă de Sz.L. pentru K.E, tradusă de W.S.

„Tainele stelelor nu cerc să le răzbesc,
nu cat nici către cer și nici către pământ;
la cele noi, ori vechi, acum să mă gândesc,
trecut sau viitor, ori poate sau nicicând?
Atâta timp cât ești știu doar că și eu sunt
și veacul stă de pază cât suntem împreună,
făcând ca ceasul scurt să pară mult mai lung
decât lacuna care lipsei pune cunună. –
Doar știu că ceasul, clipa sunt «furate»
și săptămâni și luni în chinuri se preling,
pomenei sărăcăcioase, ospețe-ndestulate
până pe cerul meu să strălucești, se sting;
iar taina noastră veșnic taina stelei va fi:
acel care te are, în veci mi te-a răpi”.

* Poeme din antologia bilingvă *Primăvara Poeziei XV Költészet Tavasza*, editată cu prilejul celei de-a XV-a ediții a Festivalului „Primăvara Poeziei”, Zalău, 24-25 aprilie 2015, trad. Simone Györfi, Editura „Caiete Silvane”.

Nicolae Gavrilu: „În rugăciune sunt acasă. Oriunde”

Mihaela MOLDOVAN

A plecat din România după ce spiritul său liber nu a mai putut îndura să vadă chingile în care o pun zi de zi comuniștii, bolșevicii cum îi numește el. A stat o vreme la Paris, iar apoi a ajuns în Canada. Experiența cu noul pământ, așteptări, visuri, gânduri, crâmpie de suflet în cele ce urmează. Un interviu greu, complex, în care omul din spatele rândurilor se descoperă celor ce au dorința și răbdarea de a-l cunoaște. Un artist, un profesor, un autor a cărui inimă bate românește și care, aflat la mii de kilometri, se pregătește să își lanseze volumul „Fiul risipitor”, cu ochii ațintiți spre țara-mamă. „Dacia Literară” a început să publice deja fragmente din noua carte. Noi vi-l prezentăm pe autorul ei altfel. Doamnelor, domnilor, Nicolae Gavrilu.

Reporter: *Domnule Gavrilu, ați strâns de la plecarea din România experiența a mai mult de un pumn de ani. Vă mai amintiți ce v-a determinat să luați decizia de a îmbrățișa o cultură nouă, o țară nouă?*

Nicolae Gavrilu: ...Îmi amintesc, da,... - foarte bine îmi amintesc, - fiecare clipă.

...Ca o mare majoritate a românilor din generația mea, am crescut cu această suprasaturație deprimată față de regimul comunist și „corifeii” săi analfabeți și fără scrupule, față de consecințele sale, - mârlnănia, mitocănia, incredibila vitalitate a unor categorii absolut discutabile și lipsite de statură umană care dominau viața socială, punerea culturii la zid și decapitarea, - extirparea voită și manifestă - a spiritualității și așa mai departe: am deschis ochii în România bisericilor dărâmate, a duhovnicilor ridicați de securiști și băgați în pușcării, a securiștilor care urmăreau și aveau liste precise cu cei care frecventau biserica, România informatorilor infiltrați peste tot, - putea fi colegul tău de bancă din liceu, și așa și era - România părinților ridicați de securitate și dispăruți fără urmă, în urma informațiilor furnizate securității de către propriii copii. Era greu, foarte greu să nu-ți dorești să pleci. Eu am fost dintotdeauna un spirit liber - anarhic, s-ar fi spus în contextul momentului - un om normal, cu alte cuvinte, care nu putea accepta condiția de insectă în borcan... Așadar nevoia de a pleca din România nu era, inițial și la nivel instinctiv, în mod necesar aceea a îmbrățișării unei țări ori a unei culturi noi, ci în primul rând o nevoie de a scăpa din pușcăria în care comuniștii - bolșevicii, ca să fiu mai precis - transformaseră minunata Românie... Desigur, de mic am avut tendința de a evolua, și am fost format într-o direcție cu sensibilități culturale și spirituale - așadar această nevoie nu putea fi, în fapt, cea exclusivă a scăpării

din pușcărie: exista, firește, o mare dorință a conectării la un loc în care cultura e liberă și funcționează firesc într-o societate care nu o sugrumă, - însă, să fim lucizi, nu e Canada locul acela; nu aș recomanda - și nu i-aș dori - niciodată vreunui român cu sensibilități și orientări de ordin spiritual și cultural să ajungă în Canada: să încerce, așadar, sisifica experiență de a exista într-un vivariu autosugestionat în care totuși cultura și spiritualitatea ar exista cu adevărat: construcția și menținerea acestui Matrix autosugestionat de dragul supraviețuirii au un preț mult mai mare decât ar putea părea... Deci, în ce mă privește, nu pot relaționa Canada cu ideea de cultură nouă. Nici măcar cu ideea de țară nouă, - Canada neavând coloana vertebrală fenomenologică pe care o presupune identitatea a ceea ce numim țară. Canada e un sistem federativ care se folosește de un bun marketing pentru a absorbi, prin imigrație, resurse necesare propriei supraviețuirii. Cultura nu e un atribut organic al acestei așa-numite societăți, ci o etichetă atașată strategic - și subtil-abuziv - unui segment al vieții sociale, din considerente de politică socială. În Canada cultura e un implant, un corpus străin, - nu are respirație firească, naturală și reală în eșichierul social: e o Cenușăreasă bine cosmetizată de care în realitate nimănui nu-i pasă, - decât în măsura în care poate eventual produce bani, ceea ce o face să se înscrie în adevărata natură a structurii sociale canadiene... deci, - nu o cultură nouă, - doar un alt loc; ales greșit, în cazul meu. Dramatic de greșit. ... Dar se spune că toate au un rost, un sens, o cauzalitate și justificare subliminală: îmi place mult să cred asta... Cred că am răspuns atât de lung, că am uitat întrebarea; trebuie s-o citesc din nou.

Condiment: prima mea încercare de a pleca din

România a fost în clasa a IX-a, - aranjaseam, împreună cu un prieten, să fugim în cala unui vas la Liverpool: voiam să văd statuia Beatles-ilor. A aflat tata și era să mă omoare - așa că am mai amânat puțin.

Rep.: Care a fost primul gând care v-a încercat odată ce ați pășit pe pământ canadian?

N.G.: ...Acela de a pleca. A fost un coșmar. Din multe puncte de vedere, dintre care pe unele nu le voi menționa. La nivel perceptiv, la nivelul a ceea ce numim - destul de abuziv și nejustificat - „șoc cultural” (nu e mai nimic cultural în acel șoc), la nivel personal. Trăisem, înainte de a veni în Canada, la Paris, pentru scurt (mult, mult prea scurt!) timp. Am ajuns în Canada la unu noaptea, într-un sfârșit de toamnă rece care-ți înfigea dinții lui de gheață până-n vintre și-ți sugea în schimb viața din tine (...am învățat mai târziu că acest fenomen e numit cultural exchange). La unu noaptea am putut vedea doar relativul întu-neric: poate cea mai fidelă imagine a locului în care mă aflam. Dimineața am ieșit din casă, într-un loc numit Mississauga - un soi de orașel-satelit, să zicem, al Toronto-ului. Am întrebat unde e orașul. Mi s-a spus că acela e orașul. Un mare tăpșan - diform, fără urmă de prezență umană în vreun posibil demers a ceea ce numim în mod normal urbanism, sistematizare, identitate urbană - pe care erau înfipte, într-un aliniament opac care încerca stângaci să mimeze coerența, niște bloace. Asta era - și asta a rămas, în esență (dacă putem vorbi aici de esențe), Mississauga. Acela a fost șocul. Primul val. „...Și a fost seară, și a fost dimineață: ziua întâi”. Mi-a venit să plâng. Nu înțelegeam unde sunt, ce anume face acest loc să fie perceput și etichetat drept oraș - nu are în el nimic urban, omul e inexistent în modul în care a fost construită această Mississauga - și, mai cu seamă, nu înțelegeam ce caut acolo - ce m-a putut aduce pe mine, - în mod profund și dincolo de circumstanțe - într-un asemenea loc. Nimic din toate acestea nu s-a schimbat în tot acest timp. Așadar, primul gând: gândul că nu mă aflu într-o lume omenească, ci într-o realitate artificială în care viața este mimată, fiind în realitate substituită de o formă de supraviețuire căreia un sistem i-a atașat o serie de atribute aparente care să o facă funcțională - capabilă, așadar, să absoarbă resurse într-un mod care să fie eficient sistemului: o colonie distopică.

„Țara-mamă e patria sufletului”

Rep.: Cum se vede țara mamă de la mii de km distanță?

N.G.: Țara-mamă... mă faceți să plâng (ceea ce sunt sigur că nu vă surprinde). Știți, acum un număr de ani, în contextul vernisajului unei expoziții personale (CHERCHER LA FEMME 1) pe care am avut-o într-o galerie numită Propeller, în Toronto, am lansat acest proiect numit: NEDI GAVRILIU - A LEGAL ALIEN IN CORPORATE NORTHAMERICA, sub for-

ma unui cd-rom interactiv. Demersul nu a fost menit să-mi sublinieze mie prezența personalității, ci să lanseze această „teză”, dacă vreți - temă de gândire - a acestei ipostaze de atârnare în vid, între o acasă pe care ai lăsat-o în urmă și care, instinctiv, continuă să fie ancorată la sufletul tău ca reper a ceea ce tindem să simțim când gândim acasă, dar care în timp devine din ce în ce mai transparentă și mai mică, din ce în ce mai sentimental-convențională, suptă către sine de un soi de linie a orizontului care, implacabilă, vine ca un plug și nivelează tot în cale, și un soi de tărâm către care ai ales să te îndrepti, la care te aștepti să devină o acasă a ta - mai mult dintr-un soi de instinct de supraviețuire a sufletului - dar care niciodată nu va deveni pe deplin acel reper al sufletului pe care îl percepem ca acasă: e o mișcare asimptotică, - niciodată nu vei ajunge să rezonezi tainic cu un loc care nu e, în realitate, acasa ta. Fiindcă a avea o casă cu trei etaje și patru mașini nu transformă acel loc în acasa ta, ci relația sufletească pe care o ai cu locul, fenomen care e privit mai ales ca parazit, periculos în sistemul social creat aici: nu există niciun interes - dimpotrivă - pentru ca oamenii să funcționeze tainic, sufletește, spiritual - acestea sunt legi care, prin natura lor, conflictuează dramatic cu cele ale societății sistemice canadiene.

Deci acest gând - și acest reper sentimental - „țara-mamă”, nu poate funcționa altfel decât acela de mamă. Mama nu poate fi înlocuită: nici țara-mamă nu poate fi înlocuită, nici poporul cu care ești de același sânge nu poate fi înlocuit, - ele rămân repere fundamentale ale sufletului, ale conștiinței de sine, ale identității subtile: spun identitate subtilă, fiindcă emigrarea a dezvoltat, printre multe altele, și acest fenomen - instinctiv, desigur - al identității conjuncturale, al identității de împrumut, - câteodată împinsă până la a o transforma într-o chiuretă menită să avorteze forțat adevărata, tainica identitate, - desigur, niciodată reușind, însă.

Cred că țara-mamă e patria sufletului: sufletul tău nu poate rezona - și nu poate exista - deplin, în toată profunzimea și amploarea lui, decât acolo, în spațiul în care a fost adus de la neființă la ființă, - spațiul,

locul în care a fost adus pe lume, - acasa lui reală, țara-mamă. Mulți trăiesc mirajul posibilității de a înlocui sau „update” această regulă, această realitate, - mirajul unei posibile re-seminări a sufletului, - însă e doar un miraj, și e un miraj periculos, fiindcă e un miraj sinucigaș: sinucigaș sufletește.

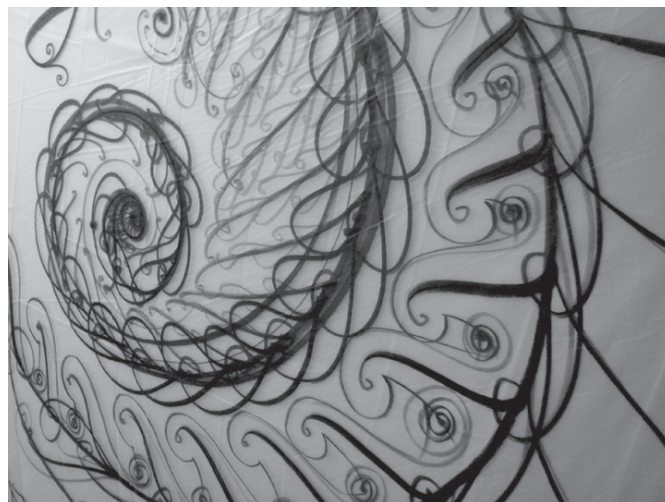
Țara-mamă e singurul loc în care sufletul e întreg, și pe deplin viu. Iar când țara-mamă e România, care a dovedit de-a lungul istoriei (reale) un „metabolism istoric” de inimă, - de inimă, în sensul în care înțelegem acest cuvânt în mistica ortodoxă, - de centru al ființei și acasă a lui Dumnezeu în noi - când țara-mamă e o asemenea țară, cu atât mai mult nu poți fi tu însuși, nu poți fi întreg, fără ea, fără legăturile tainice cu ea și cu adevăratul tău popor.

Țara-mamă e acasa sufletului. Iar acasa sufletului e numai una. Nu există fertilizare in vitro când vine vorba de țara-mamă: să nu ne amăgim.

Rep.: *Sunteți un om cu sufletul împărțit între teologie și artă. Care este primordiala punte de legătură între cele două?*

N.G.: ...Nu, sufletul nu poate fi împărțit; sufletul e indivizibil. La nivel sufletesc pot exista numai continuuuri. Între teologie și artă, în ce mă privește, e așadar un continuum. Desigur, starea de fapt, prezența continuumului nu exclude posibilitatea dramei între cele două „orizonturi”, - între cele două „lumi”, dacă vreți.

...Deci nu cred că avem nevoie să vorbim despre vreo punte - fie ea primordială ori nu - între cele două. Omul a fost creat într-o condiție de demiurgos, - a fost făcut cu vocația și instinctul creatorului: nu e numai o chestiune de teologie, de viziune biblică, scripturistică, ci o realitate imediată, - de antropologie elementară, dacă vreți. Desigur, când spun „creator” în ce-l privește pe om, nu trasez o paralelă abuzivă între om și Dumnezeu, care e singurul Creator „esențial” - cel care creează ex-nihilo, nu-i așa? Omul e într-o poziție centripetă față de Dumnezeu - el emulează această mișcare creatoare în felul în care o poate face el - în condiția sa de demiurgos: își trăiește și manifestă dimensiunea creatoare ca trăitor într-o creație existentă. Omul tinde să-și tranșească condiția, cum bine știm - tinde permanent să se miște dincolo de ceva, *au-delà*: asta face ca arta și teologia să fie natural, organic convergente. Ca om spiritual, să zicem, - ca om conștient de natura transparentă la Dumnezeu a realității trăite - te situezi pe această linie de mișcare, pe această „orbită” pe care mișcarea ta este centripetă către Dumnezeu, „Theo-petă”, dacă vreți - în care, pe de o parte, conștientizezi prezența lui Dumnezeu și situarea ta sinergică în relație cu El, iar pe de altă parte simți lăuntric și trăiești prezența Lui și realitatea condiției tale de ființă locuită de către Adevărul absolut care este Dumnezeu. Așadar relația ta cu realitatea are acest orizont eminamente și esențialmente transcendent: îți trăiești această

tendință instinctivă a *au-delà*-ului din punct de vedere mistic. Ca artist, „neliniștea” esențială este cea indusă de condiția de demiurgos, care nu e nimic altceva decât tot o manifestare a poziției tale sinergice în relație cu Dumnezeu - condiție care te face trăitor al impulsului de a-ți transcende realitatea imediată, imanentă. Ești un „receptor”, dacă vreți, - înzestrat cu un anumit nivel de transparență - al aceluia dincolo, al *au-delà*-ului - având dată posibilitatea și misia de a face „misterul” acestui *au-delà* vizibil, audibil, palpabil, accesibil esențialmente - celorlalți, cei pe care în lumea culturală îi numim „public”. Pulsioni, mișcări, stări de grație, de culoare, de magie, răsturnări existențiale, metamorfoze tainice - toată această germinare, fenomenologie dacă vreți, a dincolo-ului nevăzut și neaccesibil prin natura sa îi este accesibilă artistului, care are misia de a o deschide, de a o face accesibilă tuturor celorlalți, publicului. Sigur, publicul, din poziția sa, are misia lui esențială, aceea de a face acest act complet prin percepție, prin recepție: abia atunci opera devine completă. Știți ce înseamnă Liturghie? - „act de slujire publică”. Care e esența Liturghiei? - prezența lui Hristos prin Sfintele Daruri, preschimbarea, metamorfoza mistică a pâinii și vinului în Sfântul Trup și Sânge al lui Hristos, respectiv împărtășirea omului cu Sfântul Trup și Sânge. Preotul, prin hirotonia lui, are harul și misia de a „deschide” mistic, - de a face palpabil simțurilor - ceea ce este prin condiția Sa inaccesibil (în sens imediat) simțurilor omenești: să Îl facă văzut oamenilor pe Hristos cel existent în mod nevăzut. Dincolo-ul, *au-delà*-ul pe care preotul îl face „palpabil” sufletului omenesc și percepției mistice omenești este existența, prezența lui Dumnezeu. Iconarul e un preot vizual: el „oficiază” această taină, acest sacrament al primirii viziunii iconice - a prezenței nevăzute a divinului - și o substanțiază vizual în imaginea pe care noi o vedem ca rezultat al misiei lui. Tot acest „spectru” al relației cu transcendentul, cu *au-delà*-ul - o veche și esențială nostalgie a spiritului uman și a condiției omului - are în el și condiția artistului și condiția teologului: nu e nevoie de o punte pentru asta. Aștia suntem.

Sufletește, duhovnicește, antropologic (fiindcă o antropologie completă e doar cea care cuprinde orizontul duhului), prin structura și condiția noastră toți suntem așa. Unora, însă, li se dă misia de a trăi activ, lucrător această condiție.

Desigur, putem trece prin momente, etape, - sau întreaga noastră „odisee” poate fi sub acest semn - al unor uriașe, dramatice conflicte între „cei doi” din noi: trăitorul în Dumnezeu și artistul. Desigur, drama acestor eventuale conflicte poate determina - sau impune - turnuri majore în viața cuiva sau o pot ține într-o condiție „suspendată”, de măgar al lui Buridan, condiție letală pentru amândoi. Lupta e uriașă, de fapt: dar e o luptă necesară, firească, proprie condiției - nimic, așadar, care să te facă vreun erou.

Rep.: *Cum se schimbă conviețuirea dintre cele două, de-a lungul vârstelor?*

N.G.: Așa cum se schimbă conviețuirea dintre orice și orice altceva dinlăuntrul nostru de-a lungul vârstelor: legile sunt aceleași, fiindcă tot ce se petrece cu noi, de fapt, ține de mister. Modul nostru de a iubi e într-o continuă metamorfoză, de pildă, nu? - modul nostru de a relaționa cu ceilalți, de a primi dragostea lor, ura lor, e într-o continuă metamorfoză; desigur, și modul de a primi dragostea și eventuala antipatie de sine e într-o continuă metamorfoză. Nu mi-am propus să fac o listă, însă vreau să concretizez un pic ideea că legile sunt aceleași, fiindcă tot ce determină această metamorfoză a noastră e un cumul al aceluiași factori, care-și proiectează existența și efectul asupra a tot ce suntem, de fapt - nu în mod separat asupra diverselor „resorturi” ale ființei. Nu cred că întrebarea poate fi pusă în sens general, întrucât totul e mult prea intim relaționat cu unicitatea noastră ca ființe, respectiv diversitatea noastră. Am, personal, sentimentul că existența noastră are cumva o legitate elicoidală: un soi de clopot al lui Gauss repetitiv, care se manifestă ca o spirală, însă o spirală de-a lungul căreia spirele nu sunt „egale”, ci au punctele lor de apogeu, punctele lor de cădere în gropile Marianelor, deloc rare. Avem „pași” ai existenței - etape, să spunem - în care pulsuniile „omenești” prevalează asupra celor spirituale și invers; sigur, aceasta ar fi o perspectivă ușor simplificatoare, dacă nu cumva chiar ușor primitivă: în realitate pulsuniile „omenești” și cele „spirituale” nu sunt niciodată „cartezian” antagonice, ori măcar cartezian separate. Între ele există, de fapt, legea aceluiași continuum, ele coexistă în permanență, într-o situație mai degrabă simbiotică. O simbioză antinomică, desigur - ca întreaga noastră natură - știți cum spune Florensky, „Adevărul e antinomic”; probabil că dacă Pilat din Pont ar fi știut asta, soarta omenirii ar fi fost cu totul alta. Dar să nu divagăm. Am avut perioade în viață în care mi s-a părut că arta, în sens secular, e un stadiu perimat la scara vieții mele și că mă aflu într-o evoluție de ordin spiritual în care toată această substanță a artei seculare are destinul și misia de a

deveni altceva: ceva ce ar ține de „cordonul ombilical” sinergic dintre mine și Dumnezeu; știți, Sfinții Părinți spun, de pildă, acest lucru, - că de-a lungul theosisului (îndumnezeirii omului, - evoluției sale spirituale) ceea ce e dragoste omenească devine „dumnezeiescul dor”: minunat spus, și extrem de seducător - în sensul bun - pentru unul ca mine, care voia la momentul acela să devină monah. Însă o asemenea metamorfoză, - acest tip de „evoluție”, să-i zicem - nu îi e, în mod necesar, proprie oricui: trebuie să ai o anumită structură pentru asta, atribut și apanaj a ceea ce numim vocație monahală. Eu am trăit momentul lămuririi proprii în ce privește vocația monahală în condiții extrem de dure, - am trăit experiențe de neimaginat - dar acest moment a fost lămuritor într-un sens: acest traseu evolutiv nu ține de condiția omului în general. Nu oricine are vocație monastică, iar în cazul în care forțăm asumptia acestei evoluții și luăm forma unui vas la care jindim și în care ținem neapărat să ne turnăm, ceea ce comitem nu e un act evolutiv, ci un act autotomulator, - fiindcă ne forțăm într-o ipostază care nu ne e firească, - nu e a noastră - nu e noi. Astfel spirala mea a continuat, cu recunoașterea acestui fapt, către cine sunt în realitate: artistul „anarhic” a re-năvălit în mine cu tot ce e el - însă un nou el, cu răni, cicatrici, șanțuri adânci lăsate de lacrimi: de la mănăstire am fugit la Veneția - una din acasele sentimentale ale sufletului meu - unde să-mi pot reveni și să îi las pe cei doi să-și plângă pe umeri - artistul și monahul. Desigur, după o asemenea „spiră” a vieții, niciodată nu mai ești același: artistul secular de după episodul monastic n-avea cum să mai fie, să mai simtă, să mai pulseze, la fel cu cel de dinainte, nimic n-a mai fost ca înainte. Dar sentimentul a fost acela al recuperării unui extrem de prețios, intim teritoriu al sufletului pe care aș fi putut să-l pierd și fără de care n-aș mai fi fost niciodată eu însumi.

...Au fost timpuri în care îmi plăcea extraordinar de tare să fiu foarte deștept cu criticii, de pildă, și să-i surclasez pe propriul teritoriu, cel al teoriei artei, timpuri apoi în care mi-a fost rușine de asta, mă priveam înapoi cu durere, cu dispreț, cu autocompătimire într-o convalescență în care nu-mi venea să deschid gura - știți, ca personajul acela din Portocala Mecanică - timpuri în care am învățat câte puțin despre sme-

renie, câte puțin despre metanoia, am avut grația să le trăiesc câte puțin, am învățat să iubesc oamenii, să simt regret pentru păcat și puterea lui în lume... - asta m-a pus, de pildă, în mod flagrant într-o poziție confruntativă față de ideea (atât de vehiculată acum) a artei ca factor perturbator: nu mai puteam face asta, nu mă mai puteam relaționa în acest fel cu ideea actualului artistic. Au fost momente în care am avut sentimentul - deloc surprinzător, probabil - că nu mă mai pot conecta la mine însumi - cel către a cărui ipostază trecută încercam să mă îndrept după un episod ca cel monastic: cel pe care îl găseam acolo, în trecut, nu mă mai recunoștea, iar eu nu îl mai recunoșteam pe el. Și-atunci vidul își deschidea tărâmul-genune și mă trăgea să atârân deasupra lui. Spirala - știți: cu momentele ei iminente în care nu te mai poți relaționa cu sine, - nu mai știi exact cine ești, unde să-ți localizezi sentimentul conștiinței de sine, respectiv pe cel al reperelor sinelui.

„Eu nu pot gândi și simți decât românește”

Rep.: *Încercați să regăsiți/recreați frânturi din România atunci când îmbrățișați, ca artist, un nou proiect?*

N.G.: Nu e nevoie să re-creez asta; România e în mine, tot ce e și tot ce pulsează în mine ca substanță „creatoare” e duh românesc, e România. Eu nu pot gândi și simți decât românește: liniile pe care le trag sunt românești. Dacă trag un cerc cu compasul, cercul ăla e românesc, chiar dacă acel compas e german și face toate cercurile la fel de rotunde, iar eu mă aflu în Canada. Substanța creativă are germinație tainică, iar această germinație are loc într-un spațiu în care ești forțat să îți atingi și să dialoghezi cu cele mai profunde tărâmurile ale tale: un loc în care nu poți fi cine ți-ar place ție să fii, ci unde ești doar cine ești. Ești față-n față cu adevărul. Sfinții Părinți spun: „Locul întâlnirii cu Dumnezeu e un loc al sacrificiului”: nu te poți întâlni cu Adevărul, fără sacrificiu. A nu putea fi nimic din ceea ce ți-ar place să fii, dar de fapt nu ești, a nu putea fi decât cine ești de fapt, în sensul cel mai crud, înseamnă deja un pas pe teritoriul sacrificiului. Pentru mine, acolo, în acel cerc al întâlnirii cu sinele, în centrul lui se află duhul românesc. E România acolo, fiindcă acolo mi-a germinat sufletul: tot ce am de dat, de-acolo vine. Tot ce vine din afară către mine, e primit de către duhul meu românesc. Indiferent unde te situezi în paleta tematică, ori în cea stilistică, ori a școlii de gândire, substanța e aceeași. Iar fenomenologia ei tainică, aceeași: ancorată doar în acel punct central al adevărului a cine ești, în punctul central al Pendulului.

Rep.: *Când v-ați întors ultima dată în orașul natal? Ce ați mai regăsit acolo din urmele copilăriei?*

N.G.: La moartea tatălui meu, la care am participat la slujbă, ca diacon, în 2007. De-acolo am plecat la mănăstire: a fost momentul reîntoarcerii mele la mănăstirea Sihăstria - a doua mea încercare de a deveni monah. ...Urmele copilăriei? ...Știți, sufletul omului - duhul omului, mi-ar place mie să spun - lasă întotdeauna urme asupra locului, - își lasă urmele în duhul locului, așa cum își lasă urmele în sensibilitățile, memoriile, duhul unei persoane. Când te întorci acolo, într-un loc în care duhul tău a lăsat niște urme, „te recunoaște locul”, spun călugării. Locul te recunoaște. Duhul locului reacționează la venirea ta, la prezența ta. Și are un mod de a se deschide către tine, - își deschide „brațele părintești”, vorba unei cântări inspirate din Pilda Fiului Risipitor. Să știți că asta nu e o metaforă. Discutăm aici despre fenomenologia tainică - magică, dacă vreți - a relației între om și loc. Când emigrezi, de pildă, simți asta - dacă ești construit să simți asemenea lucruri, și dacă eventual îți pasă: duhul locului nu mai e același. Dacă există un duh al locului. Imigrantul român în Canada, de pildă, nu are ce găsi aici în acest sens: aici nu există un duh al locului, totul e gol. Hollow.

...Revenind la întrebare, găsești în loc ceea ce a rămas în tine: aceea e măsura reală în care te recunoaște locul. Eu - m-am găsit pe mine. Mă vedeam jucându-mă în curtea blocului, ducând gunoiul, cioplind bețe să-mi fac arc, apoi cântând la chitară, fiind îndrăgostit: totul era acolo, în duhul locului, în memoria lui. Timpul era desfășurat ca o carte. Cu toate schimbările. Schimbările conjuncturale sunt transparente în fața duhului, să știți: el își vede de treaba lui, de conexiunile lui tainice. Culoarele relației între duhul omului și duhul locului sunt magice - ele transcend cărămizile și termopanul. M-am găsit acolo, da - în curtea blocului din Bacău, în apartamentul părinților, acum pustiit, în privirile vecinilor care mă cunoșteau de mic, în tendința lor de a-mi vorbi ca și când aș fi tot Nedi, puștiul gras de acum nu știu câți ani, în luciul balustradelor de la scara blocului, - toboganul meu de fiecare dimineață în drum spre școală. ...Știți filmul lui Fellini, Amarcord? Așa a fost.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Interviuri neconvenționale

- răspunde scriitorul Ioan M. Șerban -

Ștefan Doru DĂNCUȘ

Ștefan Doru Dăncuș: Cum vă simțiți ca mare scriitor?

Ioan M. Șerban: Eu mare încă nu sunt. Mai am multe, foarte multe de spus și de scris până să fiu mare. Dar mă simt teribil de bine în pielea mea de scriitor! E singurul lucru pe care știu să îl fac.

Ștefan Doru Dăncuș: Câți bani câștigați din scris?

Ioan M. Șerban: Deocamdată puțini. Îmi ajung să ies, uneori, cu prietenii la o bere și cam atât. Sincer să fiu, nu scriu neapărat pentru bani. O fac mai mult pentru bucuria de a fi eu însumi, pentru libertatea pe care o am în fața unei coli goale pe care numai eu mă pot desena în cuvinte. Știu, însă, că va veni momentul când voi putea trăi numai din scris. Sunt sigur de asta, pentru că nu vreau să devin scriitor cu jumătate de normă, unul care mai pune două-trei cuvinte pe hârtie în pauza de masă sau seara, înainte de culcare. Avem deja destui în România.

Ștefan Doru Dăncuș: Care este diferența dintre un scriitor din America și unul din România?

Ioan M. Șerban: Atitudinea față de public. Peste ocean scriitorii încearcă să se apropie de cititori, în timp ce la noi s-a creat o falie imensă care, din păcate, crește tot mai mult. În România există concepția că scriitorii fac parte dintr-un cerc elitist în care profanii nu au ce căuta, trebuie ținuti la distanță. Majoritatea prezentărilor și lansărilor de carte sunt gândite de parcă singurul lor scop este să gonească lumea – niște discursuri terne pe care nici măcar eu nu am răbdare să le ascult. Am fost la un eveniment literar cu câțiva prieteni, posesori de biblioteci pe care le-mprospătează destul de des cu volume noi. A doua oară nu știu dacă îi mai conving să meargă, atât de bine s-au simțit! Și, după toate astea, scriitorii se plâng că nu se cumpără cărți, că nu se mai citește. I-aș trage un pic de suflet cu o întrebare... De ce văd

în librării oameni care stau la coadă la casele de marcat?! Apropo, și în bibliotecile publice intră lumea!

Ștefan Doru Dăncuș: Cine va învinge: internetul sau cartea tipărită?

Ioan M. Șerban: Nici una, nici alta. Probabil că în viitor se vor vinde din ce în ce mai multe cărți în format electronic pentru că e mai simplu, mai confortabil pentru cineva să care un dispozitiv în care are stocate câteva zeci sau sute de titluri. E și mai ieftin. De câștigat au și scriitorii, și editurile, și cititorii. Sunt extrem de multe argumente în favoarea formatului electronic, dar sunt convins că tiparul nu va dispărea. Oricât de mult se va dezvolta tehnologia, nu va putea înlocui niciodată senzația pe care o ai când dai pagina unei cărți sau mirosul de cerneală tipografică.

Ștefan Doru Dăncuș: Cum vă legitimați ca scriitor în fața lui Dumnezeu?

Ioan M. Șerban: Poate că sună a blasfemie, dar am spus-o, o spun și o voi spune de câte ori voi putea: Dumnezeu este unul singur, dar oamenii i-au dat nume diferite. Al meu are nume de femeie. Cuvintele sunt făcute să-i dezbrace pe oameni, nu să-i ascundă și doar în numele Ei am curaj să mă prezint oamenilor așa cum sunt. Poate că nu tuturor le place felul în care mă exprim, însă sunt cinstit când îmi scriu adevărurile. Eu altă cale nu știu.

Ștefan Doru Dăncuș: Continuați acest început! VREAU SĂ SPUN CĂ...

Ioan M. Șerban:...IUBESC! Sunt unul dintre puținii muritori care au avut șansa să danseze cu îngerii. E singura mea certitudine.

Ștefan Doru Dăncuș: Autograf pentru cititorii revistei „Caiete Silvane”.

Ioan M. Șerban: Le doresc tot binele din lume. Să nu uite că revista pentru ei se face.

Cronica discului

Pink Floyd - „The Endless River”

Daniel MUREȘAN

Iată un album care te atinge subtil, parcă feminin, deși sunteți cunoștințe vechi. Nici nu poate fi altfel un album Pink Floyd. Sonorități cunoscute, aidoma celor de pe *The Division Bell*, privesc liniștitoare și prietenoasă.

Multe stări plăcute, amplificate de instrumente dumnezeiești, „The Endless River” se rostogolește parcă într-un recviem cu ecouri familiare. Ne amintim de sonorități cunoscute în piesa *Skins*, unde parcă am călători pe *A Saucerful of Secrets*. Albumul e încă o dovadă că poți alerga și fără excese. Piesele îmi dau voie să fiu naiv în sentimente și mă lasă să evadez în neant. Finețea blândă a noului album ne duce în zone muzicale cuminți, bătătorite de Pink Floyd. Poate vroiam ceva nou pe acest album. Dar ce poate fi nou la un sound atât de perfect? Odată ce crești cu muzica Pink Floyd, e greu să mai ceri ceva de aici. Ideea muzicală în genul progresiv șlefuește materialul brut, îi dă un luciu aparte. Ca ascultător, te poartă într-o zonă de căutări, unde încerci spații neclare. Floyd ne duce în era glaciara electronică, unde chitara, elegantă și mistuitoare, topește rece.

Piesa de final a albumului e *Mai tare decât cuvintele*, iar ritmul inimii noastre se simte cu grație în muzică. Este un epitaf pentru exploratorul muzical Richard Wright.

Sigur, veți spune, unde e Roger Waters? Din păcate, nu e cu trupa. Are un drum propriu, excelent, dând noi valențe muzicii progresive. Fostul baterist al lui Dream Theater, Mike Portnoy, spunea că acest album „E o lipsă de respect față de Waters și față de tot ceea ce a construit el în acești ani”, el crezând că adevăratul Floyd este cel din perioada Roger Waters și că albume precum *A Momentary Lapse of Reason* sau *The Division Bell* sunt, de fapt, „albume solo ale lui David Gilmour.” Cred că Portnoy exagerează puțin în supărarea sa. Un album Pink Floyd e un eveniment și se ascultă în draci! Haideți să-l ascultăm!

Pink Floyd: David Gilmour – chitară; Nick Mason – baterie; Richard Wright – clape.

Muzicienii care și-au adus contribuția la realizarea albumului „The Endless River” sunt: Guy Pratt - bas; Bob Ezrin - bas; Jon Carin - piano, orgă, sintetizator; Gilad Atzmon - bass; Sarah Brown - voce secundară.

Tracklist

1. Things Left Unsaid
2. It's What We Do
3. Ebb and Flow
4. Sum
5. Skins
6. Unsung
7. Anisina
8. The Lost Art of Conversation
9. On Noodle Street
10. Night Light
11. Allons-Y (1)
12. Autumn'68
13. Allons-Y (2)
14. Talkin' Hawkin'
15. Calling
16. Eyes to Pearls
17. Surfacing
18. Louder than Words

Discografie Pink Floyd: *The Piper at the Gates of Dawn* (1967); *A Saucerful of Secrets* (1968); *Ummagumma* (1969); *Atom Heart Mother* (1970); *Relics* (1971); *Meddle* (1971); *Obscured by Clouds* (muzica filmului „The Valley”) (1972); *The Dark Side of the Moon* (1973); *Wish You Were Here* (1975); *Animals* (1977); *The Wall* (1979); *The Final Cut* (1983); *Works* (1983); *A Momentary Lapse of Reason* (1987); *Delicate Sound Of Thunder* (1988); *The Division Bell* (1994); *The Endless River* (2014).

Cărțile României

■ Un exemplu demn de urmat de către scriitorii de azi este **Geo Galetaru**, care editează o revistă literară, dar și scrie. Am primit de

la dânsul cartea de poezie „*Întâmplările simple*” (Editura Eurostampa, Timișoara, 2014) și am citit câte un poem pe zi, intrigat de dedicație („...*întâmplări simple ale poeziei de fiecare zi*”, scrie autorul în dedicație).

Poezia, da, i se întâmplă oricui, în fiecare zi; îi lipsesc oricui însă, resursele pentru sublimarea „întâmplărilor” de acest fel, transpunerea în cuvinte cât mai accesibile spiritului uman, dar în același timp nelipsite de un conținut viu care să intereseze un cititor pătimăș. Deși pare uneori textualist în exprimare, **Geo Galetaru** pare a se inspira și din puținătatea unei „întâmplări”, dovadă poemele mai scurte ale cărții, ale căror cuvinte se opresc la timp, eliminând orice urmă de balast literar.

Așa cum singur scrie în poemul „*Strategiile de catifea ale supraviețuirii*”, „*întâmplările cresc – ciuperca neverosimile -/ pe pământul alimentat de marile energii ale trădării/ acum și în veacul cel de prisos (...)*”, nu poezia este o întâmplare, ci poezia naște întâmplări care ajung să fie remarcate de cineva pregătit pentru ele. **Geo Galetaru** nu a propus

lumii doar o carte de poeme, ci și-a luat și sieși o piatră de pe inimă, scriind-o. El este cel care poate scrie un poem numit „Ca niște încăperi ale aceluiași trup”, poem definitoriu pentru întreg volumul.

■ **Traian Vasilcău** a apărut în urmă cu câțiva ani într-o grămadă de reviste literare din România, făcându-ne să ne întrebăm de unde vine acest „Traianus” care-și pune în loc de poză o grafică a portretului propriu. Recent, am primit cartea de poezie „*Sfeșnic în rugăciune*”, editată de el însuși (probabil în vederea editării uneia mai masive).

Trăind în Basarabia, adumbrit de nostalgia României (ca toți poeții români de acolo sau din alte părți ale lumii), **Traian Vasilcău** scrie o poezie cu tentă patriotică, luând ca repere planetare credința în Dumnezeu, patria, părinții, cerul – tot ce leagă o ființă omenescă de pământ (așa cum e el). Aceste repere sunt importante pentru poetul care spune că este „fagur al tăcerii” (p. 24): „*De vraja cerului sunt plin,/ O diademă mai aleasă/ N-a cunoscut al meu destin/ Și nici există mai frumoasă*”. În încercarea de a sparge aluviunile contemporane, **Traian Vasilcău** cultivă versul cu rimă și ritm, făcând poezie din orice i se pare că merită atenție.

Cine nu are „*Sfeșnic în rugăciune*” este privat de frumusețea versului pe care se muncește mult până ia forma dorită, de momentul pe care ni-l dorim toți cât mai des: cel al sincerității față de propria persoană.

■ Coordonată de poetul **Ion Țoanță**, a apărut antologia de poezie contemporană „*În așteptarea sărutului promis...*” (Editura SINGUR, Târgoviște, 2015), antologie

Ștefan Doru DĂNCUȘ

ce cuprinde 36 de autori români contemporani, majoritatea fără posibilitatea de a publica în reviste de cultură tipărite, tributari mediului virtual în care nu se prea găsește nimeni avizat care să-ți spună dacă merită să scrii sau nu. Fără îndoială, cine citește versuri zi de zi are o altfel de deschidere culturală și nu prea are timp de internet, de aici și lipsa acestora din „mediile de socializare”.

Antologia are calitatea de-a aduna în paginile ei autori despre care se știe și despre care nu se știe decât în anturaje restrânse. Dar nu se știe niciodată care din cei publicați în carte se vor adăuga literaturii cu volume proprii, punându-și astfel viața pe tavă, devenind scriitori remarcabili de întreaga lume. Depinde și de înzestrarea fiecăruia, în fond.

Lăudabil este faptul că autorii cuprinși în antologie au avut curajul să iasă din anonim, să se implice în mersul lumii, să strige poetic: „Exist! Sunt aici!”

Mă alătur poetului **Ion Țoanță** care spune în prefață: „*Asta e ideea, «dragii moșului», poeți delicați și dedicați, voi măcar scrieți, nu contează stilul, dar vă mișcați profund într-o lume atât de mercantilă; veni-va vremea când versul vostru va avea tăișul sabiei de oțel suedez (...)*”.

Filmografiile Simonei

I Origins

Simona ARDELEAN

Afișul care a promovat filmul la Sundance Film Festival în 2014 reprezenta un detaliu (extreme close up cum ar spune studenții de la Universitatea de Artă teatrală și cinematografică) al unui iris uman (responsabil la nivel biologic de reglarea cantității de lumină care intră). Titlul trimite la această imagine a irisului printr-un joc de cuvinte: „I” (pronume personal, persoana I, singular) în limba engleză se pronunță identic cu „eye” (ochi), așa că titlul ar putea, în egală măsură, vorbi despre originea ființei umane sau despre evoluția ochiului ca organ de detectare a luminii. În orice caz, cuvintele cu tot alaiul lor conotativ sunt așezate în centrul întunecat al irisului, în pupila care se va contracta sau dilata în funcție de cantitatea de lumină care intră. De asemenea, afișul filmului mi-a amintit de coperta unei cărți pe care am cumpărat-o în urmă cu câteva luni, *Cosmosul* lui Carl Sagan. Din punctul meu de vedere, afișul este cum nu se poate mai grăitor pentru tematica filmului: un grup de cercetători în biologie moleculară sunt preocupați de posibilitatea de a găsi un leac daltonismului și studiază în laborator serii de șoareci pentru a ajunge la rezultatul dorit. Unul dintre ei, Ian Gray - protagonistul filmului, interpretat de Michael Pitt, este - de asemenea - pasionat de ochiul uman, dar lucrul acestea nu-l vom afla decât după ce am început vizionarea filmului. Până atunci, un alt aspect pe care lectura vizuală a afișului de prezentare îl oferă este numele regizorului și al scenaristului, rol dublu pe care-l interpretează Mike Cahill și despre care am mai scris în recenzia filmului *Another Earth* (Pământul secund). Orizontul de expectanță se va deplasa în consecință în zona filmelor independente, diferite ca abordare regizorală, a filmelor care ridică întrebări, dar și a tușelor S.F. presărate de-a lungul unei drame, pentru că aceasta este categoria estetică în care filmul se încadrează. Ca și-n filmul amintit în rândurile anterioare, Mike Cahill o distribuie pe Brit Marling într-unul din rolurile principale ale filmului (Karen). Colaborarea lor pare să fie una din ingredientele esențiale ale reușitei cinematografice ale regizorului.

Perspectiva narativă este pusă pe seama lui Ian Gray, omul de știință care își rememorează ultimii 8 ani de viață. Filmul începe cu o teză: fiecare persoană de pe planetă are ochi unici, inimitabili, iar aceștia sunt în sine, un întreg univers pentru că reprezintă rezultatul funcțional de captare a luminii specific unei evoluții a speciilor. Modul de funcționare al acestora are aspecte comune cu modul de funcționare al unui aparat de fotografiat, lucru care pare să-l fi fascinat încă din copilărie pe protagonist și care motivează parțial interesul pentru ochiul uman ca subiect fotografic: Ian

face poze și poartă în permanență cu el un aparat fotografic, însă dincolo de aspectul estetic al acestor poze, interesul său rezidă și în încercarea de a combate pornind de la evoluția ochiului, teoria creaționistă. Omul de știință este tipul logic care respinge orice lucru care nu poate fi argumentat și care-și organizează lumea în funcție de dovezi palpabile. Ochiul său percepe lumea filtrând empiric formele luminoase și întunecate care-i apar în spectrul vizual. Pentru el ochiul este un obiect de studiu, iar lumea un laborator imens, însă pe principiul antitetic, se va îndrăgosti de Sofi (Astrid Bergès-Frisbey), un tânăr model misterios care are o altă viziune asupra vieții. De fapt, povestea de dragoste nu este decât un artificiu pentru aducerea în scenă a celeilalte viziuni. Confruntarea perspectivei spirituale cu cea științifică este, în fond, esența filmului, iar replicile sunt pe alocuri, geniale cum sunt acelea despre rezultatele fals pozitive, erorile statistice pe care rașionali nu le iau în considerare, dar ceilalți, care sporesc misterului lumii (ca în coordonata ontologică blagiană) regăsesc șansa de a îmbrățișa misterul sau cele despre lumina care pătrunde prin ușa întredeschisă. Replicile ei sunt zmee colorate care plutesc în eter.

Chiar și când este pus în fața unei serii cel puțin ciudate de numere repetitive (11 - dar nu dezvălui mai mult!) pe care le întâlnește în calea sa (numere de bilete, de autobuze, de străzi), chiar și când întâlnirile sunt improbabile, panourile publicitare oferă indicii detectiviste care-l conduc la femeia de care se îndrăgostise, Ian este de neabătut în convingerile sale. Moartea lui Sofi, cu care intenționa să se căsătorească nu-l face decât să caute cu și mai mare îndârjire adevărul probat. Doar nașterea lui Tobias, copilul pe care-l va avea cu colega de laborator - viitoarea soție Karen, pare a-i răsturna lumea, pentru că într-un banal test biometric datele copilului se suprapun peste cele ale unei alte persoane, decedate înainte de nașterea copilului.

De aici, căutarea va deveni meandrică, revelatorie așa că nu-mi rămâne decât să vă invit să-l urmăriți.

Florian Mărcuș – personalitate marcantă a Sălajului

Marin POP

La început de secol XX, în ziua de 4 aprilie 1900, întreg Sălajul îl conducea pe ultimul drum pe Florian Mărcuș, personalitate marcantă a *Țării Silvaniei*. În această lună s-au împlinit 115 ani de la trecerea lui în eternitate. Florian Mărcuș este o personalitate sălăjeană mai puțin cunoscută, deși a desfășurat o prodigioasă activitate în domeniul administrației publice, fiind primul român ajuns într-o demnitate publică de acest nivel. De asemenea a desfășurat o prodigioasă activitate pe plan cultural-național românesc, în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Familia, pregătirea profesională și începuturile carierei

Florian Mărcuș s-a născut în localitatea Mal, chiar în Duminica Floriilor anului 1819 și de aici și numele său de Florian.

Tatăl său, Teodor Mărcuș, era preot greco-catolic în Mal, iar pe mama sa o chema Paraschiva și era, după cum își amintea nepoata sa, Emilia Pop, născută Mărcuș, fiica lui Florian Mărcuș, „o bătrânică simpatică, gospodină, care se îmbrăca în portul nostru național, așa cum făceau toate preutesele române de acum mai bine de un veac” (**Emilia Pop 1932, p. 18**).

Familia din care provenea Florian Mărcuș era o familie românească de „viță veche”, cu origini în satul Bobota. Datorită meritelor militare deosebite a membrilor familiei Mărcuș, a fost ridicată la rangul de nobil (nemeș) de principele Transilvaniei Mihail Apaffy. Diploma nobiliară a fost emisă la Făgăraș, în anul 1674 și acorda familiei, printre altele, dreptul de a folosi prepoziția „de Corond”. Printre strămoșii săi, Emilia Mărcuș îi amintește pe Andreica și

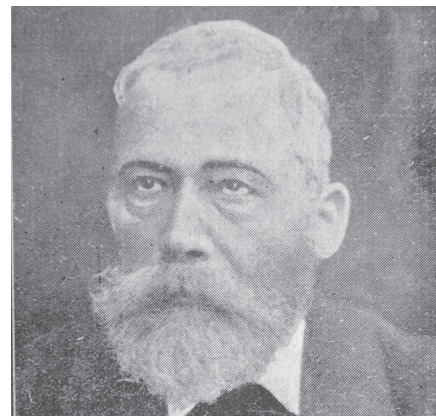
Constantin Mărcuș.

Teodor Mărcuș, tatăl lui Florian, s-a născut în anul 1779. În anul 1808 era preot în Mal, după cum rezultă dintr-o conscriere a nemeșilor, cu specificarea că nu avea avere, după cum aveau ceilalți nobili trecuți în conscriere, precum Bánffy sau Teleki. A trecut la cele veșnice la venerabila vârstă de 80 de ani, fiind înmormântat la 29 septembrie 1859. La înmormântarea sa a participat un sobor de preoți sălăjeni, în frunte cu Vicarul Silvaniei, Demetriu Coroianu.

Paraschiva și Teodor Mărcuș au avut patru băieți: Vasile, Florian, Ioan și Andrei. Vasile și Ioan nu au absolvit decât studiile elementare, după care și-au întemeiat familii și gospodării proprii. Fiul cel mare, Vasile, cânta în strană la biserică și a decedat la vârsta de 77 ani, iar cel de-al treilea, Ioan, a decedat de tânăr, „secerat de oftică”.

Ceilalți doi copii, Florian și mezinul familiei, Andrei, datorită eforturilor materiale ale preotului Mărcuș, au absolvit studiile universitare. Andrei a ajuns profesor la o școală de fete din Pesta, însă a decedat de tânăr, nefiind căsătorit.

Cel de-al doilea fiu al preotului Teodor Mărcuș, Florian, a urmat cursurile gimnaziale inferioare la Liceul Minorităților din Șimleu Silvaniei, iar cele gimnaziale superioare la Oradea. A urmat, apoi, studiile Facultății de Drept din cadrul Universității de la Pesta, dobândind o temeinică cultură juridică. Cenzura de avocat a obținut-o tot la Pesta, la 4 martie 1845. A profesat ca jurist la Tabla Regească din Pesta, între 15 septembrie 1843, până la 4 martie 1845, iar după obținerea cenzurii și-a deschis propriul birou avocațial. A practicat avocatura la Pesta cinci

Florian Mărcuș (1819-1900)

ani, câștigând foarte bine, la fel ca toți ceilalți fruntași români, printre care și Emanoil Gojdu, deoarece intelectualii unguri preferau funcțiile publice.

În anul 1847, Florian Mărcuș s-a căsătorit cu Francesca, sora pictorului Aloisiu Ioan Hora și fiica cea mică a dirigintelui de operă din Budapesta, Francisc Hora. Cu toate că nu știa nimic despre Transilvania, fiind de origine germană, Francesca a respectat decizia soțului său, care a răspuns la chemarea sângelui și l-a urmat cu conștiinciozitate, fapt apreciat de către fiica lor, Emilia, care spunea despre mama sa următoarele: „Pentru Mama, acest sacrificiu național al Tatii, însemna o amară desiluzie în ce privește speranța unei vieți tihnite. Francesca, cea mai tânără fiică a dirigintelui de operă, F. Hora, crescuse alintată de părinți și de cei zece frați mai mari într-un cămin de artă și lux. Iar acum dorințele naționale ale Tatii o duceau într-o provincie despre care în saloanele capitalei nu se vorbea decât ca despre feroasa țară a urșilor. Dar ea avea un suflet feminin distins, ce s-a dovedit în-deosebi prin jertfa necondiționată față de bărbatul iubit. O, - câte femei de astăzi ar lua pildă de la ea.

Câte soții de astăzi, când bărbații le ajung în situații dificile, în loc să le stea de ajutor, preferă să-i părăsească fără muștrare de conștiință, dacă interesele lor personale par astfel mai bine apărute. În acest sens, Mama se situează în depărtări antice față de concepțiile ușurate a multor femei de astăzi” (**Emilia Pop 1932, pp. 23-24**).

Activitatea în cadrul administrației publice și activitatea politică

După înăbușirea revoluțiilor de la 1848-1849, care au cuprins întreaga continent european, s-a pus problema reorganizării întregii administrații publice din Imperiul Habsburgic. Constituția imperială austriacă din 20 februarie/4 martie 1849 restabilește autonomia Marelui Principat al Transilvaniei și îi restituia Parțiumul, adică comitatele Zarand, Crasna, Solnocul de Mijloc, orașul Zalău și districtul Chioar, care fuseseră anexate de Ungaria în primăvara anului 1848. De acum Transilvania depindea direct de Viena (**Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan 2013, pp. 195-196**).

În acel moment, Florian Mărcuș nu a ezitat și a hotărât să intre în serviciul efectiv al neamului românesc. Românii sperau că după ce au ajutat Casa de Habsburg în timpul revoluției, după veacuri de așteptare și umilire li se va face dreptate și vor fi tratați la fel ca celelalte trei națiuni din Transilvania: unguri, sași, secui.

Se simțea o nevoie acută de intelectuali români bine pregătiți, care să fie numiți în funcții publice. Până la momentul 1848, când apare Simion Bărnuțiu, Avram Iancu sau Alexandru Papiu Ilarian, elita românească din Ardeal era formată doar din preoți, cu excepția reprezentanților Școlii Ardelene.

Emilia Mărcuș apreciază că era nevoie de aproximativ 1800 de funcționari pentru întreg Ardealul, dar abia dacă s-au găsit 140 de români pregătiți din punct de vedere profesional pentru a urma cariera administrației publice.

Alegerea lui Florian Mărcuș de a pleca din avocatură, unde era foarte bine plătit, într-o funcție publică a însemnat un moment decisiv pentru el și familie. Soția sa, Francesca, fiica cea mai mică a dirigințelului de Operă, Francisc Hora, și-a urmat bărbatul iubit în adevăratul calvar al mutărilor care a urmat, renunțând la viața tihnită pe care o avea la Pesta.

În toamna anului 1849, Florian Mărcuș a fost numit în funcția de comisar în administrația militară a Ardealului. Participarea lui la Sinodul Vicarial de la Șimleu Silvaniei din 10 ianuarie 1850 a dus la nenumărate transferuri. Astfel, după ce a profesat doar doi ani la Șimleu Silvaniei și Nușfalău, în următorii zece ani (1851-1861) a fost transferat la Prundu Bârgăului (Comitatul Năsăud), Beclean (Someș), Teaca (Mureș), Tășnad (Solnocul de Mijloc), Baia de Criș (Zarand) și altele. La Beclean, de exemplu, a fost transferat de două ori. A fost o perioadă dificilă pentru Florian Mărcuș și familia sa, în care a trebuit să se mute la distanțe mari. În această perioadă i se nasc și copiii.

Diploma imperială din 20 octombrie 1860 și Constituția din 26 februarie 1861 au relansat autonomia provinciilor din Imperiul Habsburgic. Deși se propunea un fel de federalizare pe baza dreptului istoric al națiunilor care compuneau imperiul și se promitea aplicarea egalei îndreptățiri naționale, practic s-a revenit la situația de dinainte de 1848, având de câștigat doar „națiunile privilegiate” (maghiari, sași, secui).

Noua organizare administrativă a comitatelor a intrat în vigoare la 15 aprilie 1861 (**Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan 2013, pp. 197-198**). Actualul județ Sălaj, format în anul 1876, era împărțit în comitatele Crasna și Solnocul de Mijloc.

Pe baza noilor reglementări imperiale, în primăvara anului 1861 au loc primele alegeri de deputat pentru noua Dietă a Ungariei.

Revenit după zece ani la Șimleu Silvaniei, Florian Mărcuș a candi-

dat la alegerile de deputat al Cercului Șimleu pentru un loc în Dieta de la Budapesta. În momentul alegerilor încă nu-și ocupase funcția de protopretor la Crasna, unde a fost ales.

Din păcate, elita românească din Sălaj era dezorganizată și nu avea un lider care să participe cu șanse reale la aceste alegeri. În plus, se adăugau obstrucționările venite din partea maghiarilor, violențele și toate tacticile electorale posibile pentru a falsifica alegerile.

Florian Mărcuș ajunge la Șimleu Silvaniei chiar în dimineața alegerilor, care au fost fixate pe data de 14 mai 1861 și își depune candidatura în momentul în care, spune fiica sa Emilia, „voturile românești ajunseseră obiect de târguială între cei doi candidați unguri”. Nu se mai aștepta nimeni să se prezinte un candidat din partea românilor. Unul dintre candidați mărturisea mai târziu că „numai cu o oră înainte de votare s-a prezentat un funcționar valah de prin Năsăud, gradat cu o stea, care fulgerător a schimbat întreaga situație, toți românii votând cu el” (**Emilia Pop 1932, p. 29**).

În aceste condiții, candidații maghiari au intrat în panică. Contracandidatul lui Bagosi i-a îndemnat pe susținătorii săi să voteze cu acesta pentru a nu câștiga Florian Mărcuș. Mai mult, spune Emilia Mărcuș, la Bilghezd s-au tras clopotele „într-o dungă” și în alte biserici maghiare, fiind în pericol „ideia maghiarismului”. Au intrat în acțiune și alte tactici electorale și astfel Florian Mărcuș a pierdut mandatul de deputat la douăzeci de voturi, după cum afirma presa maghiară și trei voturi, după cum afirma Florian Mărcuș.

În luna iunie 1861, Florian Mărcuș împreună cu familia sa se mută la Crasna, unde își ia în primărie funcția de protopretor al comitatului Crasna. După doi ani este avansat în funcția de Vice-comite al comitatului Crasna. El era practic cel care conducea administrația publică a comitatului, deoarece

comitele era numit politic. În acel moment, familia se mută, din nou, la Șimleu Silvaniei, centrul administrativ al comitatului Crasna.

În noua funcție, în care nu mai ajunsese niciun funcționar român sălăjean până atunci și nici nu a mai ajuns până în 1918, Florian Mărcuș a dovedit o corectitudine exemplară, apărând interesele românilor marginalizați și nedreptățiți.

În anul 1865 au loc noi alegeri dietale, iar Florian Mărcuș și-a depus din nou candidatura. Acum avea un puternic contracandidat în persoana baronului Bánffy Albert, cel care conducea practic întregul comitat al Crasnei. În plus, se adăuga situația externă favorabilă maghiarilor, care profită de slăbirea Austriei și ajung în anul 1867 la formarea Imperiului dualist Austro-Ungar. În aceste condiții, puținii funcționari români câți mai erau în funcții au fost marginalizați sau înlocuiți cu funcționari maghiari.

Politicienii maghiari, în frunte cu baronul Bánffy, au încercat să-l cumpere pe Florian Mărcuș, care se bucura de o mare autoritate și probitate profesională (vorbea patru limbi: germana, latina, româna și maghiara), dar nu au avut nicio șansă. În aceste condiții, autoritățile maghiare l-au constrâns să demisioneze din funcția de vice-comite, la 5 octombrie 1865, funcție care nu a mai fost îndeplinită de niciun român până la 1918. Ca o radiografie a societății de la momentul respectiv, dar și a moralității lui Florian Mărcuș rămân cuvintele cu care l-a apostrofat baronul Bánffy în momentul în care nu a acceptat funcțiile administrative care i s-au propus, în schimbul renunțării la candidatură: „Ilyen politikai irányu embert megveházán nem tarthatunk - pe un om cu astfel de principii politice nu putem tolera la prefectură” (**Emilia Pop 1932, p. 34**).

Alegerile dietale au avut loc la 19 noiembrie 1865, într-o zi de Duminică. Emilia, fiica lui Florian

Mărcuș avea vârsta de 13 ani și își aducea aminte de firul evenimentelor din acea zi memorabilă pentru politica național-românească din zona Șimleului. Iată ce spune ea, printre altele: „Alegătorii români, țărani conduși de preoți, au venit în curtea noastră largă, - locuiam atunci în strada principală, (din Șimleu Silvaniei - n.n.) - în frunte cu un stegar ce purta un drapel imens, purtând culorile noastre naționale roșu-galben-albastru. Era un steag atât de important, flamura de o mărime atât de neobișnuită, încât vederea lui m-a impresionat puternic. Pe flamură era cusută o bandă albăstră cu inscripția: *Trăiască Florian Mărcuș, deputatul nostru*”.

În cursa electorală s-au înscris trei candidați: Florian Mărcuș, reprezentantul românilor, fostul deputat Bagoși Sándor și baronul Bánffy Albert.

Cu toată teroarea psihică și fizică a autorităților maghiare, electoratul român s-a comportat exemplar și s-a prezentat la vot, astfel că spre seară voturile lor erau mult mai multe decât ale baronului Bánffy, în care vedeau stăpânul feudal fără milă. Candidatul Bagoși nu mai conta. Lupta se dădea între Florian Mărcuș și Bánffy Albert; între români și maghiari. În aceste condiții s-a dat alarma disperată: „gyöznök az oláhok” (înving valahii). S-au tras clopotele bisericilor din Șimleu, au votat și „mortii”, s-au înregistrat voturi multiple și alte tactici electorale pentru ca românii să nu câștige. În sfârșit, pe la orele 3 dimineața s-a anunțat că baronul Bánffy Albert a câștigat. Florian Mărcuș a obținut 1.159 de voturi, iar Bagoși nu a mai contat, obținând doar 30 de voturi.

În urma acestor alegeri s-a încheiat nu numai cariera politică a lui Florian Mărcuș, ci și cea în domeniul administrativ, de unde a fost demis. Însă, cele două campanii electorale la care a candidat Florian Mărcuș, cu program național-român, au reprezentat un bun exercițiu pentru românii să-

lăjeni în lupta lor de redeșteptare națională.

În anul 1867, Florian Mărcuș este ales jude la Tribunal și substituit prezidial. A funcționat câțiva ani la Șimleu Silvaniei, după care a cerut să fie transferat la Beiuș, unde se înființase cel de-al doilea liceu românesc, după cel de la Blaj și unde dorea să-și educe copiii.

După ieșirea la pensie a îndeplinit o scurtă perioadă funcția de casier al Domeniilor Episcopiei Greco-Catolice de Oradea, apoi se retrage la Șimleu Silvaniei, unde își petrece bătrânețea și trece în eternitate.

Pe tărâm politic oferă sfaturi tinerilor fruntași politici români, în special în timpul mișcării memorandiste, cea mai mare mișcare de protest a românilor transilvăneni, între 1848 și 1918.

Alexiu Fedorca, unul dintre memorandiștii sălăjeni, care a făcut parte din delegația celor 300 de reprezentanți ai românilor transilvăneni care au dus Memorandumul la Viena, rememorează exemplul pe care l-a dat tinerilor în acele vremuri de lupte politice naționale bătrânul fruntaș politic Florian Mărcuș: „În toată primăvara anului 1892 se discuta chestiunea unui memorandum prin care trebuia să expunem plângerile noastre împăratului. Dar nu toți românii erau de acord, discuțiunile urmau cu pasiune pro și contra.

Veni luna Maiu și ne sosiseră circulările confidentiale ca să ne alegem delegații cari împreună cu ceilalți din întreg Ardealul, să meargă la Viena.

În ziua de 20 Maiu 1892 se ținu întâi o scurtă consfătuire intimă la Casa vicarială, unde au luat parte vicarul Alimpiu Barboloviciu, Florian Mărcuș, vițișpanul, cum numeam noi tinerimea de atunci, pe simpaticul bătrân și alții. Adunarea a continuat în localul Băncii «Silvania», unde se adunaseră toți intelectualii locali și chiar și din provincie. Natural desbaterile se țineau în taină, căci dacă prindeau ungarul de veste, nu păteam bine.

Aici s-a încins o discuție destul

de vehementă, dar... în șoapte. Pesimiștii, spuneau că n-are nici un rost întreaga acțiune, iar pasiviștii doreau o deplină pasivitate. Iar când s-a început să se vorbească de delegați calamitățile voiajului nu prea surâdeau multora. Unii își temeau situația, alții afacerile. Atunci luă cuvântul bătrânul Florian Mărcuș, cu părul și barba albă ca zăpada și, în câteva cuvinte, rostite cu înțeleș și apăsător lămurit întreaga adunare asupra importanței politice a actului ce urma să fie făcut. Îndemnurile sale ne-a electrizat pe toți, și îndeosebi declarația că bucuroși și-ar lua chiar și sarcina de delegat, dacă n-ar fi chinuit de boli. Intervenția sa a avut efect, discuția s-a încheiat și s-a ales imediat delegația: Andrei Cosma directorul Silvaniei, dr. Cassiu Maniu, avocat și eu.

După reîntoarcerea delegației dela Viena în împrejurările cunoscută, mulți cari combăteau acțiunea memorandistă se făleau cu prevederea lor în fața eșecului ce am încercat. Florian Mărcuș însă își mărturisea adeseori convingerea că bine s-a făcut și că umilirea ce s-a dat națiunii va desmormi poporul din adormirea sa politică. Bătrânul activist, luptătorul din epoca redeșteptării politice, nu s-a înșelat nici acum..." (Emilia Pop 1932, pp. 43-44).

Activitatea pe tărâm cultural și național

În calitate de reprezentant al administrației cercuale, Florian Mărcuș a luat parte la Sinodul Vicarial din 10 ianuarie 1850, organizat de vicarul greco-catolic Alexandru Sterca Șuluțiu, când se pun practic bazele învățământului românesc în Sălaj. La Sinod au mai participat, printre alții, protopopul Demetriu Coroianu al Crai-Dorolțului, care chiar în acel an îi va urma în funcția de vicar lui Alexandru Sterca Șuluțiu, Grigore Gael, parohul Bobotei, substituit notar sobornicesc și reprezentantul protopopului tractului Sărău-dului și Petru Bran, parohul Hidi-

gului (Măierîște).

Hotărârile luate la Șimleu Silvaniei în cadrul Sinodului vicarial au influențat în mod decisiv organizarea și dezvoltarea ulterioară a procesului de instrucție și educație din *Țara Silvaniei*, contribuind, în același timp, la promovarea culturii naționale.

Un rol fundamental în dezvoltarea procesului educațional revenea preoților și protopopilor, după cum se poate observa din hotărârile cuprinse în Protocolul Sinodului, gândit și redactat de eruditul preot Petru Bran. Protopopilor le revenea datoria de a supraveghea punerea în aplicare a îndatoririlor preoțești referitoare la educația care trebuia să se realizeze cu orice preț, pentru ca și națiunea română să intre în rândul „Natiilor Cultivate”, prin intermediul educației. Unde protopopul „ar da de pedeci și de neascultare în efectuația hotărârilor, și cursul școlărilor”, urma să ceară asistența Comisariatului subcercual sau dacă nu se rezolva să înștiințeze Vicariatul, „ca acesta se facă pași puternici și la locurile mai înalte” (Dionisie Stoica, Ioan P. Lazăr 1908, pp. 77-80).

În toamna anului 1861, după revenirea în *Țara Silvaniei*, după interminabilele transferuri, deși era funcționar public, Florian Mărcuș participă la adunările de protest împotriva alipirii Ardealului la Ungaria. Memoriul a fost citit la sfințirea bisericii din Bobota, la 27 august 1861, atunci ziua de Sfântă Maria, iar la Băsești s-a hotărât delegația care va duce Memoriul la Viena. Ea a fost compusă din dr. Ioan Maniu, nepotul lui Simion Bărnuțiu și tatăl lui Iuliu Maniu, Georgiu Filep și protopopul Ioan Galu. Din comitetul de propagandă pentru comitatul Crasna făcea parte și Florian Mărcuș, care-și risca slujba, deoarece era funcționar public.

În ședința Comitetului Central al Astrei, care a avut loc pe data de 5 octombrie 1869, la Sibiu, s-a hotărât descentralizarea ei în despărțăminte cercuale și înființarea de agenturi comuna-

le (*Transilvania 1869*, p. 266; Ioan Musca 1994, p. 499).

A urmat constituirea despărțământului cercual sălăjean al Astrei, cu centrul la Șimleu Silvaniei. Adunarea de constituire a avut loc pe data de 24 octombrie 1870. Conducerea interimară a fost preluată de fruntașul politic sălăjean Florian Mărcuș (*Transilvania 1871*, p. 10; I. Musca 1994, p. 500).

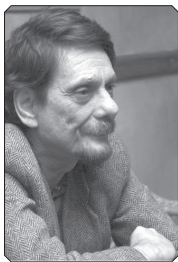
Florian Mărcuș a fost un membru marcant al Astrei sălăjene, luând parte activă la toate mișcările culturale românești. De asemenea, a contribuit la înființarea băncii „Silvania”, în anul 1886, la care fiul său, Augustin a devenit casier, iar ginerele său, Vasile Pop, soțul Emiliei, asesor.

De-a lungul întregii sale vieți, în special atât timp cât a locuit la Șimleu Silvaniei, a avut o strânsă legătură cu intelectualii sălăjeni, în special cu vicarii Silvaniei, Demetriu Coroianu și Alimpiu Barboloviciu, cu Gheorghe Pop de Băsești, Ioan Maniu și Andrei Cosma. De asemenea, alături de vicarul Demetriu Coroianu și Ioan Maniu a avut o întâlnire secretă cu Simion Bărnuțiu, în anul 1863, în ultima vizită pe care ideologul Revoluției de la 1848 din Transilvania a efectuat-o în Sălaj, cu un an înainte de a trece în eternitate.

În concluzie, credem că Florian Mărcuș, prin întreaga sa activitate depusă în slujba românismului, face parte din galeria marilor personalități pe care Sălajul le-a dat istoriei.

Bibliografie:

- Emilia Pop n. Mărcuș, *O familie românească în secolul al XIX-lea*, Cluj, 1932.
 Dionisie Stoica, Ioan P. Lazăr, *Schița monografică a Sălajului*, Șimleu, 1908.
 Ioan Ardeleanu Senior, *Oameni din Sălaj. Momente din luptele naționale ale românilor sălăjeni*, Zalău, 1938.
 Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Istoria Transilvaniei*, Academia Română. Centrul de Studii Transilvania, Edit. Eikon, Cluj-Napoca, 2013.
 Ioan Musca, „Despărțământul Șimleu al Astrei. 1870-1918 (organizare, arondări - rearondări)”, în *Acta Musei Porolissensis*, XVIII, Zalău, 1994.
 Revista *Transilvania* (Sibiu), nr. 22, 15 noiembrie 1869; nr. 1, 1 ianuarie 1871.

Cuvintele și tăcerea

Octavian SOVIANY

Poetă elegiacă și meditativă, Silvia Bodea Sălăjan e fascinată de misterul limbajului, căci în universul ei liric, amenințat permanent de „primejdia tăcerii” existența și rostirea se găsesc într-o deplină sinonimie și autoarea intonează, în consecință, laude ale cuvântului și ale valențelor lui creatoare: „mărire ție/ cuvântule/ față a luminii vâluită-n furtuni/ și limpezită de ploi/ mereu prezent în regăsire/ mereu retras în sine însuși/ ca treptele mărturisirii/ rămase neumbrate-n oglinda concavă/ tăinuită de noi” (*Mărire ție*). Mai mult decât atât, cuvântul este un instrument al comuniunii cu sacrul, organul experienței religioase, astfel încât, odată cu îndepărtarea de Dumnezeu, limbajul, el însuși, capătă malformații și distorsiuni, iar omul actual nu mai poate articula decât jumătăți de cuvinte: „păcat/ că omului nu-i este dat/ să fie copac/ să aibă rădăcini spre inima pământului/ și crengi înălțate spre cer/ omul e doar jumătatea cuvântului/ de neliniște și de adevăr/ o jumătate/ fără adjective/ refuzată mereu/ complexată de propria umbră/ mai ales/ când l-a pierdut pe Dumnezeu (*Omul nu e copac*). Prin urmare, poeta va oscila între tentația rostirii și cea a tăcerii, având ceva din severitatea unei asceze și acționând ca o formă de terapie a animei: „atâta timp ne străduim să învățăm să vorbim/ ca la final să ne dăm seama/ că trebuia să învățăm pe de rost/ tăcerea...// timp risipit/ pentru-a-nvăța/ să zidim punți între

inimi/ zbatere frământată-n iluzii/ când dincolo/ malul s-a frânt/ la jumătatea unui cuvânt// ecoul desprins o aripă sfâșiată/ de impactul cu propria umbră/ răsună dureros/ ca o rană deschisă/ învață să taci/ învață să taci (*Eco*). Fără a face neapărat (doar) o poezie de limbaj, Silvia Bodea Sălăjan construiește astfel un spațiu poetic care gravitează în jurul cuvântului, a cărui prezență/absență tutelează toate marile experiențe umane, transformând existența într-un discurs despre existență, iar dragostea în discurs amoros: „amânata iubire mereu amânata/ poate de teama cuvintelor de prisos/ poate de mult așteptata bucurie/ a unui vis trăit la cote absolute/ îmi dăruia împăcarea clipei/ ce poate/ nu va mai veni niciodată// mă sperie bucuriile/ din tomurile bibliotecilor lumii/ când știu că dincolo de cuvinte/ toate acestea/ aderă violent la soarta unor iluzii/ aplaudate frenetic la scenă deschisă (*Sub semnul iubirii*). De aceea ritualul erotic este în versurile autoarei auster, exclude atingerea precum și orice frison de senzualitate, se reduce la o simplă emisiune de cuvinte care și-au pierdut în bună parte funcția de a comunica, au devenit incerte și alunecoase: „poate n-am știut să-ți spun/ poate cuvintele mele erau fără ecou/ poate umbra lor era prea densă/ sau ele însele nu mai erau de-acum/ decât umbra umbrei lor/ la căpătâiul iubirilor/ pe care-aș fi vrut/ sau poate n-aș fi vrut/ să mi se-ntâmples” (*Nerodite iubiri*).

Marea utopie a acestei autoare, îndrăgostită pătimaș de cuvinte și de testându-le în același timp, nu poate să fie decât barbianul cântec încăpător, concretizat în litanii ale ciclurilor cosmice sau în modulații de rugăciune: „aș fi vrut să pot să cânt/ cu orfeice-armonii/ bucuria înălțării ramurilor/ prinse-n floare/ și să scutur peste vreme/ zboruri ancorând litanii/ niciodată prea târzii// aș fi vrut în rugăciune/ să cuprind un univers/ care naște-o nouă lume/ luminată de iubirile dintâi/ și să-mi pun în nopți de veghe/ lemnul crucii căpătâi (*Aș fi vrut*). Formula sufletească a poetei se dovedește astfel mai apropiată de orfismul generației '60 (ceea ce în peisajul liricii actuale poate părea oarecum anacronic), în timp ce poemele sale ne propun în cele din urmă, o viziune coerent articulată despre strălucirea și imperfecțiunile cuvântului, surprins în diversele lui ipostaze. Iar aceste poeme nu pot aparține decât unui filolog, adică unui iubitor de cuvinte.

În căutarea „centrului de aur”

- memento Irina Mavrodin

Julia DEAK

Penultimul volum de versuri al poetei, eseistei și traducătoarei Irina Mavrodin, *Centrul de aur*, relevă drama ontică a poetului situat la interferența dintre contingent și divinitate. Într-o realitate fragmentară și fragmentată, poetica sa nu este însă sentimentală, patetică, retorică, ci mizează pe relativizarea sensurilor. Versurile albe, de un minimalism al expresiei aproape șocant, trădează o atracție pentru transcendent, ilimitat, original, și dionisiac.

Prin ek-stază, subiectul se contopește cu obiectul cunoașterii, scapă de tirania eului și se pierde în „marele Tot”: „să nu mai vezi nuanțele, să intri în marele Tot/ omogen/ să înoți întruna/ spre largul oceanului/ spre locul unde/ și cerul este ocean. Această formă de cunoaștere nu este una contemplativă, ci participativă, vizionară: „să scriu poemul acesta/ să scriu imaginea/ din mine/ nu ceea ce văd” (*mingea*). Viziunea nu este însă una panteistă: „când panica mă cuprinde/ îmi pun în jur amulete/ un copac/ o pasăre/ o casă/ un cer foarte albastru/ o pajiște foarte verde/ nu cred că asemenea paznici/ pot fi vreodată învinși/ spun eu/ dar Vocea îmi zice: cât de mult te înșeli vai ție”.

Se creionează o permanentă dorință de estompare a limitelor dintre regnuri printr-o cunoaștere participativă de tip simbioză sau „locuire”: „cum să intru în acest copac/ cum să fiu una cu animalul care este copacul” (*securea*) sau: „prin lume am pornit/ să-mi caut rudele cele mai scumpe/ lupoaicele din care mă trag și/ pe care le-am născut în chinuri” (...); „poate nu/ mă vei crede/ dar sunt sora lupoaicei/ și mama cățelei/ simt

cum crește în mine/ țesutul animal (*țesutul*). Ideea de locuire atinge apogeul prin locuirea de sine: „îmi locuiesc corpul/ ca pe o casă de carne/ cu multe camere (...)” (*camera secretă*). Această perspectivă denotă scindarea dintre suflet și materie, permanenta stare între a fi și a nu fi: „senzația de a fi aici/ și totodată dincolo” (*icoană pe sticlă*).

Într-o lume „făcută din cioburi” (*țipăt*), în realitatea mundană lipsită de orice repere: „știam cândva:/ în mijlocul lumii/ stă copacul cu merele de aur/ îl vedeam/ acum prin întuneric băjbâi/ unde-i copacul, unde sunt merele?” (*cântec*), eul se află în „căutarea centrului/ în căutarea marginii/ care este centrul?/ care este marginea?” (*centrul și marginea*).

Acolo unde pare să nu existe nimic, există totuși aceeași „Mână” care le ține împreună. Sunt „Voci” pe care poeta le scrie „cu mâna suspusă” (*transcriere*)/ „cineva m-a închis/ în camera neagră și m-a condamnat să scriu acest poem (...) cu mâna parcă a celuiilalt/ (...) îl scriu” (*cineva*). Infuzia de sacru este simbolizată prin elemente precum Mâna și Vocile. Divinitatea este invocată, niciodată însă cu atitudine de revoltă, ci cu o calmă resemnare: „Doamne ajută-mă/ și pune puțină ordine/ în bruma de viață ce mi-a rămas” (*ordinea*) sau „spune întruna mulțumesc/ pentru ziua de azi/ acum știi că ziua de azi nu poate fi decât rea/ dar tu spune întruna/ mulțumesc, mulțumesc, mulțumesc „un șarpe veninos a și nceput să urce spre mine/ curând voi muri în chinuri/ Doamne mulțumescu-ți Ție”.

Moartea devine o experiență comună, este relativizată: „să faci un Pas/ real în lumea în care ei/ se

află demult/ să vezi nu sfârșitul/ ci o Experiență comună. (*întâlnirea*);/ „mai trebuie doar să mă urc/ în trenul morții (ar spune unii)/ eu spun: în trenul care mă duce la Brașov”.

Poezia Irinei Mavrodin este punere în abis, deșertăciunea deșertăciunilor, laudă a monotoniei, coincidentia oppositorum, pendulare între afirmație, negație și palinodie. Poeta se-ntreabă: „de ce mi s-a făcut frică/ de poezia mea/ de sâmburii negri/ de carnea ei roșie/ ajută-mă Doamne (*poezia 1*), „și-acum mă-ntreb de ce nu mi mai este frică de poezia mea/ de sâmburii ei negri/ de carnea ei roșie?” (*poezia 2*)

Eu, mă-ntreb: „să mă bucur/ de clipa aceasta/ ca de o viață veșnică” (*alchimie*), să „descopăr Fericirea în Nefericire” (*alchimie*) - Acesta să fie sau nu, centrul de aur? „.../ nici unde crezi că este/ și nici unde nu crezi/ nu-i în tine parcă/ și nu-i parcă în afara ta. Aici să fie...? Ce?”

Daniel Săuca despre odihna ochilor

Maria VAIDA

„La centru, prin nord-vest nu este însă un jurnal al factologicului, ci unul care derapează, așa cum stă bine oricărui text de frontieră, înspre omogenitatea stilizării estetice. Construcție polimorfă și acentrică, volumul captivează prin dialogul pe care-l impune prin descoperirea vocii auctoriale și convinge prin onestitatea unei retorici sui-generis” (Victor Cubleşan).

Exercițiul pe care ni-l propune Daniel Săuca este odihna ochilor: să-ți goleşti mintea să pară că nu te gândești la nimic; să privești un punct fix în gol, fără a te gândi la ceva poate fi o tehnică yoga prin care dispare realitatea și o percepem doar auditiv, difuz, oricât de mare e zgomotul; ca într-un bazin de înot acoperit reverberează spre margini dintr-un punct de centru; așa și la Daniel Săuca, eul său e la marginea descentrată a unui cerc, a cercului lumii de fapt, aceea din contingent, aglutinată de zgomote. Cine a citit *Numele trandafirului* știe despre ce vorbesc: ochii călugărilor prea obosiți de munca istovitoare găseau odihna privind în gol, fără gânduri, fără a fi atenți la tot ce-i înconjoară. În mod prostian, în volumul lui Daniel Săuca imaginile, gusturile, mirosurile aduc în memoria involuntară a eului creator persoane, personaje, locuri dragi sau numai stranii. După o noapte cu autorul (de lectură, firește), gândești cât de multe asemănări există între eul tău (lector) și eul său (autor), mai ales la capitolul derapaje, de care vorbea Victor Cubleşan. Melanjul genurilor: epic: *în Ungaria, după un drum epuizant (din cauza căldurii și a condițiilor precare oferite de mijlocul de transport). Am ajuns la M., fiind cazați undeva la marginea orașului, într-o stațiune. Condiții onorabile*

*de cazare. Liric: Gânduri în reluare. Gânduri lichefiate. Fără gânduri. Scriu tolănit în pat. Cu orice preț, fără gânduri. Istoria rădăcinilor. Nu mai interesează pe nimeni rădăcinile. Doar fructele. Rădăcinile răului. Fructele răului. Rădăcinile binelui. Fructele binelui. Pe cine mai interesează cauzele primordiale? (pp. 44-45), se pretează melanjului speciilor (meditație, elegie, jurnal, dar și acesta e un pseudo-jurnal) realizat în dulcele stil... postmodern. Așa cum ne-a obișnuit autorul cu precedentul volum, (*Clopotele raiului*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012) și acesta are aspectul unei antologii din genuri și specii variate, sporind oarecum dificultatea lecturii pentru un lector inocent. Din toate esențele melanjului iese în eter aroma fină a miresmelor sufletului sensibil și frământat al autorului, un taciturn care oferă greutate cuvintelor, un om modern, captiv în limitele existențiale ale efemerului, aflat mereu sub imperiul timpului, ca mulți dintre noi.*

Oricât ai vrea să așezi bucațile tabloului, el rămâne descentrat, o creație polimorfă, mereu în mișcare fără a putea fi cuprinsă între rame, alunecă precum argintul viu, șerpuint strălucitor sau rămânând o clipă în nemișcare; rotund ca o picătură de rouă pe floarea ierbii. Omul nostru, cu picioarele bine înfipite în pământ și pectoralii lucrăți parcă la o sală de fitness, are o privire tristă de pasăre rănită, nu e deloc histrionic (*Curajul prostesc nu-i o formă de supraviețuire. Curaj, inconștiență. Modul cred prostesc prin care încerc să fentez aproape fiecare zi. Nu am chef de fapt să trăiesc în acest fel.*), trăirea sa e netrucată, vorba e sacră, e atât de dac, deși se declară latin. Cred că e o mare onoare să-l ai ca prieten; Daniel

DANIEL SĂUCA

LA CENTRU,
PRIN NORD-VEST

Săuca e un voievod întemeietor de reviste de Țară. Trăiește acut sentimentul deznădejdiei: *Nu mai fac aproape nimic serios după Rusaliile anului trecut. Supraviețuirea pare ceva serios. Poate nu e decât o formă de sinucidere* (p. 59). Ca orice om modern, ființa sa este bântuită de întrebări fără răspuns, iar tristețea este un sentiment de neputință din care nu se poate, nu se mai poate ieși prin poezie: *Astăzi nu voi vorbi despre nimic. Despre nimic din ceea ce s-ar putea să vă intereseze. Pe voi, de altfel, nu vă interesează nimic serios. Așa că este posibil să fiu pe placul vostru, al celor care nu vor nimic și nu au nimic. Nu vă insult, nu vă agresez. Vă cer doar să vă intereseze nimicul. Ceea ce așteptați, ceea ce dați* (p. 63). Multă amară profunzime adună autorul în câteva cuvinte edificatoare, atunci când simte neîncrederea și nedreptatea lumii; frământarea sa este cutremurătoare. *Când plouă, nu mai funcționez. Când ninge aș vrea să plouă* (p. 112).

Trăirile fizice, neputințele umane, suferința sub toate aspectele ei năvălesc din carte cu grămada și ne fac să credem că am fi mai fericiți decât Daniel, că nu suntem în groapa cu lei așa cum este el adesea. O prezență tonică este grupul de surdo-muți din gara Bacău; veseli, tonici, degajați: *o prezență curată într-o dimineață murdară*, conchide autorul. Conștiință a unei generații, Daniel Săuca observă și incriminează propaganda și tabloidizarea României pe posturile de televiziune. Sesizează apoi știrea interesantă conform căreia s-ar fi furat 28.000 de cărți de la Biblioteca Pedagogică! Cărți furate, mai rar, nici nu erau de colecție, ci de pe vremea cealaltă. Nemurirea e plictisitoare, echilibrul este la fel, sunt la modă excesul, pornirea luciferică, nu există singurătate fericită între *nenumăratele turme de zombi sociali; Periculos gând: infinitatea, atribut al neantului*. (p. 77). Jurnalistul observă cu al treilea ochi, pătrunzător și cu vederea panoramică și se întreabă: *A fost vreodată administrată pentru binele public așa-zisa avere a Statului?* (p. 103).

Dacă am defini jurnalul asemeni Ioanei Em. Petrescu, prin nevoia de *a mă zugrăvi pe mine, cea de fiecare zi, de a-mi stabili un punct de reper în descifrarea propriei mele persoane, cândva, peste ani; spre o amplă analiză, spre o consemnare amănunțită – deși din nefericire prea puțin clară – a tuturor mișcărilor mele sufletești înregistrate cu seismografică sensibilitate*” (apud Gheorghe Glodeanu, *Narcis și oglinda fermecată*, Editura TipoMoldova, Iași, 2012, p. 348), atunci vom putea înscrie la specia jurnal acest volum semnat de Daniel Săuca. Eul său reflectă imaginea unui Narcis fermecat de propriul chip, multiplicat în mii și mii de alte chipuri pe care le conturează în călătoriile sale autorul.

Poemele din finalul volumului solicită atenția lectorului: *Poemele gării din Dej, Pești pe diguri, Via și șarpele, (Sufocat), (Înălțarea Domnului), (Hăul câmpiei), Cerșetor la periferia veșniciei, Suspendări*. Aici autorul revine în arca lui salvatoare: poezia; prin ea se salvează pe sine, ieșind de sub imperiul timpului, din limitele existențialului prin iubire, chiar dacă drumul e

doar intuit: *După atâtea mii de ani/ Încă bâjbâim:/ La stânga sau la dreapta?/ La centru sau la periferie?/ Înainte sau înapoi?/ Cu pietre sau cu pâine?/ După atâtea mii de ani/ Sigure sunt doar/ Abatoarele istoriei* (p. 126). Căutarea sinelui este și o căutare a sacralului, atât de necesar în lumea maculată a vieții noastre cotidiene, iar poetul mărturisește imperfecțiunea ființei sale umane, dar și ipostaza cristică a acesteia: *Înălțarea Domnului m-a prins într-o/ noapte pe tren/ În cușeta murdară la umbra unui bec palid/ Ascultam întunericul plesnit de un bici invizibil/ Amenințat de horcăiala roților tunetului/ Nu auzeam de fapt nimic/ Nu vedeam de fapt nimic/ Eram surd, eram orb, eram șchiop/ Eram ciung, eram flămând, eram/ fără inimi și fără gând/ Eram singur într-o cușetă murdară/ La umbra unui bec palid scriam:/ Înălțarea Domnului m-a prins/ într-o noapte pe tren* (p. 123). Dar nu era singur: și noi eram acolo, nu-i așa, îngere? Chiar dacă Domnul se înălțase la ceruri și Daniel coborâse în groapa cu lei...

REVISTA „MIȘCAREA LITERARĂ“
acordă

DIPLOMA DE EXCELENȚA

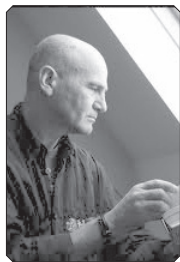
pentru promovare culturală
Revistei CAIETE SILVANE
la 10 ani de prezență literară

Director,
Olimpiu Nușfelean

Redactor șef,
Ioan Pinte

Bistrița,
27 martie 2015

Dulăii

Alexandru JURCAN

Dragă mamă, noi o ducem destul de bine, ne descurcăm cât de cât, copiii au note bune. Maria te salută, e destul de ocupată cu slujba și casa. E o soție de excepție, crede-mă! Avem doar o mică problemă: vecinul din dreapta ține în curte doi câini uriași, iar uneori, când deschide poarta cea mare, s-ar putea să evadeze cei doi periculoși. Nu am curajul să vorbesc cinstit cu omul, să-l fac atent... să-mi exprim spaima, întrucât băieții noștri trec zilnic pe acolo. Am auzit că într-o seară unul din cei doi câini a înghițit o pisică!

Iată că n-am reușit să-ți expediez scrisoarea începând acum o lună, nu te supăra! Rutina și inerția ne macină sufletele! Ne pregătim de sărbători. Câinii nu se aud în curte, poate i-a vândut vecinul. Viața e tot mai stresantă, dar noi facem față, luăm ceva vitamine speciale.

Nu pot crede că a trecut un an de la ultima frază. Tu trebuie să știi că epoca scrisorilor s-a terminat, că dacă tu le-ai avea cu internetul, de mult ți-ar fi parvenit gândurile mele. Dulăii se aud când nu te aștepți, când ne e mai bine. A fost mușcat un om, care trecea pe acolo, dar vecinul are relații și a mușmalizat totul. Copiii cresc, devin interesanți. Poate ne faci o vizită și mai vorbim și noi de una și alta. Ai vândut livada? Te descurci cu singurătatea? Îmi amintesc mereu că îmi spuneai cât de scurtă și nerăbdătoare e viața. Da, aveai perfectă dreptate!

Nu mă pot înțelege pe mine însumi. Mă refer la trăgănarea scrisorii. O țin pe birou și zilele trec... Azi nu s-au auzit câinii, ceea ce a însemnat o bucurie fără margini. Maria ne-a răsfățat cu piept de pui la grătar. Băieții au plecat la cinema. Sincer să fiu, lor nu le pasă de câini, fac parte dintr-o generație curajoasă, chiar războinică.

E tare misterios și rezervat vecinul. Nu poate fi abordat. Cineva mi-a spus că are mulți dușmani, că zvonurile sunt false, că niciodată câinii lui n-au scăpat din curte, în concluzie nimeni n-a fost vătămat. Cu toate acestea, trebuie să fim precauți, că manipulările sunt la modă. Aș fi vrut să putem veni la tine de Crăciun, dar zăpezile ne-au cam pus pe gânduri.

Iată că a mai trecut un an! Ar fi cazul să trimit scrisoarea, deși între timp am vorbit la telefon, numai că în scris pot transmite și ceva mai subtil, mai aparte. Ieri am auzit câinii spre seară, păreau înfometate și speriați. N-am dormit bine, aveam viziuni cu dulăii, ba te-am vădit și pe tine cum aveai o față roșie, plină de sânge...

Iată... ai murit, mamă, iar eu scriu aici pentru amintirea ta. Au trecut ani mulți și am descoperit scrisoarea asta netrimisă. Ți-aș da o veste bună, poate o s-o auzi acolo, în ceruri: dulăii nu existau, doar o alarmă care imita câinii. Păcat că n-am știut de la început. Așteptăm primăvara....

Apărarea

În colțul acesta de țară

Ștefan Doru DĂNCUȘ

Cândva, m-am ridicat împotriva josniciei umane cu toată puterea, cu tot ce era în mine mineral, vegetal și animal. Am luat în calcul totul, de la cutezanță până la înșelătorie, compromis, promiscuitate sau nevolnicie. Am scris niște cărți instructive – „cărți frumoase pentru imbecili ca voi”, cum spunea Gabriella când eram în închisoare și-i vedea pe trepădușii în uniformă cum mă păzeau, de parcă eram vreun criminal de război.

Numai când îmbătrânești realizezi că idealurile tale, pe care toată lumea trebuia să le aprobe, te-au izolat, te-au închis într-un perimetru în care nimeni nu are interesul să intre. Mai mult, chiar nimeni nu dorește să-ți fie aproape. Nici în clipa de glorie, nici în cea în care ar trebui să ți se cânte prohodul. Și când mă gândesc că eu am scris cândva despre „prea devreme”, „prea târziu”! Nimeni altcineva, eu - eu, moșneagul

și Făt Frumosul veșnic neînțeles! Orice veste zguduitoare aș primi în acest moment, aș cataloga-o și aș pune-o la păstrare între celelalte, cum sunt, de exemplu, cele despre veșnica mea pomenire.

În colțul acesta de țară e liniște. Cântă păsările, doar ele și celelalte ființe considerate „specii inferioare” își continuă de sute de ani, netulburate, rugăciunile de mulțumire. Produsul cel mai de preț al pământului și al lui Dumnezeu se roagă prin discotecă, baruri, restaurante, bănci, case de toleranță, biserici. Această paralizie a simțurilor primordiale, crima de a uita sau a nu vrea să mulțumești pentru valorile pe care le-ai primit fără să miști un deget, s-ar putea numi *ucidere de Dumnezeu*. Dacă nu se numește așa este pentru că El doar dispăre din trupurile ce se transformă încet-încet din lut – în cenușă, în praf și pulbere.

Întâlnire de suflet

Claudiu MESAROȘ

Lansarea volumelor *Încrustații* și *Cartea Frumoasei sau Marele Nespus* de Ștefan Goanță, la sala de cenaclu a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Timișoara

„Sufletește, tot la Zalău am rămas” – spunea doamna Irina Goanță, în încheierea invitației pe care mi-a adresat-o, de a fi alături de domnia sa, la lansarea a două volume de Ștefan Goanță în sala „Orizont” a filialei timișorene a Uniunii scriitorilor, joi, 12 martie 2015. Firește, o întâlnire de suflet, la care au mai participat și alți zălăuani-timișoreni, încântați de întâlnire dar mai ales de amintirile comune. Au prezentat cărțile și au vorbit îndelung despre Ștefan Goanță criticul literar Cornel Ungureanu, președintele filialei, scriitoarele Nina Ceranu și Viorica Bălțeanu, criticul literar Maria Nițu și sussemnatul, Claudiu Mesaroș.

Criticul Cornel Ungureanu a deschis întâlnirea cu precizarea fermă că valoarea literară a romanelor lui Ștefan Goanță este una înaltă și că, deși a debutat târziu datorită incomodului dosar de securitate pe care-l avea și, în ciuda faptului că a fost perceput, în prima fază, ca un scriitor regional, în momentul prezent scriitorul Goanță este recunoscut ca un scriitor cu circulație națională, cu stil și personalitate care nu mai intră în discuție.

Prima din cele două cărți lansate, *Încrustații*, este un volum de publicistică din anii 1990-1995, adunată din ziarele *Graiul Sălajului* și *Sălajul Orizont*, produs la Editura Eubeea din Timișoara în 2014, prefațat de Constantin Zărnescu și conținând în final o colecție de referințe critice semnate de Maria Nițu, Ștefan Dimitriu, Irina Petraș, Vlad Sorianu, C. Stănescu

și C. Zărnescu. În nota asupra ediției doamna Irina Goanță precizează că textele au fost selectate chiar de către Ștefan Goanță în 2009, cu un an înainte de a muri, dorind el însuși să le publice într-un volum pe care l-a și numit, încă de atunci, „Încrustații”.

A doua carte lansată este romanul *Cartea frumoasei sau marele nespus*, scris în anii 1970-1980, publicat în 2014 la editura eLiteratura, un roman de sertar, masiv și complex, despre care Maria Nițu spunea că este construit ca un roman-fluviu sau o saga. Lectura te inundă într-adevăr ca o experiență intensă, dar totuși ritmată a cumpenelor sufletului unui personaj feminin fabulos, *Frumoasa*, în jurul căreia se învârt tot felul de lacomi, obtuzi și proști arhetipali. Romanul se citește cu plăcere, reușește să fie misterios și să scoată la iveală imagini mentale din stratul țărănesc, cel al lumii curților și gardurilor și pragurilor înalte, o senzație sublimă pe care o dă filtrarea lirică a măsurilor ardelenesti ale lumii. Cum ar fi spus Ștefan Goanță, conform mărturiei doamnei Irina, o lectură răbdată! Imagini poate ricoșate, dar cu siguranță provenite din calitățile excepționale ale unui roman de stare.

Scriitoarea Nina Ceranu a insistat asupra respingerii ideii de despărțire pe provincii literare a scriitorilor, argumentând că librăriile care nu mai achiziționează creațiile autorilor străini de interesul lor provincial nu e benefică nimănui: „Citind doar revistele literare ale regiunii sau filialei din

care faci parte putem avea falsa impresie că suntem cei mai mari și că nimeni nu mai încapă pe lângă noi; astfel, am aflat cu surprindere, necitind prea multe reviste literare, că Ștefan Goanță e un scriitor foarte important în lumea literară cu voia sau fără voia unora: păcat că *Domnul de Rouă*, cum îmi place să-i spun «a plecat» și și-a lăsat cărțile orfane de părinte. La talentul său incontestabil s-a adăugat și faptul că peregrinând prin multe locuri, contactul cu mai multe lumi i-a fost benefic. Și starea pe care ți-o creează jurnalismul, o alta decât aceea de scriitor, la masa sa de scris: jurnalismul te obligă să reacționezi imediat, câteodată dacă nu ai «filtrul» bun, se strecoară și impurități. Jurnalismul l-a rafinat în scriere, așa cred. S-ar putea să greșesc. Apoi și folclorul, tradițiile și obiceiurile pe care punându-le în cărțile sale,

au dat savoare și culoare fără de care o scriere de amploarea celor pe care le-a zămislit nu e întreagă. Cred că era și un bun ascultător, altfel nu mi-l pot închipui, și-a tezurizat, alături de Irina, tot ce a crezut că e folositor pentru cărțile sale. Și mai cred că Ștefan Goanță a fost, în primul rând, un bun român”.

Profesoara Viorica Bălțeanu a îndreptat atenția publicului în direcția dimensiunii rurale și religioase a publicisticii lui Ștefan Goanță, prezentă în volumul *Încrustații* prin favorizarea unor subiecte ca postul mare, crucea, lumânarea, Floriile, credința, Joimari, Vinerea Mare, Învierea, Paștile, preotul, măsurușul, sămănătorii, Rusaliile, etc, spunând că regăsește în textele din volum anticipări și presimțiri tematice pe cât de valoroase pe atât de rare în anii 1990.

Criticul literar Maria Nițu a citit fragmente din roman și a evidențiat faptul că cele două volume, diferite ca formulă epică, au capacitatea de a defini dexteritatea artistică prin extreme: romanțierul de cursă lungă din romanul *Cartea Frumoasei sau Marele Nespus*, adept al epicului de dimensiuni mari, de peste 500 de pagini, dovedește aceeași măiestrie artistică în texte concentrate, de mai puțin de o pagină, cum sunt

tabletele de publicistică din volumul *Încrustații*, în care se găsește poziția de formator de opinie. De asemenea, doamna Maria Nițu a mai observat preferința pentru sărbători religioase, pentru valoarea lor terapeutică și cathartică, pentru tematica patriotică, subiectele legate de credință și valorile culturii populare. Frumosul căutat în tablete devine unul „încrustat” – mai spunea Maria Nițu – în personajul Frumoasei din roman, cu poveștile sale ca de Șeherezadă, într-o tehnică a romanului în roman, a povestirilor în ramă – devenită ea însăși o

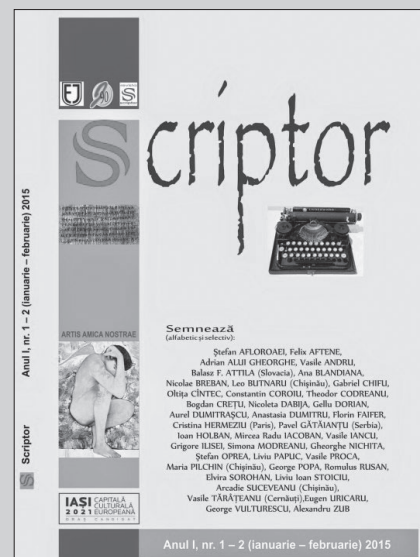
poveste, care își derulează viața intensă, cât sute de vieți, în fața unui magnetofon, manipulat de scriitorul-narator al propriului roman și de asemenea, personaj în relație empatică de confident de încredere.

În ce mă privește, am vorbit scriitorilor timișoreni despre un set de texte mai puțin cunoscut, *Meditațiile*, evocând ceva din atmosfera literară a Zalăului anilor 1990 și aducând în discuție dimensiunea filosofică și consistența unui anume stil dubitativ al contemplației lui Ștefan Goanță.

Drum bun, Scriptor!

Salutăm și noi apariția revistei ieșene „**Scriptor**”, director fondator Lucian Vasiliu. Din Argumentul menționatului director „scriptoricesc”: „(...) sub auspiciile stimulativilui proiect «Iași – capitală culturală europeană 2021» (în dialog cu ținuturile vecine Chișinău, Cernăuți etc.) lansăm o nouă publicație (de 15 ianuarie 2015 la Ipotești – Botoșani – monastirea Vorona), dedicată Cuvântului, cărților, dialogului cultural. Mai mult dialog, mai bune cărți, mai fideli cititori”. Succes!

(D.S.)

Câștigătorii Concursului de debut al Editurii *Caiete Silvane* - 2015

Editura *Caiete Silvane*, editura Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, instituție a Consiliului Județean Sălaj, a organizat concursul anual de debut, ediția 2015, cuprinzând următoarele secțiuni: Poezie, Proză, Eseu, Critică și istorie literară.

La ediția din acest an s-au înscris: 23 de concurenți la secțiunea Poezie; 24 la secțiunea Proză; 5 la secțiunea Eseu; 3 la secțiunea Critică și istorie literară. În cadrul fiecărei secțiuni, s-a stabilit câte un câștigător, premiul constând în publicarea volumului trimis la concurs și lansarea lui la ediția din 2016 a Zilelor revistei „Caiete Silvane”. Câștigătorii au fost anunțați în cadrul Zilelor revistei „Caiete Silvane”, ediția a VIII-a, 2015.

Juriul concursului de debut al Editurii *Caiete Silvane* din anul 2015 a fost compus din: Viorel Mureșan, președinte; Daniel Hoblea, secretar; Marcel Lucaciu, Imelda Chința, Carmen Ardelean, membri.

În urma jurizării, s-au stabilit următorii câștigători:

- Secțiunea **Poezie**: Cristina-Monica Moldoveanu (București) – *Cântece pe sub ușă*;

- Secțiunea **Proză**: Mona Costea (Piatra Neamț) – *Poezica*;

- Secțiunea **Eseu**: Mihaela Opre (Zalău) – *Imaginarul evanghelic apocrif al destinului hristic în romanul secolului XX*;

- Secțiunea **Critică și istorie literară**: Mihaela Bude (Libotin, MM) – *Ideea imperială în literatura central-europeană*.

fusese greu să urc treptele
în genunchi
dar ca un bun creștin
cum să le cobor doamne
tot la fel

când plouă cineva mă uită

când plouă mă plictisesc de tot ce se mișcă
în afara frunzelor care tremură lângă geam
detest farurile roșii ale mașinilor
bicicliștii întârziți copiii sub prima lor umbrelă
cu zâmbete de hoți nevinovați
perdelele vecinilor trase la repezeală
trecătorii refugiați sub copertina cafenelelor
sunt geloasă pe sâmburele de lumină
din ochii pudelului alb scos la plimbare
aș vrea să stea totul în afara ploii ca în portretul bu-
nicii
cu genele nemișcate
unde doar andrelele se ciocnesc una de alta
iar ea vorbește din vârful buzelor
ca și cum ar ști că m-am ascuns sub masă

mă gândesc că tocmai acum altcineva uită de mine
habar nu au în ce colț al amintirilor stau pitiță
uitarea este mai simplă decât ploaia
precum o rugăciune citită de la amin spre început

Fragmente din volumele premiate:

Cristina-Monica Moldoveanu

(din volumul *cântece pe sub ușă*)

biserica sufletului meu

cei care îngrijeau grădina mănăstirii
au lăsat copacii uscați
după voia celui de sus
nu mai erau mere creștești
doar câteva cuiburi goale se lepădau de umbră
pe drumul drept din mijloc

de parcă lumea pe jumătate paralizată se ridica
cu toată puterea rămasă în capul oaselor
restul grădinii legase rod

ajun de Paște

cât mai era rouă pe floare
mama s-a dus cu bocceaua de semințe la cimitir
să crească petunii și margarete
tata se urcase în vârful cireșului
pe jumătate adormit
un pui de vânt de primăvară
croia cărare în părul lui alb

albinele veniseră în vizită
prea de timpuriu
eu gesticulam larg să le gonesc
de teamă să nu îl sperie pe tata
să nu cumva să creadă el
că este prea târziu
să nu cumva să se trezească sau să adoarmă

de-a binelea

la noi acasă
 în timp ce mama smulgea buruienile
 tata stătea întins în cireș ca pe mare
 să nu se înece
 așa precum toți morții fac pluta peste flori

verde de april

mă așezam la masa cu sertar ros de carii
 și măzgăleam verdele de april
 deseneam curbele cu florarul fiindcă era nevoie de
 soare

unghiurile drepte cu echerul fiindcă era nevoie de umbră

prindeam forma florilor după ureche
 fluturii palpitând printre corzile mandolinei

fericirea venea la oră exactă ca un poștaş pe bicicletă
 simțeam zvâcnetul arcurilor fără amortizare
 și așteptam să îmi arunce pachetul

bunica înăbușea cremă de zahăr ars cu vanilie
 în prund înfloreau prunii ca o dantelă verzuie cu
 ochiuri largi
 pe pălărie mi se deschideau margarete și panseluțe
 când trenurile fluierau știam că joaca s-a terminat

trăgeam de ultimul fir de soare până se înnopta
 toate visele erau moi
 și nu-mi păsa când pica luna pe cămașa mea de noapte
 cu căpșuni

Mona Costea

(fragment din romanul *Poezica*)

- Toată viața m-am uitat la o clădire jerpelită. Desigur, clădirea era mereu alta...

Eram numai ochi și urechi, țineam pixul strâns în mână, de mi se albiseră degetele. Of, cât așteptasem clipa asta! Credeam că bătrânica din fața mea, cu aspectul ei retro, de bunicuță, dar cu o privire albastră care plutea peste lucruri și cu vocea aceea fără vârstă, n-avea să-mi mai spună niciodată povestea ei din vremea de demult, de care aveam disperată nevoie, ca să trec clasa...

Totul începuse acum câteva luni, după corijența la română. Mi-a plăcut întotdeauna să citesc, numai că nu cărțile recomandate la școală. În plus, nu suport să fiu umilit, așa că m-am încăpățânat să nu citesc nimic din bibliografia de-a XI-a și nici să dau curs ironiilor profului de română, care mă folosea drept țintă vie pentru glumele lui acide. Exersa pe mine, care răs-

pundeam săgeților lui veninoase cu priviri jignite și cu tăceri grele (ne spusese odată psiholoaga / psihopata școlii că în clase există mai multe tipuri de tăceri, tăceri – neștiință, tăceri – reproș, tăceri – răzbunare și nu mai știu câte, iar a mea se dorea a fi una răzbunătoare). Până una-alta pe prof îl durea la bască, avea cu ce se distra pe seama mea, iar eu, cu toată mândria că îl înfruntam prin tăcerea mea sfidătoare, nu mă alessem decât cu admirațiile de prin pauză – și cu câțiva de 2 la oral. Degeaba tocisem eu îndârjit toți cronicarii și toată evoluția limbii române, degeaba luasem nota 7 (cea mai mare din clasă) la teză – sadicul tot se răzbunase, mă lăsase până la urmă corijent pe semestrul I. Dacă afla mama, nu mai venea acasă...

Mama era plecată de câțiva ani la muncă în străinătate, că o dăduseră afară de la fabrică atunci când se închisese și nu mai găsise de lucru nicăieri. Cum tata era aproape inexistent pentru noi, iar pe altcineva nu ne puteam bizui (pe tataia Nicu nu-l pot pune la socoteală, el abia nimerește ușa apartamentului, după ce bate la toate de pe scară), nu mai aveam din ce trăi, așa că a plecat să facă menajul pe la case străine, măcar acolo n-o cunoaște nimeni, nu îi e rușine că șterge bătrâni la fund și suportă toate hachițele lor. Străduința ei are un preț, iar prețul ăsta e 500 de euro pe lună, pe care mi-i trimite mie și bunicului să ne întreținem, să termin măcar liceul, apoi om vedea... Mă sună la telefon săptămânal. Și mai mult plânge decât vorbim. Spune mereu că numai gândul că eu sunt cuminte și învăț bine o ține în viață. De-ai n-am putut, n-am putut să-i spun de corijență... dar nici la prof nu m-am putut umili, să mă gudur pe lângă el să mă treacă, cum făceau alții... Totdeauna am avut o mândrie a mea, prostească, cum o fi fost, numai că nu vreau să fiu preșul nimănui.

Norocul părea a-mi surâde în semestrul al doilea. După nenumărate hârâieli și războaie surde între „bezmeticii de la XI D” și prof, după defilarea pe furie a părinților mai influenți din târg pe la ușa directorului, s-a produs minunea și Hitler (că așa-l alintam) ne-a anunțat scârbit că ne lasă în semestrul al doilea, din pricină că nu vrea să-și mai strice nervii cu noi, aducând mereu *margaritas ante porcos*. Nu știu dacă *Margaritas* însemna cocteil-ul ăla bun de tot pe care l-am băut odată când a făcut cinste bogătașul clasei, dar *porcos* am înțeles sigur ce înseamnă. Dar și el a înțeles ce însemna chiotul nostru de bucurie, pornit din spatele clasei, la auzul veștii: eram chit.

Așa că aveam o șansă să mă treacă pe semestrul al doilea, iar mama n-avea să afle nimic. Dacă ar fi s-o cred pe profa de religie, Dumnezeu cumpănește întotdeauna lucrurile cu mare înțelepciune. Totuși, acuma înțelepciunea lui părea a nu fi înțeleasă de mintea mea de 17 ani, pentru că aveam să află cât de curând cât de încălcite îi erau planurile.

Mihaela Opre

(fragment din volumul *Imaginarul evanghelic apocrif al destinului hristic în romanul secolului XX*)

De la iconofilie la iconoclastism și de la arta sacră până la cea profană, figura Mântuitorului Iisus Hristos a decantat reprezentările cvasi-inepuizabile ale nenumăratelor istorii: a doctrinelor, a ideilor, a mentalităților, a artelor etc.

Devenită un **locus classicus** al întregii istorii a civilizației și a culturii, „figura dominantă a istoriei culturii occidentale” (1) a determinat unul dintre cele mai fascinante drumuri pe care omenirea le-a parcurs între experiență, reprezentare și discursul despre acestea, între arhetipul metafizic al experienței religioase și proteiformele reprezentări culturale. Imaginea Mântuitorului, disputată permanent între continuități și discontinuități, este nu numai sursa ce modulează imaginarul și conștiința creștină în plan ontologic, ci și produs al imaginarului cultural, al declinărilor sale plurale.

Care este dispozitivul cultural cu care secolul XX intră în acest „joc al prezenței-absenței” (2) propusă de revelația creștină asupra istoriei sfinte? Cum se cristalizează imaginarul literar al acestui secol în spațiul tematic al cărui centru îl constituie personajul cratofanic al creștinismului? Și mai ales: care sunt formele dialogului cu *ludus sacer*, pe care îl inițiază po(i)etica textelor literare ale secolului XX?

În concepția creștină, persoana lui Iisus Hristos este identificată - prin viața, moartea și Învierea Fiului întrupat al lui Dumnezeu - nu numai cu „evenimentul ireversibil al umanității” (3), ci și cu anunțul mesianic, Cuvântul lui Dumnezeu - mântuirea însăși, prin puterea kerigmatică a Evangheliei. Creștinul apelează astfel, la o hermeneutică a Cuvântului divin, permanent și inegal oscilatorie: între bagajul dogmelor creștine și experiență, între cunoașterea naturală și cea harică. Acest tip de hermeneutică, ce antrenează un plan onto-teologic, reprezintă o asimptotă la imaginarul literar al destinului christic, atât pentru mecanismele imaginației scriitorilor, cât și pentru imaginile produse, intersectând inevitabil actul de receptare-interpretare a textelor literare. Practic, toate cele trei niveluri ale textelor literare - poiesis, aesthesis și catharsis - susțin (și sunt susținute de către) bagajul cultural al temei, deținut de scriitor și de către lector.

Note:

(1) Jaroslav Pelikan - *Iisus de-a lungul secolelor. Locul lui în istoria culturii*, Ed. Humanitas, București, 2000; p. 7 - „Indiferent de ceea ce ar putea oricine crede sau gândi în particular despre el, Iisus din Nazaret este de aproape 2000 de ani figura dominantă a istoriei culturii occidentale”.

(2) Jean-Jaques Wunenburger - *Sacru*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000; p. 95.

(3) Ibidem, p. 107.

Mihaela Bude

(fragment din volumul *Ideea imperială în literatura central-europeană*)

Datorită unui temperament mai melancolic și a unei înclinații iscoditoare îndreptată mai mult spre universurile apuse, spre relicve ale trecutului, am fost atrasă în mrejele unei lumi seducătoare, ale cărei urme au rămas doar în cultura central-europeană, spațiu cultural cu care ne identificăm îndeaproape.

În capitolul I voi încerca să surprind esența acestei lumi, pornind de la centru la periferie, și să reînviu atmosfera de crepuscul decadent în care a fost învăluit sfârșitul ultimului mare imperiu european, așa cum a fost evocat de către trei mari autori de naționalități diferite: evreul Joseph Roth, polonezul Andrzej Kuśniewics și maghiarul Sándor Márai. Toți trei se află atât sub pecetea aceluiși topos matricial, Viena, dar surprinzând și diferența specifică spațiului natal: Galiția lui Joseph Roth, Polonia lui Andrzej Kuśniewics și Ungaria lui Sándor Márai.

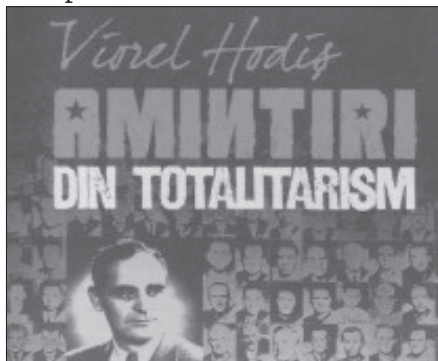
În capitolul al II-lea voi realiza portretul lui Franz Joseph, așa cum este reprezentat de autorii de referință, portret care simultan emană fascinație prin figura sa imperială, dar și tragism prin destinul său omenesc, cu atât mai tragic cu cât odată cu dispariția sa, moare întreaga sa lume.

Capitolul al III-lea va cuprinde motivul principal care dinamitează această lume și aceste spații circumscrise, războiul pentru care s-a pregătit armata habsburgică și care totuși a luat-o prin surprindere. Deși în romanele parcurse, nu sunt descrise bătălii propriu-zise, sunt surprinse efectele devastatoare ale acestuia asupra lumii: efecte dramatice în romanele lui Kuśniewics. Tratarea în registru burlesc de către un al patrulea autor analizat, cehul Jaroslav Hašek, care surprinde atmosfera deja dinamitată de război pe mai multe spații ale imperiului, Cehia, Austria, Ungaria și Polonia este și aceasta un semn al declinului.

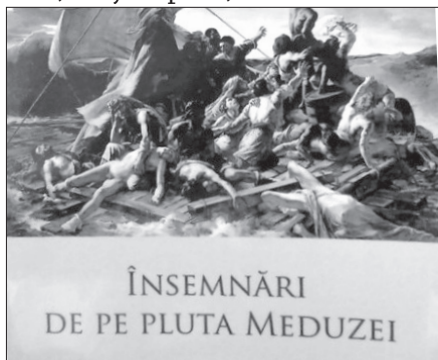
Malaxorul de aprilie

■ **Viorel Hodiș, *Amintiri din totalitarism***, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2015. Volumul, cu o prefață de Vasile Lechințan, e dedicat memoriei prof. univ. dr. Romulus Todoran și are un motto din *Pas cu pas*, cartea lui Klaus Iohannis apărută anul trecut.

Din „Precizările preliminare” ale autorului: „Scrise, în parte, în țară, respectiv în afară, publicate (sau aflate sub tipar) pe unde s-a nimerit, împreunarea lor tematică se impunea de la sine. (...) Prezențele «amintiri» atestă sublime pagini de tragism uman, dar și hilare scene de sănătos umor, până la ridicol”.

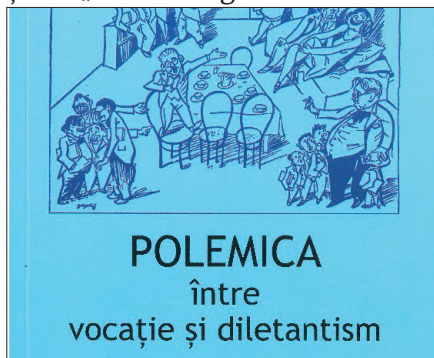
■ **Ion Cristofor, *Însemnări de pe pluta Meduzei***, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2014.

Volumul cuprinde o parte din articolele publicate după „revoluție”... După cum scrie autorul, e vorba de „(...) însemnările unui supraviețuitor și ale unui om care mai crede încă în posibilitatea salvării”. Și își încheie *Cuvântul înainte* cu o profesiune de credință sui-generis: „(...) autorul acestor rânduri cre-

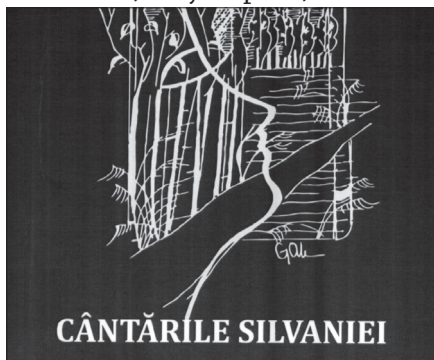
de că lectura e un mod de a inhiba instinctele canibale, preferând să digereze cărți și idei. Scrisul este, în fond, nu numai un refuz al barbariei, ci și o invitație la lectură, la responsabilitate și reflecție”.

■ **Vistian Goia, *Polemica între vocație și diletantism***, Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2014; volum apărut cu sprijinul Consiliului Județean Alba prin Biblioteca Județeană „Lucian Bлага” Alba.

După mărturisirea autorului, cartea „cuprinde materiale de istorie și critică literară scrise în ani diferiți. Nu am intenționat să scriem o «istorie» a polemicii românești, ci să distingem cele două mari tipuri de polemici. Cei de «vocație» (...) și «diletanții» (...)”. În prima categorie, Vistian Goia îi încadrează pe: „T. Maiorescu, B.B. Hasdeu, N. Iorga, E. Lovinescu, Lucian Bлага ș.a.”, iar în a doua pe „V.A. Urechia, istoricii minori, victime ale lui Hasdeu, o parte din sămănătoriști, chiar C. Rădulescu-Motru ș.a”.

■ **Victor Constantin Măruțoiu, *Cântările Silvaniei***, Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2014.

Cităm din finalul *Prefeței* lui Victor Cubleşan: Poate mai mult decât o antologie, această carte dă mărturia unui traseu constant ascendent și ilustrează cu claritate calitatea poeziei. Pentru că, dincolo de orice considerente critice sau de raportări literare, poezia lui Victor Constantin Măruțoiu este o poezie frumoasă. O poezie pe care o citești cu plăcere”.

■ **Teodor Ardelean, *Pietre unghiulare pentru o... bibliotecă de idei***, Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015, cu un *Cuvânt înainte* de Nicolae Teremtuș și o *Postfață* de Ștefan Vișovan, din care redăm un fragment ales pentru coperta IV a cărții: „Asemenea unor pietre de înțelepciune, care au fiecare în parte valoare și consistență de necontestat, cele 206 tablete alcătuiesc un întreg armonios, ale cărui constante sunt, printre altele, nevoia de modele, românii și românismul, rolul bibliotecii și al lecturii în definirea personalității, viața creștină, Maramureșul, așezămintele monahale. Peste toate acestea se așază un patriotism funciar, lucrător, chiar vijelios când situația o cere (...)”.

■ **Arca, Nr. 1-2-3 (298-299-300), 2015**. Semnalăm din bogatul *Sumar* al revistei arădene: Gheorghe Mocuța, *Plăcerea lecturii/farmecul scriiturii* (despre Nicolae Manolescu); Vasile Dan, *Alte poeme negre* (despre Aurel Pantea); Lia Faur, *Ardelecele* (despre Al. Cistelecan); Romulus Bucur, *Cartea Călătoriei* (despre Ruxandra Cesereanu); Petru M. Haș, *Poetul și Aurora* (despre Vasile Mic); Lucia Cuciureanu, *Situațiuni, măslina și poporul ilir* (despre Ioan Groșan); Constantin Dehelean, *Despre plagiat*; Giovanni Rotiroti, *Cealaltă oglindă a libertății: Emil Cioran și Gherasim Luca față în față...*

(D.H.)

Cărți lansate la Zilele „Caiete Silvane”

Imelda Chința – Destine și cărți – reviem interpretativ

(Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2015): „Fiecare carte reprezintă un destin, o experiență, o confruntare de idei, o manifestare simbiotică evidentă a gândirii analitice și sintetice. Este, în esență, expresia ființei. În cărți, albul și negrul coexistă, coabitează într-o dialectică a stărilor, a trăirilor și redau în maniere distincte povești, filosofii de viață, profesioni de credință” (Autoarea).

Marin Pop – Corneliu Coposu și Blajul. Destinul unei generații (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2015): „Lucrarea de față își propune să introducă în circuitul științific informații despre Corneliu Coposu, ca exponent al școlilor Blajului, într-o triplă ipostază: elev al Blajului; jurnalistul Corneliu Coposu despre Blaj și întrunirile promoției lui Corneliu Coposu în anii 70-80 ai secolului trecut, în plin regim comunist, supravegheate atent de către organele Securității Statului.

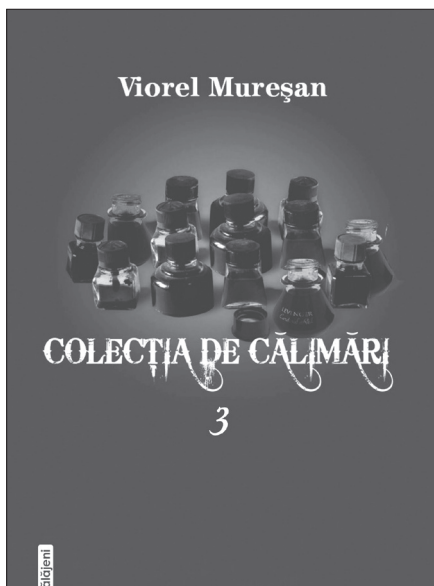
Pe lângă destinul zbuciumat al lui Corneliu Coposu, am încercat să evidențiem destinul întregii sale generații, care a fost afectat serios în timpul celui de al Doilea Război Mondial și îndeosebi în timpul regimului comunist. Marea lor majoritate se aflau în plină ascensiune

profesională, ca preoți greco-catolici, profesori, magistrați, medici, jurnaliști, etc., iar anii 1947-48 au însemnat un adevărat cutremur pentru ei. Foarte mulți dintre ei au trecut prin iadul închisorilor comuniste, alături de foștii lor profesori, alții au fost dați afară din servicii sau marginalizați. Faptul că

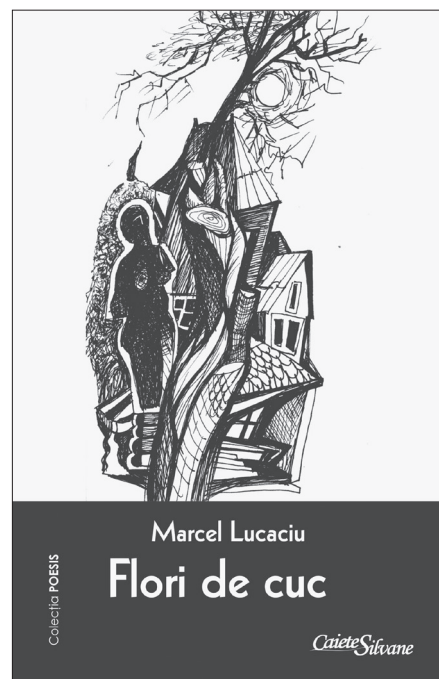
au rezistat tuturor vicisitudinilor vremii s-a datorat și formației profesionale solide dobândite la Blaj, a spiritului și moralității impregnate de acest oraș în conștiința elevilor” (Autorul).

Viorel Mureșan – Colecția de călimări 3 (Ed. Caiete Silvane,

Zalău, 2015): „Când scriu despre poezie, eu mă simt studentul medicinist Friederich von B., din nuvela lui Ernst Weiss gata să întoarcă o privire cercetătoare celor ce ar încerca să se sinucidă punând mâna pe o peniță banală de oțel” (Autorul).

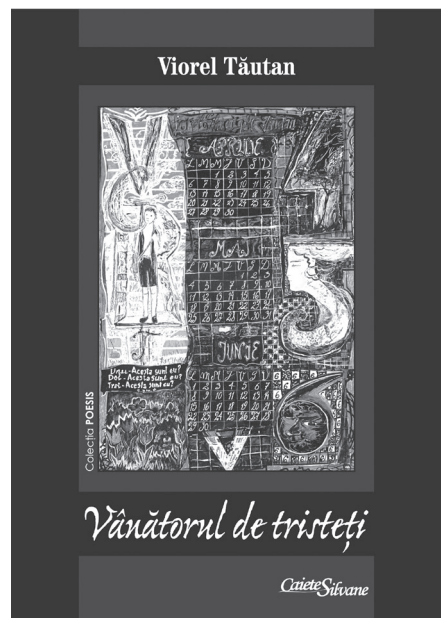
Marcel Lucaciu – Flori de cuc (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2015): „Există și artiști explozivi, și ei pot fi valoroși, fără doar și poate, la care complexul intelectual și emoțional ce dă suflu operei se tradu-

ce în imagini petulante. Poate că o asemenea exuberanță și un astfel de patos definesc, în bună măsură, chiar poezia noastră de astăzi. Există însă și voci lirice care se exprimă în forme contrase, pe un spațiu restrâns și discret. E acesta și cazul volumului pe care tocmai îl ții în mână, cititorule, **Flori de cuc**, de Marcel Lucaciu. Omului din noi i s-a atrofiat fiorul cosmic, lumea exterioară e o carapace tot mai rezistentă și mai brutală, ființa noastră întregă se simte izolată. Înțelegi că nu mai poți să te exprimi decât aluziv și indirect și

doar despre lucruri și fapte banale. Așa a ajuns și Marcel Lucaciu la liricizarea cotidianului” (Viorel Mureșan).

Viorel Tăutan – Vânătorul de tristeți (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2015): „Spre dimineață își umple

cartușiera/ cu gloanțe de rouă și-n tolbă – iluzia unor vise nicicând împlinite/ pentru panoplia cu trofee a bunicului din fotografia de la muzeu.// El - ultimul vânător de tristeți/ dintr-un lanț genetic nobil și imemorial” (Autorul). Viorel Tăutan a mai publicat cinci cărți

de poeme: *Jurnal în răspântii*, Ed. Dacia, 1997, *Gesturi în oglindă*, Ed. Paralela 45, 2002, *Elegia Civis Transilvaniae*, Ed. Limes, 2010, *Speranță renăscută* [aceasta din urmă în colaborare cu Doina Ira – (Tăutan)], Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2011, *Poeme / Verse*, Ed. Caiete Silvane, 2012, precum și cartea de proză memorialistică *Impresii-le unui călător tomnatic*, Ed. Caiete Silvane, 2011.

Daniel Săuca - La centru, prin nord-vest (Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015): Intrări de jurnal, notații și meditații, pas-tile și microschițe, idei și citate, observații și divagații, pasaje care iau întorsături de poezie, versuri care se localizează într-un jurnal nesistematizat. Frazele din volum se aliniază pe diagonale care trec obligatoriu printr-un nord-vest ambulant (desigur, Sălajul, întipărit în fibra profundă a autorului ca loc al viețuirii și identității) și circumscriu un centru care nu e altceva decât eternul nostru cotidian românesc. Daniel Săuca propune o lectură anti-sistematică și ne(?)premeditată a firului de idei și senzații care îl ghidează prin traseul zilelor înșiruite, producând un tablou viu, amar și polemic în care riscăm să ne recunoaștem integral

DANIEL SĂUCA

LA CENTRU,
PRIN NORD-VEST

sau parțial. *La centru, prin nord-vest* nu este însă un jurnal al factologicului, ci unul care derapează, așa cum stă bine oricărui text de frontieră, înspre omogenitatea stilizării estetice. Construcție polimorfă și acentrică, volumul captivează prin dialogul pe care-l impune prin descoperirea vocii auctoriale și convinge prin onestitatea unei retorici sui-generis. *La centru, prin nord-vest* este un volum despre direcție și direcții în intuita geografie a României din ziua de alaltăieri, de ieri și de azi.

(Victor Cubleșan)

Abonează-te la

Caiete Silvane*

Revista lunară de cultură a județului Sălaj

Abonament revistă
3,5 lei/lună; 42 lei/an

Abonament revistă + carte
(apărută la Editura Caiete Silvane)
9 lei/lună; 108 lei/an

Centrul de Cultură și Artă al județului Sălaj

*Prin oficiile poștale și factorii poștali, prin Damco sau prin redacție (0260-612870).

Zilele „Caiete Silvane” 2015

foto: N. Gozman

Zilele „Caiete Silvane” 2015

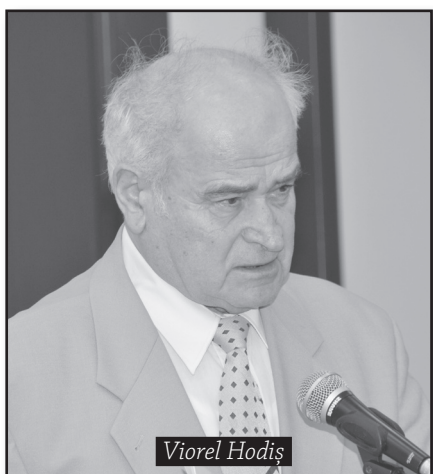
Mircea Popa

Ioan Pop-Curșeu

George Vulturescu

Viorel Hodiș

Ioan-Pavel Azap

Maria V. Croitoru

Ioan Matiș

Ioan Pinteă

Menuț Maximilian

Adriana Weimer

foto: N. Gozman